

Bütün Dünya

192297 SAYI: 2021 / 12 FİYATI: 9 TL

“Bu Millet
O Güneşe Ulaşacak
ve Hiçbir Kuvvet
Buna Mani
Olamayacaktır”

Mustafa Kemal Atatürk

TBMM Konuşmasından
(1 Aralık 1920)

Yaşar Öztürk'ün yazısı 28. sayfada

**Prof. Dr. Mehmet Haberal, Ortadoğu Yanık
ve Yangın Afetleri Derneği Öncülüğündeki
Uluslararası Yanık Kongresi'ne Ev sahipliği Yaptı.**

Yahya Aksoy:
**Atatürk ve
Ankara** Sh: 10

Cengiz Özakıncı:
Kurtuluş
Savaşı'nın
Gizlenen

Tekin
Özertem:
**Vergi
Hirsız**
Sh: 93

Ömer
Dedeoğlu:
**Gaddar
Emper-
yalizm**
Sh: 78

Barbaros Eneç:
**Vahdet-
tin'in
Akilleri** Sh: 85

Erdem Akyüz:
**Atatürk ve
İlk Kadın
Mitingi** Sh: 14

Gerçeği:
**Üçler
Misakı** Sh: 20

Necef
Uğurlu:
Kötülük Sh: 72

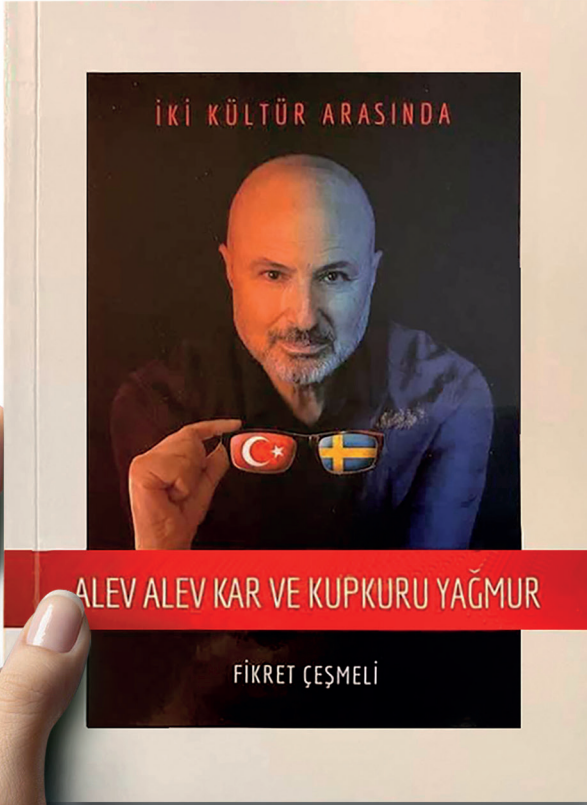
Konur Ertop:
**Doğan
Kuban** Sh: 108

Fikret eşmeli; örnek alınması gereken bir hayat öyküsüne sahip.

Konya Kozanlı'da başlayan bir öykü bu!.

Ekonomik zorluklar ve dini dogmalar ile dolu hırçın bir aile ortamının baskısı sonucu kekeme olan bir çocuktan bugünlere. Babasının tek amacı İsveç'e gidip para kazanmak. Bu nedenle ailesini de yanına aldığında Fikret için büyük değişim başlıyor. Bu öyküde; Fikret eşmeli'nin bilgi birikimi ve farklı kültürler tanıma doğrultusunda babası ile çatışmaları önemli bir yere sahip.

Ve o günlerin çocuğu, bu günün torun sahibi Fikret eşmeli, ödüllü bir müzik ve tiyatro sanatçısı entelektüel olarak karşımıza çıkıyor. Bu kitapta; eğer bir insana fırsat eşitliği tanınır ve o kişi de gereken çabayı gösterirse, hayatının başarılarla dolu harika bir hale nasıl dönüşebileceğine nefis bir anlatım diliyle şahit olacaksınız.

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Bütün Dünya

2000

Başkent Üniversitesi

Adına Sahibi:

Prof. Dr. Mehmet Haberal

Anısal Yönetmen:

Mete Akyol

Yayın Genel Yönetmeni:

Ufuk Akyol

Görsel Yönetmen

ve Yayın Genel Yönetmeni

Yardımcısı:

Turgut Keskin

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:

Gülçin Orkut Akyol

Teknik Yapım Yönetmeni:

Faruk Güney

Yayın Danışmanı:

Yaşar Öztürk

Eğitim Danışmanı:

Dr. Fatma Ataman

Düzeltilme Sorumlusu:

Nükhet Alicikoğlu

Abone Servisi:

Hatice Taygan

*Başkent Üniversitesi'nin bir
kültür hizmeti olan Bütün Dünya
2000, Başkent Üniversitesi
kuruluşlarından*

*Aküm Reklamcılık, Danışmanlık
ve Yayıncılık Ajansı Sanayi ve
Ticaret A.Ş.'nin 1. Caddesi
No: 77, Bahçelievler, Ankara
adresinde hazırlanmıştır.*

Seçiciler Kurulu:

Prof. Dr. Nevzat Bilgin (*Anısal Başkan*)

Prof. Dr. Ahmet Mumcu

Prof. Dr. Solmaz Doğanca

Prof. Dr. Sevil Öksüz

Prof. Dr. Ender Varinlioğlu,

Prof. Dr. Okay Eroskay

Prof. Dr. Fuat Çelebioğlu,

Prof. Dr. Sedefhan Oğuz,

Prof. Dr. Levent Peşkirioğlu,

Kaya Karan, İlhan Banguoğlu,

Ahmet Aydede, Ertan Karasu, Manuel Bilos

Sürekli Yazarlar:

Yahya Aksoy, Yücel Aksoy, A. Erdem Akyüz, Sabriye Aşır,

Nuray Bartoschek, Kaya Boztepe, Dr. Cihangir Dumanlı,

Barbaros Eneç, Haluk Erdemol, Konur Ertop, Gürbüz Evren,

Metin Gören, Erhan Kanyılmaz, Nilay Karatosun,

Filiz Leloğlu Oskay, Cengiz Önal, Cengiz Özakıncı,

Dr. Tekin Özertem, Yaşar Öztürk, Necdet Pamir, Zeki Sarhan,

Sezin San Sungunay, İzlen Şen Toket, Melek Şirin Tolga,

Necef Uğurlu, Dr. Mehmet Uhri, Mehmet Ünver, Mustafa Yıldız,

Berk Yüksel

Yönetim Merkezi:

10. Sokak No: 45, Bahçelievler, Ankara

Tel: (0312) 212 80 16

Faks: (0312) 212 31 33

İletişim Adresi:

Burhaniye Mah. Burhaniye Abdullah Ağa Cad. No:103

Üsküdar, 34662 İstanbul

Tel: (0216) 422 22 67

Abone Servisi:

Tel: (0541) 725 74 11

abonebd@gmail.com

Baskı: BPC Matbaacılık Sanayi ve Ticaret A. Ş.

Akçaburgaz Mah. Mehmet Deniz Kopuz Cad. No: 17,

34522 Esenyurt, İstanbul

Dağıtım: Turkuvaz Dağıtım Pazarlama

Basım Tarihi: 26 / 11 / 2021

www.butundunya.com.tr • butundunya@butundunya.com.tr

3 Oluyormuş... Öğrendik.

Dr. Ufuk Akyol

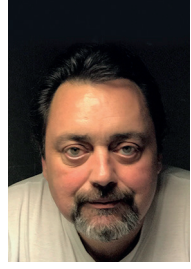
Prof. Dr. Mehmet Haberal:
“Yanık Yaralanmaları Toplumsal Bir Problemdir.”

- 10 Atatürk ve Ankara
Yahya Aksoy
- 14 Atatürk ve İlk Kadın Mitingi
A. Erdem Akyüz
- 20 Üçler Misakı *Cengiz Özakıncı*
- 28 “Egemenlik Kayıtsız Şartsız Milletindir.” *Yaşar Öztürk*
- 33 Hatay ve Savarona
Kaya Boztepe
- 41 Dahiliye Nazırı'nın Kuşuklu Hareketleri *Cengiz Önal*
- 45 Hakimiyeti Milliyet Yazıları
- 47 Sarıkamış Harekâtı
Dr. Cihangir Dumanlı
- 52 Türkiye Cumhuriyeti'nin İlk Karayolu Projesi
Vahap Candan
- 59 Ermeni İddialarına Yanıtlar
Gürbüz Evren
- 63 “Devrim” Otomobili Sonunda Kurban Oldu
Mete Akyol
- 69 Yeni Yıl Yeni Dönem
Nuray Bartoschek

İÇİNDEKİLER

- 72 Kötülük *Necdet Uğurlu*
- 78 Gaddar Emperyalizm
Ömer Dedeoğlu
- 85 Vahdettin'in Akılleri
Barbaros Eneç
- 91 Borç Batağında Yüzen Türk Sporcu *Metin Gören*
- 93 Vergi Hırsızları
Dr. Tekin Özerterem
- 97 Sait Faik Abasıyanık ve...
“Sinağrit Baba” *Demir Aytaç*
- 103 Serum Hastalığı
Cemal Türkmen
- 108 Prof. Dr. Doğan Kuban
Konur Ertop
- 115 Dünya Enerji Görünümü 2021 Raporu: Bazı Notlar
Necdet Pamir
- 121 Şantajın Gizli Ekonomisi
Sabriye Aşır
- 126 Pearl Harbor Baskını
Erhan Kanyılmaz
- 132 Tegernsee Gölü Kıyısındaki Gmund İzlen *Şen Tokar*
- 138 Gençler için İstanbul
Mehmet Ünver
- 144 Fark Etmez!
Berk Yüksel
- 147 Neler Olmuyor ki Dünyada
Sezin San Sungunay

- 4 Beni Hatırlayınız
- 40 İlk Dersimiz Türkçe
- 71 Gözün Sözü
- 84 Bilginizi Denetleyin
- 151 Çözümler
- 152 Yarının Büyükleri
- 154 Bulmaca
- 156 Satranç
- 158 Bize Gönderilen Kitaplardan
- 160 Bir Fotoğraf Bin Sözcük

Oluymuş... Öğrendik.

Ortaokul yıllarımdan beri ajanda tutuyorum. Günlük değil, ajanda. Aralık ayı bitmeden, her güne bir tam sayfa ayıran bir ajanda seçer alırım ve yılbaşı itibarı ile tüm yapılacak işlerimi, anma günlerini, kutlama günlerini ve tabii ödeme günlerini özenle ilgili günün sayfasına yazırım. Ajandamı kullanırken bir rutinim daha var: dolma kalemim. Notlarımı mutlaka dolma kalemimle yazırım. Belli aralıklarla da kalemlerimin bakımını yapar, mürekkep bitip de kalemin ucunda kuruma yapmadan yeni kartuş takarım. Ajandamı da dolma kalemimi de hem severim, hem de nasıl desem? Meraklısıyım işte...

Geçtiğimiz günlerde evdeki mürekkep kartuşu stoğumun epeyce azaldığını farkedip, oturduğum mahalledeki kırtasiye dükkanına uğradım. “İki kutu mürekkep kartuşu rica edecektim.” dedim. Dükkanındaki arkadaş “Yok!” dedi. “Şişe de olur, elimdeki boş kartuşlara ben doldururum şırıngayla.” diyecek oldum. Dükkan sahibi arkadaş kısa gözlüklerinin üzerinden bana şaşkınlıkla baktı ve: “Son üç yıldır hiç getirmiyorum. İlk siz soruyorsunuz yıllardır.” dedi. Daha merkezi yerlerdeki dükkânlara veya alışveriş merkezlerine sormalıyımışım, oralarda bulunmuş ama küçük bir kırtasiye dükkânında pek olmazmış.

Ciddi bir şaşkınlık yaşadım. Kırtasiye dükkânında mürekkep olmaz da ne olur ki? İnsanlar okumuyorlar diye üzülüyoruz, yazmayı da mı bıraktılar? Veya teknoloji çok ilerledi de artık sadece elektronik olarak mı her türlü yazma gereksinimlerini karşılıyorlar?

Sadece bir mürekkep, günü kaçırmakta olduğunu, yaşlandığını bu kadar mı net insanın yüzüne çarpar? Oluymuş... Öğrendik. •

ufukakyolbd@gmail.com

Beni Hatırlayınız

ATATÜRK'ÜN BUGÜNÜ DE AYDINLATAN ÖZDEYİŞLERİ

Derleyen: GAZİ GÜDER

- “Beni görmek demek ille yüzümü görmek değildir. Benim düşüncelerimi, benim duygularımı anlıyorsanız bu yeter.”
- “Ey yükselen yeni kuşak, gelecek sizindir. Cumhuriyeti biz kurduk, onu yükseltecek ve yaşatacak olan sizsiniz.”
- “Milletimi şimdiye kadar söylediğim sözlerle ve hareketlerimle aldatmamış olmakla gurur duyuyorum.”
- “Büyüklik odur ki kimseye iltifat etmeyeceksin, hiç kimseyi aldatmayacaksın. Memleket için gerçek ülkü ne ise onu görecek ve o hedefe yürüyeceksin. Herkes senin aleyhinde bulunacaktır, seni yoldan çevirmeye çalışacaktır. İşte sen burda direneceksin. Önünde sonsuz engeller yığılacaktır. Kendini büyük değil, küçük, araçsız hiç telakki edecek, kimseden yardım gelmeyeceğine inanarak bu engelleri aşacak, ondan sonra sana büyüksün derlerse bunu diyenlere güleceksin.”
- “Doğudan şimdi doğacak olan güneşe bakınız. Bugün günün ağardığını nasıl görüyorsan, uzaktan bütün Doğu milletlerinin de uyanışlarını öyle görüyorum. Bağımsızlık ve egemenliklerine kavuşacak olan çok kardeş millet vardır. Sömürgecilik ve emperyalizm yer yüzünden yok olacak ve yerlerine milletler arasında hiç bir renk, din ve ırk farkı gözetmeyen yeni bir ahenk ve işbirliği çağı hakim olacaktır.”
- “Yeni Türk devletinin, genç Türk Cumhuriyetinin temeli burada atıldı. Bu meydana akan Türk kanları, bu gökte dolaşan şehit ruhları, devlet ve cumhuriyetimizin sonsuz bekçileridir.”

K Atatürk

Prof. Dr. Mehmet Haberal: “Yanık yaralanmaları toplumsal bir problemdir.”

Prof. Dr. Mehmet Haberal, kurucusu olduğu Türkiye Yanık ve Yangın Afetleri Derneği ile Ortadoğu Yanık ve Yangın Afetleri Derneği Öncülüğündeki Uluslararası Yanık Kongresi'ne ev sahipliği yaptı.

Başkent Üniversitesi Kurucusu Prof. Dr. Mehmet Haberal'ın düzenlediği uluslararası bilimsel toplantı, 4-5 Kasım 2021'de Ankara Kızılcahamam Patalya Otel'de, zoom üzerinden dünyanın dört bir

yanındaki hekimlerle yapılan bağlantılarla gerçekleştirildi.

Prof. Dr. Haberal'ın kurucusu olduğu Türkiye Yanık ve Yangın Afetleri Derneği ile Ortadoğu Yanık ve Yangın Afetleri Derneği »

Türkiye Yanık ve Yangın Afetleri Derneği ile Ortadoğu Yanık ve Yangın Afetleri Derneği öncülüğündeki bilimsel kongreye dünyanın dört bir yanından 100'ü aşkın bilim insanı ise pandemi nedeniyle video konferans yolu ile katıldı.

öncülüğündeki uluslararası yanık kongresine **Türkiye, Polonya, Azerbaycan, Özbekistan, Ürdün, Hindistan, Japonya, Arjantin, Amerika Birleşik Devletleri, Mısır, Hollanda, Lübnan ve Şili**'den bilim insanları, Başkent Üniversitesi Rektörü **Prof. Dr. Ali Haberal**, akademisyenler, hekimler, hemşireler ve öğrenciler video konferans yolu ile katılırken,

Bilimsel kongreye dünyanın dört bir yanından 100'ü aşkın bilim insanı pandemi nedeniyle video konferans yolu ile katıldı.

6

kongrenin açılış konuşmasını **Prof. Dr. Mehmet Haberal** yaptı.

Kongreye katılan tüm meslektaşlarına teşekkür eden Prof. Dr. Haberal, yanık alanında yaptığı çalışmalarla ilgili bilgi verdi, yanık ve yangın afetlerinin toplumsal bir sorun olduğunun altını çizdi ve alınması gereken önlemleri sıraladı.

Kongrenin onur konuğu Uluslararası Yanık Derneği Kurucusu **Prof. Dr. Fortunato Benaim** idi.

Arjantin'den katılan Benaim'in mesajını da Prof. Dr. Mehmet Haberal iletti. Kongrede daha sonra bilimsel oturumlara geçilirken, Prof. Dr. Haberal başkanlığındaki ilk oturumda Prof. Dr. Benaim sunum yaptı. Ardından Amerika Birleşik Devletleri'nden **Prof. Dr. David Herndon**,

Prof. Dr. Mehmet Haberal, toplum için büyük bir sorun teşkil eden yanık ve yangın afetleri için dünyanın önde gelen bilim insanlarını zoom üzerinden Başkent Ankara'da buluşturdu.

katılımcılara başarılı yanık tedavisinin belirleyicilerini aktardı. Lübnan'dan **Prof. Dr. Marwan Masri** de cilt yanıkları ve cilt yaralanmaları için kök hücre tedavisiyle ilgili bilgi verdi. Amerika Birleşik Devletleri'nden **Prof. Dr. Nicole Gibran** ise "Enfeksiyonlar ve Sepsis" başlıklı sunumunu gerçekleştirdi.

Oturumun sonunda Başkent Üniversitesi İstatistik Danışmanlık ve Araştırma Merkezi'nin çalıştayı da yapıldı. Merkez Müdürü **Prof. Dr. Meriç Yavuz Çolak**, dijital çağın gereksinimleri doğrultusunda, tıp alanında ileri düzey istatistiksel yöntemlerin detaylarını aktardı.

İkinci oturumda ise Hollanda'dan **Prof. Dr. David Mackie**, Hindistan'dan **Prof. Dr. Rajeev Ahuja**, Şili'den **Prof. Dr. Ricardo Rao** ve Başkent Üniversitesi Ankara

Hastanesi'nden **Dr. Öğretim Üyesi Emre Karakaya** sunum yaptı.

Kongrenin üçüncü bilimsel oturumunda Mısır'dan **Prof. Dr. Amr Mabrouk**, ülkesinde pediatrik yanık çalışmalarıyla ilgili bilgi verdi. Polonya'dan **Dr. Anna Ziola** ise pediatrik yangın mağdurlarının tedavisine yönelik verileri paylaştı. Başkent Üniversitesi Yanık Merkezi'nden **Prof. Dr. Ebru Abalı** da pediatrik minör yanık yaralanmalarının özelliklerini anlattı.

Kongrenin ikinci günündeki ilk bilimsel sunumu Erciyes Üniversitesi'nden **Prof. Dr. Atilla Çoruh** yaptı. Mısır'dan **Prof. Dr. Amr Mabrouk**'un sunumunu ise **Dr. Amira Hussein** katılımcılarla paylaştı. Başkent Üniversitesi Plastik ve Rekonstrüktif Cerrahi Anabilim Dalı'ndan **Araş. Gör. Dr. Süleyman**

“...yanık ve kronik organ hastalıkları sadece doktor hasta problemi değildir. Bu; sosyal, medikal, ekonomik ve aynı zamanda psikolojik bir problemdir.”

Savran ve Özbekistan'dan Dr. Mirzakulov Akval Gafurjanovich elektrik yanıklarıyla ilgili çalışmalarını aktardı.

Son günün ikinci oturumu, Başkent Üniversitesi İzmir Hastanesi'nden Prof. Dr. Ali Barutçu'nun sunumuyla başladı. Başkent Üniversitesi'nden Dr. Öğretim Üyesi Burak Özkan, Özbekistan'dan Dr. Kamilov Utkir Raimovich, İngiltere Imperial College'dan Dr. Djamila Rojoa ve Özbekistan'dan Dr. Abdulaziz Fayazov da yanık tedavisiyle ilgili çalışmalarını anlattı.

Son oturumda ise Türkiye, Özbekistan ve Azerbaycan'dan katılan bilim insanları sunum yaptı.

Prof. Dr. Mehmet Haberal, kapanış seremonisinde yaptığı konuşmada katılımcılara teşekkür etti. Yanığın toplumsal bir sorun olduğunun altını çizen Prof. Dr. Haberal, şu görüşlere yer verdi:

“Bu toplantıyı organize ettiğim için gerçekten çok

memnunum. Her zaman her fırsatta söylediğim gibi, herhangi bir enerji kaynağınız varsa ister ateş ister elektrik ya da kömür olsun, ısı aynı zamanda birçok riski ve problemi beraberinde getirebilir. İnsanoğluna fayda sağladığı gibi eğer doğru kullanılmaz ve önlem alınmazsa birçok sıkıntıya sebep olabilir. Aynı şey ateş için de geçerlidir.

Özetlemem gerekirse, yanık her yerde her an ve herkese olabilir. Doğayısıyla bu sadece hasta ve doktor arasında olan bir konu veya problem değil aynı zamanda toplumsal

Ülkelerindeki yanık tedavisi alanındaki gelişmeleri ve tecrübelerini yaptıkları sunumlarla katılımcılarla paylaşan bilim insanları, kongreye öncülük eden Prof. Dr. Mehmet Haberal'a da teşekkür ettiler.

bir problemdir. Bu mesele üzerinde daha fazla çalışmalıyız ve sadece milli değil uluslararası kuruluşların bulunmasını da sağlamalıyız. Ben daima bu tür kuruluşları ve organizasyonları teşvik ediyorum toplumda. İnsanlar yanık yaralanması olur olmaz hemen sağlık merkezlerine gelmeleri ve kendi başlarına bir şey yapmamaları gerektiğini bilmeliler.

Bizim görevimiz insanları bilgilendirmek. Bu aktivitelere devam edeceğiz, uluslararası konferanslara da. Özet olarak, bütün meslektaşlarıma ve Amerika'dan, Avrupa'dan, Orta Doğu'dan, Hindistan'dan, Güney Amerika'dan bu toplantıya katılan sevgili arkadaşlarıma çok teşekkür ediyorum. Zaman farkına rağmen bizimle oldular ve ben bunun için onlara müteşekkirim. Hastalarımıza en iyi tedavileri

sağlamak amacıyla, beraber çalışmaya devam edeceğiz. Bugün bunu yapıyoruz.

Tek amacımız olabilir; o da hastalarımıza hak ettikleri en iyi tedaviyi sağlamak ve bunları uygulamak. Neyse ki, biz bugün bunu artık yapabiliyoruz. Başkent Üniversitesi Hastanesi'nde her türlü olanağımız mevcut. Bu ülkemiz için de çok önemli.

Bir kez daha tekrar etmek isterim ki, yanık ve kronik organ hastalıkları sadece doktor hasta problemi değildir. Bu; sosyal, medikal, ekonomik ve aynı zamanda psikolojik bir problemdir. Dolayısıyla çok çalışmalı ve hastalarımızın ihtiyacı olan en iyi tedavi sistemlerini onlara sağlamak için elimizden geleni yapmalıyız. Hepinize çok teşekkür ederim.”•

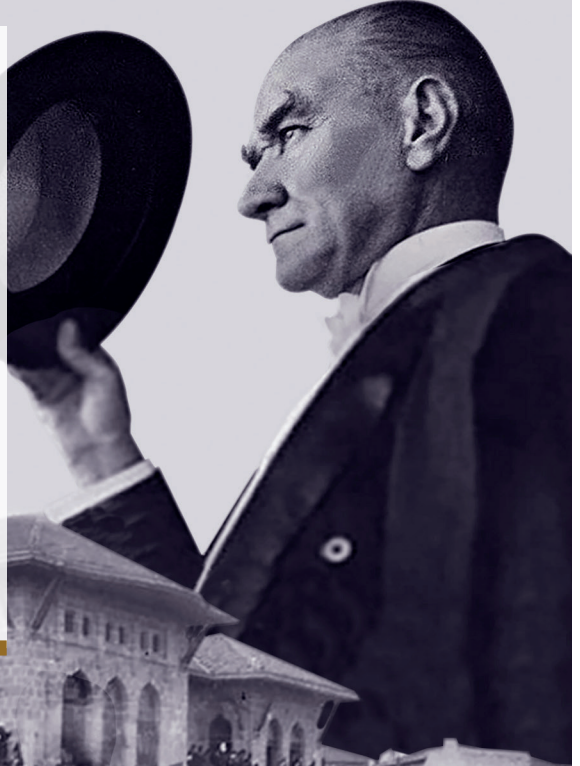
Düşler ve Düşünceler
Yahya Aksoy

Atatürk ve Ankara

*“Ankara'nın ve Ankara-
lıların benim gön-
lümde müstesna bir
yeri vardır.”*

*“Tüm dünyanın
düşmanlığına karşı
zaferle taçlandır-
dığı Kurtuluş Mü-
cadelesi tarihinde
Ankara adı en aziz
yeri koruyacaktır.”*

**Gazi Mustafa Kemal
Atatürk »**

“Atatürk, Bir Milletlin Yeniden Doğuşu” adlı eseri yazan İngiliz Yazar L.Kinross, “Bir çok dünya lideri Atatürk’ü kendilerine bir simge ve örnek olarak almışlardır.” demektedir.

“Ben, 1919 yılı Mayıs içinde Samsun’a çıktığım gün elimde, mad-dî hiçbir kuvvet yoktu. Yalnız büyük Türk Milleti’ nin soyluluğundan doğan ve benim vicdanımı dolduran yüksek ve manevî bir kuvvet vardı. İşte ben bu ulusal kuvvete, Türk Milleti’ ne güvenerek işe başladım...”

19 Mayıs 1919’ da Samsun’a ayak basan Mustafa Kemal Paşa, arkadaşları ile birlikte ulusundan aldığı yüksek manevî kuvvetle ve ruhla, Erzurum, Sivas kongrelerini Temsil Heyeti ve halkın temsilcileri ile birlikte yaparak, çalışmalarını uygulandırdı ve Amasya Genelgesi ile yapılacak olanları halka duyurdu.

Ankara halkı ve yöneticileri, iş birliği içerisinde, Mustafa Kemal ve Heyet-i Temsiliye’nin Kurtuluş Savaşı ruhunu ve inancını yüreklerinde hissediyorlardı. Gerekli hazırlıkları yaparak Sivas’a, Mustafa Kemal Paşa’nın heyecanla beklendiğini belirten bir telgraf çektiler.

22 Aralık 1919’ da Sivas’tan ayrılan Mustafa Kemal Paşa ve arkadaşları, halkın sıcak ilgi ve coşkusu ile karşılanarak Kayseri, Kırşehir yoluyla 27 Aralık 1919’ da Ankara’ya ulaştılar.

“Ankara’ya gelişimizi 27 Aralık 1919 tarihli şu açık tebliğ ile her yere duyurduk. Sivas’tan, Kayseri yoluyla Ankara’ya hareket

eden Heyet-i Temsiliye, bütün yol boyunca ve Ankara’da büyük milletimizin çok sıcak ve içten gelen vatanseverlik gösterileri arasında, bugün şehre geldi. Milletimizin gösterdiği bu birlik ve kararlılık örneği, memleketimizin geleceğine güven konusundaki inançları sarsılmaz bir şekilde güçlendirci niteliktedir. Şimdilik, Heyet-i Temsiliye’nin merkezi Ankara’dadır.

Saygılarımızı sunarız efendim.

Heyet-i Temsiliye namına (Temsilciler Kurulu) Mustafa Kemal”

Ankara halkı, muzaffer Gazi Mustafa Kemal’e, onun hayatı boyunca taşıdığı bir unvanı, "Ankara Hemşehriliği"ni vermişti. Ankara'nın bu yürekten tevcihli, M.Kemal'in 2 Ekim 1922'de İzmir'den zafer dönüşünde kendisine bir mazbata halinde, Belediye Başkanlığınca arz olunmuştu. Gazi Mustafa Kemal, üç gün sonra (5 Ekim 1922) aşağıda metnini koyduğumuz mektubu ile halka teşekkür etmiş ve Ankara'nın İstiklâl Savaşı'ndaki müstesna yerini ifade etmiştir.

“Ankara Belediyesi Vasıtasıyla Vatansever Ankara Halkına!

Beni, Ankara'nın yurtsever hemşehrileri arasına girmeye davet suretiyle beliren iltifatınıza en içten şükranımı bildiririm. Sevgili ulusumuzun tüm bir dünyanın düşmanlığına karşı zaferle taçlandırdığı Kurtuluş Mücadelesi tarihinde Ankara adı en aziz bir yeri koruyacaktır. Bu mücadeleye ilk başladığımız

sıralarda bizi kap-sayan güçlüğü'n derecesi hepimizce bilinmektedir. Bazıla-rınca karşı konulması hemen olanak-sız sanılan bu güçlü-kler karşısında sizler bir dakika duraksama-dınız ve üç yıl önce Sivas' tan Ankara' ya ayak bastığım zaman bir örneğini geçen gün de göstermiş olduğunuz içten ve yürekten gösteri ile beni kollarınız arast-na aldınız. O zaman gösterdiğiniz bu vatan cesareti sayesinde yabancı müdahalesiyle İstanbul' da kapattı-rılmış olan Meclis-i Mebusan' ı daha geniş bir yetki ile ulusun şanına layık bir ba-ğimsizlikle Ankara' da açmak nasip olmuştur.

İstanbul' da yabancı süngülerine dayananların dağıttıkları Meclis-i Mebusan ' da, cesur Erzurum hem-şehrilerimin fahri mebusluk sıfatını taşımakta idim. Büyük Millet Mec-lisi için yeniden yapılan seçimde beni Ankara' dan üye seçmek sure-tiyle bu fahri sığata ayrı bir yetki eklediniz. Büyük Millet Meclisi sizin yüksek yakınlığınız sayesinde, korkusuz kurtuluş mücadelesini sürdürüebilmiştir..

Bundan ötürü, Ankara

“Sevgili ulusumuzun tüm bir dünyanın düşmanlığına karşı zaferle taçlandırdığı Kurtuluş Mücadelesi tarihinde Ankara adı en aziz bir yeri koruyacaktır.”

hemşehrilerimin, bu vatanın kurtuluşu mücadelesinde bir şeref payı vardır. Bu nedenle hemşehrilerimi, bir kardeş içtenliğiyle tebrik eder ve bana karşı gösterdiğiniz kalpten sevgiye karşılık hepinizi kucaklarım.

Gazi Mustafa Kemal
5 Ekim 1922 / Ankara”

“Bir işi zamansız yapmak, o işi başarısızlığa uğratmak olur. Her şeyi sırasında ve zamanında yapmalıdır.” diyerek bilgi, bilinç ve umutla

yola koyulan “19 Mayıs 1919’da Samsun’a çıktığımda elimde hiç bir kuvvet yoktu; yalnız Türk Milleti’ nin asaletinden doğan ve benim vücudumu dolduran yüksek ve manevi

Edouard Herriot

“Ona nasıl hayran olmayayım?... Dehanızın büyük eseri lâik bir Türkiye yaratmak olmuştur.”

kuvvet vardı. İşte ben bu milli kuvvete, bu Türk Milleti’ ne güvenerek işe başladım.” mesajını, tarihe altın harflerle yazdıran Mustafa Kemal, “Ya bağımsızlık, ya ölüm” parolası ile Kurtuluş Savaşı’nı sürdürürken,

halkın temsilcilerinden kurduğu TBMM ile birlikte, “En büyük eserim” dediği ve kültür temelleri üzerine kurduğu Türkiye Cumhuriyeti’ni “En doğru ve gerçek yol, uygarlık yoludur.” diyerek 29 Ekim 1923’te ilan etmiştir.

“Dünya barışı içinde insanlığın gerçek saadeti, ancak bu yüksek ideal yolcularının çoğalması ve başarıya ulaşmasıyla olabilir.”

M. Kemal Atatürk (25.10.1931-Balkan Konferansı)

“Ona nasıl hayran olmuyayım?... Dehanızın büyük eseri lâik bir Türkiye yaratmak olmuştur.”

Edouard Herriot Fransa Eski Başbakanı (1933)

“O, Müslümanların da sesiydi.”

Muhammed Ali Cinnah-Pakistan’ın Kurucusu

“Onun bakışı ile aydınlandık.”

İkbal -Pakistan Milli Şairi

İngiliz Devlet Adamı Lord

Kinross “O, yarını görürdü.” demıştır.

Türkiye Cumhuriyeti’nin ebedi başkenti Ankara ve Gazi Mustafa Kemal Atatürk bir bütün halinde dünyaya ilham veren önemli bir örnek olarak insanlık tarihinde hep yücelerde yerini alacaktır. Dünyanın gözde lideri Atatürk’ü, saygı, özlem ve hürmetle anıyoruz.

“Her ilerlemenin ve kurtuluşun anası özgürlüktür.”

M. Kemal Atatürk

Bilmek Gerek
A. Erdem Akyüz

Atatürk ve İlk Kadın Mitingi

Halk arasında “Harb-i Umumi” veya “Seferberlik” olarak adlandırılan ve 28 Temmuz 1914 ile 11 Kasım 1918 tarihleri arasında devam eden 1. Dünya Savaşı, arkasında milyonlarca ölü ve yaralı bırakarak son bulduktan sonra, Türk toprakları paylaşılmak istenmiş ve Türk halkı büyük acılar yaşamıştır.

Ülkenin birçok yöresi düşman işgali altındadır. Masum insanlarımız öldürülmekte, ev ve binaları yıkılmakta, ırz ve namusları ayaklar altına alınmakta, tecavüz edilmektedir. »

1930'da kadınlar belediye seçimlerine katılma hakkı tanınınca, Türk Kadınlar Birliği, İstanbul'da bir kutlama mitingi düzenledi.

TÜRK İN İĞİ

Bütün bu acı olaylara karşın Türk halkı yılmamakta, direnmekte ve bir kurtarıcı aramaktadır.

Bu koşullar altında iken Mustafa Kemal 19 Mayıs 1919'da Samsun'a çıkmış ve Türk Kurtuluş Harekâtı'nı planlayarak, çalışmalarına başlamıştır.

Savaş sırasında işgalden en az zarar gören yerlerden biri Kastamonu ve çevresidir. Yöre koşulları ve halkın vatansızlığı ve fedakârlığından ötürü Kurtuluş Savaşı sırasında insan, cephanesi ve diğer kaynakların Ankara ve savaş yerlerine ulaştırılması İnebolu'dan başlayıp Kastamonu üzerinden yapılmıştır.

Millî Mücadele'de cephedeki askerlerin başarılı olması ve ulusal kurtuluşa ulaşılabilmesi için, cephe gerisindeki halkın da, bu mücadeleyi her yönden desteklemesi gerekmektedir. Bu durumu gören

ve bilen Mustafa Kemal, başlatacağı halk hareketine yardımcı olması için, o sırada Ankara'da bulunan 20. Kolordu Komutanı Ali Fuat Paşa (Cebesoy)'dan, örgütücü ve vatansız bir subayın olağanüstü yetkiler verilerek Kastamonu'ya gönderilmesini ister. Bu talimat üzerine

Miralay Osman Bey Kastamonu'ya gönderilir. Ancak durumu haber alan hükümet ve işgal kuvvetleri

tarafından, Miralay Osman Bey 16 Eylül 1919'da Kastamonu girişinde tutuklanır.

Miralay Osman Bey, vatansız subayların yardımı ile tutukluluktan kurtulduktan sonra, Mustafa Kemal Paşa'ya şu telgrafi çeker:

"Bu gün Kastamonu'ya geldim. Hükümet merkezinin adamları tarafından hanemden tevkif edildim. Vatansız subay ve halkımızın yardımı ile şimdi kurtuldum. Ben de vali vekilini ve jandarma kumandanını tevkif ettim. Telgrafhaneyi işgal ettim. Emir ve talimatlarınızı beklerim."

Miralay Osman Nuri Bey, bölgeye hakim olduktan sonra Hükümet Konağı'nda halka hitap etmiş, Kuvay-i Milliye'ye destek ve hizmet verilmesi yolunda ant içilmiştir. Böylece halka, örgütlü bir şekilde mücadeleye katılmanın yolu açılmıştır.

Kastamonu Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti üyeleri

İşte Kurtuluş Savaşı, buna benzer ve tam olarak bilinmeyen çok sayıda olay ile başlamış ve efsane

Kastamonu Müdafaa-i Hukuk Hanımlar Cemiyeti 10 Aralık 1919 tarihinde (tam 102 sene önce) yaptığı bir miting ile dünyaya örnek olmuştur.

bir kadın harekâtı olan “kadın mitingi” ile devam etmiştir.

Kastamonu Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti ve kısa bir süre sonra “Kastamonu Müdafaa-i Hukuk Hanımlar Cemiyeti” kurulmuştur.

Kastamonulu hanımlar önceleri, düzenledikleri toplantılar, kampanyalar, konserlerden elde ettikleri gelirleri, cephedeki askerlere yollamışlardır.

Kastamonu Müdafaa-i Hukuk Hanımlar Cemiyeti 10 Aralık 1919 tarihinde (bundan tam 102 sene önce) yaptığı bir miting ile dünyaya örnek

olmuştur. Kız Muallim Mektebi bahçesinde yapılan mitinge köylü, kentli binlerce kadın katılmış, ülkemizin işgalini ve yapılan insanlık dışı vahşetleri şiddetle protesto etmişler, gerekirse kendilerinin de savaşmak için cepheye gideceklerini ifade etmişlerdir. Mitingi tertipleyenler, konuşmacılar ve binlerce katılımcı tamamen kadınlardan oluşmuştur.

Daha önce, dünyanın çeşitli yerlerinde, kadınların öncü ve konuşmacı olduğu, kadınların düzenlediği ve kadınların katıldığı çeşitli toplantılar, mitingler yapılmıştır. Ancak salt kadınlar tarafından düzenlenen, binlerce katılımcının kadın olduğu ve konuşmacıların tamamının kadın olduğu bir miting ilk defa yaşanmış ve dünya tarihine bir ilk olarak

10 Aralık 1919 tarihinde Kastamonu’da 3 bin kadının katılımı ile Anadolu işgalini protesto etmek üzere gerçekleştirilen ve kaynaklarda ülkemizin ilk kadın mitingi olarak yer almasıyla simgesel değere sahip olan “Kastamonu Kadın Mitingi”nin yıldönümleri, günümüzde Dünya Mirası Kastamonu İnisiyatifi (DMKI) tarafından çeşitli etkinliklerle kutlanıyor.

Türk kadınının kahramanlık timsali Şerife Bacı heykeli (Kastamonu)

geçmiştir.

Bu efsanenin devamı olarak; konuşmacı kadınlar; mütareke ve işgal nedeniyle uğranan haksızlıkları, zulümleri dile getirmiş, bunları duyurmak, protesto etmek ve önlemek için, bir uyarı ve ihtar niteliğinde padişah ve sadrazama çekilen telgraflar dışında, olayın uluslararası niteliği nazara alınarak; İngiltere, Amerika, Fransa, İtalya gibi çeşitli ülkelere ve “bu ülkelerin liderlerinin eşlerine” mektup ve protesto telgrafları çekme kararı almış ve bunu uygulamaya koymuşlardır.

Göğüs kabartıcı bu olayı ancak Türk kadınları yapabiliirdi ve yapmışlardır.

Çok zengin bir içerik taşıyan telgraflardan bazıları, özetle şu şekildedir.

İngiltere Kraliçesi Alexandra'ya çekilen telgraf:

“Biz, Kastamonu Müslüman kadınları, bu gün akdettiğimiz büyük bir mitingde, işbu telgrafla; yüksek makamınıza, milletimizin ızdırabını ve vatanımız için isteklerimizi arza karar verdik... Biz Türklerin uğradığı zulüm, vatanımızın uğradığı haksızlıklar karşısında, insanlığın vicdanı hiç üzüntü duymadı mı... Vatanımızın çeşitli yerleri işgal edilmiş ve nihayet zalim Yunan kuvvetlerinin, sevgili İzmir'imize girmesine ve orada yüzbinlerce yurttaşımızın yaşam ve namuslarının yerle bir edilmesine sessiz kalınmıştır... İnsanlığın hakları yerlerde çiğnenecek ise, sevgili yurdumuzu namuslu kanımız ile yıkamak da bize aittir... İsteğimiz; ulusal egemenliğimizin tanınmasıdır... Pek haklı ve insani olduğundan emin olduğumuz bu ricamızın, yüksek makamınızda ve kalbinizde yer bulacağından eminiz.”

ABD Başkanı Wilson'un eşi Edith Wilson'a çekilen telgraf:

“İşgal kuvvetleri tarafından ülkemiz ve halkımız öyle bir duruma sürüklendi ki; insanlık hissiyle çarpan hiçbir kalbin buna sessiz kalması mümkün değildir... İzdırabımız o kadar büyüktür ki, yurdumuzu ve bağımsızlığımızı korumak uğruna, erkeklerimizle birlikte can vermeyi göze aldık...”

Atatürk: ...dünyada hiçbir milletin kadını ‘Ben, Anadolu kadınından daha fazla çalıştım, milletimi kurtuluşa ve zafere götürmekte Anadolu kadınından daha fazla çalıştım, milletimi kurtuluşa ve zafere götürmekte Anadolu kadını kadar emek verdim’ diyemez...

Wilson cenaplarının, dünya huzurunda tatbikini kabul ettiği insanlık ve millet haklarının uygulanmasını istiyoruz...”

Fransa Cumhurbaşkanı’nın eşi Henriette Poincare’ye çekilen telgraf:

“Madam Cenapları; İnsaniyet hakkı, adalet şerefi, gözleri ihtiras ateşi ile yanan politikacılar elinde yok olacaksa; esaretle yaşamak-tansa erkeklerimizle bir safta şehit olarak ölmeye ve haksızlıkları tarih sayfasına yazarak tel’in etmeye karar verdik... Talep ve ricamız; ulusal haklarımızın tanınması ve Türk olan vatanımızın asıl sahipleri olan bizlere teslimidir. Pek haklı ve insani olduğundan emin olduğumuz bu isteklerimizin, yüksek makamınızda yer bulacağını ümit ederiz...”

“Sözün bittiği yer” diye bir deyim vardır. Kadınlarımızın oya gibi

işlediği bu muhteşem konuda artık bir söz söylemek zor olmaktan öte imkânsızdır.

İlk ve son sözü söyleyecek olan Mustafa Kemal Atatürk’tür:

“Dünyanın hiçbir yerinde, hiçbir milletinde, Anadolu köylü kadınının üstünde kadın çalışması zikretmek imkânı yoktur ve dünyada hiçbir milletin kadını ‘Ben, Anadolu kadınından daha fazla çalıştım, milletimi kurtuluşa ve zafere götürmekte Anadolu kadınından daha fazla çalıştım, milletimi kurtuluşa ve zafere götürmekte Anadolu kadını kadar emek verdim’ diyemez...”

Bundan ötürü hepimiz, bu büyük ruhlu ve büyük duygulu kadınlarımızı şükran ve minnetle ebediyen analım ve kutlayalım.”

erdemakyuzbd@gmail.com

Yararlanılan eserler.

1.- Dergipark. Hüsnü Özlü 2.-Haceettepe Edü, Ercan Çelebi 3.-Atam gov.tr, Mustafa Eski

Kurtuluş Savaşının Gizlenen Gerçeği: Üçler Misakı

Üçler Misakı'nın üç paşası: Cevat Çobanlı (solda),
Fevzi Çakmak (ortada) ve Mustafa Kemal (en sağda)
29 Ekim 1933'te Cumhuriyet'in 1'uncu Yılı
kutlamalarında bir arada.

Osmanlı devleti dünya sava-
şında yenildi. 30 Ekim 1918
günü Mondros'ta yenen devletler
adına Amiral Calthorpe ve Osmanlı
Devleti ardına Rauf Orbay'ın im-
zaladığı mütareke (ateşkes, silah

bırakışması) antlaşmasının 5'inci
maddesinde Osmanlı ordusunun az
sayıda asker dışında büyük oranda
terhis edilerek silahlarına elkonu-
lacağı ve 7'inci maddesinde yenen
devletlerin güvenlik açısından

açıklayan demeci. (üstte)

Fevzi Çakmak'ın Üçler Misak'ını ilk kez anlattığı Ocak 1946'da İzmir'de Süleyman Külçe tarafından yayımlanan anı kitabı. (solda)

gerekli gördükleri yerleri işgal edebilecekleri yazılıydı. Osmanlı Savaş Bakanlığı (Harbiye Nezareti) ve Genelkurmay Başkanlığı (Erkan-ı Harbiye-i Umumiye Riyaseti) cep-hedeki ordu komutanlarını başkent

İstanbul'a çağırıldı. Yeniden devletler, mütarekenin imzalanmasından iki hafta sonra 13 Kasım 1918'de İstanbul'a asker çıkaracak ve 5'inci maddenin uygulanmasını denetlemek üzere Anadolu'ya Osmanlı

Yunanlılar büyük
bir küstahlıkla
güzel İzmir'i
işgal etmişti

Milli mücadele başlıyordu

9
"Güzel İzmir bilindiği gibi 15 Mayıs 1919 günü Yunan Kuvvetleri tarafından işgal edilmiştir. İngilizler, Amerikan ve Fransız donanmalarının da himayesinde yapılan işgal yerli Rumları çılgın bir sevinçe düşürürken Türkler kan ağlıyorlardı. İzmir Kotordü Komutanı Nadir Paşa İstanbul'dan aldığı emir üzerine bu işgal karşısında hareketsiz kalmıştı.

Yunanlılar İzmir'e rahatça ayak bastıktan sonra Sarıçiftlik ile askeri mahfeli basmışlar, burada jeleğercilikleri Türk subaylarını evkîf ederek hakaretiler altında tutarak adındaki gemilerine götürmüşlerdi.

Hemen kaydedeyim ki Türk subayları aldıkları emre rağmen hareketsiz kalmış değillerdi. Gözükleri hakaretlere dayanamamak karşı koymaya kalkışanlar olmuş, bunlar hemen şehid edilmiş veya ağır şekilde yaralanmışlardı. Bilanço 40 şehid ve 60 yaralıydı. Bunların hepsi asker olmayıp ralarında hamiyet sahibi sivililer de vardı. Rahmetli gazeteci Hasan Aşkın gibi.

Şehitlerin arasında Albay Süleyman Fethi Bey de vardı. Yunanlılar Averof olayından dolayı kendilerine zaten düşman idiler ve onu nimetmişlerdi.

Onu yakaladıkları zaman kendisine,

"Yaşasın Venizelos!" diye barınmak istemişler, sapına kadar tert bir asker olan Fethi bey,

"Bir Türk zabiti ancak kendisi umandanına veya milletinin bir üyüğü için böyle haykırabilir," karşılığın vererek bu aşığılık teklif reddetmişlerdi.

Bunun üzerine de kahpece şehid edilmiştir.

İzmir aynı gün üç Yunan taburu tarafından işgal edilirken ertesi günler de Urla, Çeşme, Seferihisar işgal edilmiştir. Bu yağımadan emir kalmak istemeyen İtalyanlar da acele Söke'yi işgal ediverdiler.

nın kurtuluşunu sağlayacak bu harekette onun da bize bütün gücü ile yardımcı olacağından zerre kadar kuşkuymuz yoktu.

Yardım için söz aldık
Sekte Turgut Paşa bize büyük bir anlayışla dinledi. Bütün davranışlarımızı yerinde gördü ve bize elinden gelen her yardımı yapacağını vaat etti.

İlk iş olarak bes maddelik bir program hazırladık ki aynen şöyle idi:

1 - Zaten kararlaştırılmış bulunan üç ordu müfettişliğinin bir an önce teşkil ile ordunun emir ve komuta mekanizmasının tanzimi.

Sunu da kaydedeyim ki, Birinci Ordu Müfettişliği İstanbul'da idi. Komutanı da benim, İkinci Ordu Müfettişliği Konya'da komutanı Cernal Paşa idi. Üçüncü Ordu Müfettişliği Erzurum'da bulunacaktı. Komutanı oraya gitmekte olan Mustafa Kemal Paşalacaktı.

2 - Mümkün olduğu kadar çok miktarda silah ve cephanenin itilâf kuvvetlerine teslim edilmeden Anadolu'da toplanması.

3 - İstanbul Hükümeti tamamen işgal kuvvetlerinin elinde esir olduğundan burada verilecek emirlerin icra edilmemesi ve ancak Anadolu'da kurulacak bir milli idarenin emirlerinin dinlenmesi.

4 - Milli galeyandan faydalanarak bir Kuva-yı Milliye meydana getirilmesi. Anadolu'da kurulacak Milli İdarenin de bu kuvvete dayanması.

5 - Sadece mudafaada kalmakla yetinilmemesi, fırsat elverdikçe topraklarımızı işgal etmekte olan düşman kuvvetlerine karşı silâhli taarruzlara da geçilmesi.

Gördüğümüz gibi daha Mustafa Kemal Paşa volda iken milli mukavemetin hazırlanması ve kendisine her yardımın yapılması yolunda İstanbul'da gerekli kararlar alınmış bulunuyordu. Anadolu'nun çeşitli yerlerinde bulunan askerî birlikler de artık nereden emir

mütareke antlaşmasının 7'inci maddesi gereği İzmir'e asker çıkartacaklarını bildirmişti. Genelkurmay Başkanı Fevzi (Çakmak) Paşa, mütarekeye taraf olmayan Yunanistan İzmir'e asker çıkartacak olursa ateş açılmasını emredince, 14 Mayıs 1919'da Genelkurmay Başkanlığı görevinden uzaklaştırılıp yerine Cevat (Çobanlı) Paşa atanmıştı. 14 Mayıs'ı 15 Mayıs 1919'a bağlayan gece Sadrazam Damat Ferit Paşa ve Cevat Paşa ile görüşen Mustafa Kemal,

Anadolu'ya geçince direniş örgütleyeceğini güvendiği Cevat Paşa'ya duyurmuştu. Mustafa Kemal ertesi gün

(15 Mayıs 1919) veda ziyaretleri için Genelkurmay Başkanlığı'na uğradığında, bir gün önce Genelkurmay Başkanlığı'ndan alınan Fevzi Paşa ile onun yerine atanmış bulunan Cevat Paşa'yı bir tasarı üzerinde çalışır durumda

buldu. O gün orada biraraya gelen Fevzi, Cevat ve Mustafa Kemal Paşalar arasında neler geçtiğini ilkin Ocak 1946'da yayınlanan

Cevat
Çobanlı Paşa
(ö. 13.03.1938)

Fevzi Çakmak'ın yeğeni Adnan Çakmak'ın, 19 Nisan 1975 günlü Hürriyet'te Üçler Misak'ını Mustafa Kemal adını çıkartıp yerine Şevket Turgut Paşa adını yazarak tahrif ettiği bölüm.

onaylandı.

Mustafa Kemal Paşa karargahıyla Samsun'a gidiş hazırlıklarını yürütürken, Amiral Calthorpe,

Atatürk ve Fevzi Çakmak / 1934.

anı kitabında anlatmış olan Fevzi Çakmak, 29.10.1946 günlü Tasvir gazetesinde:

"Milli Mücadele ve Cumhuriyet"- "Cumhuriyete Doğru İlk Adım Nasıl Atılmıştı?"- "Atatürk'ün Samsun'a hareketinden evvel, Erkanıharbiye dairesinde Cevat Paşa'nın da iştirakiyle **üçüzlü ve gizli bir toplantı** yapmıştık. Zaferin ve bilahere Cumhuriyetin doğmasına yol açan İstiklal Harbine işte bu toplantıda karar verilmişti." başlıklarıyla yayımlanan söyleşisinde şöyle diyordu:

- "1919 senesi... Osmanlı Devleti son felaketlerin tesiri altında sarsılmaktadır. O tarihte ben bütün mevcudiyetimle İzmir işgaline mani olmak çareleri arıyordum. Bu çalışmalarım gerek muhasım taraf ve gerekse onların tahtı nüfuzunda bulunan saray tarafından anlaşılınca beni Erkanıharbiye Reisliğinden

ayıracak yerime merhum Cevat Paşa'yı getirmişlerdi. Tam işgal tarihi olan 15 Mayıs'ta ise Mustafa Kemal Samsun'a hareket ediyordu. **Mustafa Kemal, Erkanıharbiye Reisi Cevat ve ben, Gazi'nin Samsun'a hareketinden az evvel Erkanıharbiye**

dairesinde gizlice bir toplantı yapmıştık. Bu toplantıda düşmana karşı bütün kuvvetimizle mücadele etmeğe ve İstiklal Savaşı'na karar vermiştik. Bir hayli süren bu konuşmalarımızda harekate başlamadan önce lazım gelen hazırlıkların iptidai esasları tespit edildi. İşte milli mücadele, o gece Erkanıharbiye dairesinde yapılan **Üçüzlü Konuşma**, ilk adımı teşkil eder. (...)"

Fevzi Paşa 20 Mayıs 1948'de Akın gazetesinde yayımlanan diğer bir söyleşisinde de "**Üçler Misakı**" (**Üçler Yemini, Üçler Andı**) olarak adlandırdığı bu olayı şöyle anlatacaktı:

- "Benim yerime Erkanı Harbiye Umumiye Reisliğine tayin olunan Cevat Paşa gayet namuslu ve vatansever bir zat olduğundan Erkanı Harbiye Umumiye Reisliğinde bulunduğum beş ay zarfında

yapılan mahrem işleri ve tasavvurlarımı kendisine açmakta bir beis görmedim. Ve bilakis bunu bir vatan ve memleket borcu bildim. Bu maksatla ve kendisiyle mahrem olarak görüşmek üzere 15 Mayıs 1919'da Erkanı Harbiyei Umumiye dairesine geldim.

Üçler Misakı

Cevat Paşa ile uzun müzakere-lerden sonra şunlara karar verildi:

1 - Zaten kararlaştırılmış olan Üç Ordu Müfettişliğinin bir an evvel teşkili ile ordunun emir ve kumandasının tanzimi.

Birinci Müfettişlik İstanbul'da idi. Kumandanı da ben idim. İkinci Müfettişlik Konya'da ve kumandanı da zaten orada bulunan Mer-sin'li Cemal Paşa ve Üçüncü Müfettişlik Erzurum'da ve kumandanı da oraya gitmekte olan Mustafa Kemal Paşa olacaktı.

2 -Mümkün olduğu kadar çok miktarda silah ve mühimmatın Anadolu'da toplanması ve İtilaf Devletlerine teslim edilmemesi.

3 - İstanbul Hükümeti tamamen İşgal Kuvvetlerinin elinde esir olduğundan buradan verilecek emirlerin icra edilmemesi için Anadolu'da bir Milli İdare vücuda getirilmesi.

4 - Milli galeyandan istifade olunarak 'Kuvvayi Milliye' teşkili ve Milli İdarenin buna istinat ettirilmesi.

5 - Artık mutlak müdafaa kalınmıyarak tecavüzkar düşmanlarımız üzerine mukabil taarruza geçilmesi.

Bu beş maddenin tahakkuku için lâzım gelen teşebbüslerin tafsilatına geçtiğimiz sırada Samsun'a hareket etmek üzere bulunan Mustafa Kemal Paşa veda için Erkanı Harbiyei Umumiye dairesine geldi. Şimdi

Atatürk ve Fevzi Çakmak / 1937

üçümüz beraber gayet samimi bir surette umumi vaziyeti mütalaa ve tetkike koyulduk. Mustafa Kemal Paşa da bu beş maddeyi muvafık gördü. Anadolu'da bir Milli İdareyi nasıl vücuda getireceğimizi konuşurken Mustafa Kemal Paşa büyük bir metanetle şunları söyledi: "Zaten ben bunu tahakkuk ettirmek üzere Anadolu'ya gidiyorum. Buradan verilen emirleri dinlemeyeceğim.

Kahraman Milletimin sinesinde hayatımı feda edinceye kadar çalışacağım."

*Bu sözlerden duyduğumuz heyecanla ayağa kalktık. Mustafa Kemal Paşa'nın ellerine sarıldık, gözlerimiz yaşlı, vatanın kurtulması için beraberce çalışacağımıza ve bu uğurda hiç bir şeyden çekinmeyeceğimize **üçümüz, beraber yemin ettik**. Ve bu azimle Milli İstiklâl kavuştuk.*

Artık kat'i karar verilmişti. Fii-len iş başında bulunan Cevat Paşa, Atatürk'e gizli muhabere için bir şifre anahtarı verdi. Cevat Paşa elinden gelen yardımda bulundu ve hatta bu uğurda Malta'ya sürüldü. Ben de elimden geldiği kadar zabıt, teçhizat gönderilmesine ve silah ve mühimmat kaçırılmasına çalıştım. Nihayet bir sene sonra Anadolu'ya geçerek Ankara'da Mustafa Kemal Paşa ile tekrar buluştum. Ve onunla beraber Birinci Büyük Millet Meclisi sinesinde ilk Milli Hükûmeti kurduk.

Mukabil Taarruz

Üçler Misakı'nın tesiri evvela İzmir cephesinde görüldü. Birinci Ordu Müfettişliği (14' üncü Kolordu) şimalden Kuvvayı Milliye ile taarruzu başladı. Karardan bir ay sonra Bergama civarında ve biraz sonra da cenupta Aydın civarında (2' nci Ordu Müfettişliği - 57' nci fırka) taarruzları yapıldı ve Yunanlılar mağlup edilerek bu iki şehir muvakkaten geri alındı. Kilikya bölgesinde 2' nci ve 3' üncü Ordu Müfettişliklerinin Milli Kuvvetleri, mukabil taarruza geçerek

Fransızları adım adım ric' ate icbar ediyorlardı. Samsun civarında ve 3' üncü Ordu Müfettişliği muntaka-sında ise daha mühim vakalar inkişaf etmek üzere bulunuyordu.

Atatürk'ün İstanbul'dan Hareketi

16 Mayıs 1919'da Mustafa Kemal Paşa maiyeti ile beraber "Bandırma" adındaki küçük bir vapurla İstanbul'dan ayrılıyordu. Üçüncü gün 19 Mayıs 1919 zabıt ve memurla Samsun'a çıktılar. Ve derakap faaliyete koyuldular. Bir kaç hafta içinde vaziyet tamamen Pontosluların aleyhine dönmüştü. İtilaf Devletleri de aldandıklarını anladılar. Üç hafta sonra Mustafa Kemal Paşa İstanbul'a davet olundu. Fakat İstiklal Savaşı fiilen başlamıştı. İstanbul'un emirleri Anadolu'da artık geçmiyordu.

Fevzi Çakmak'ın 1946-1948'de "Üçüzlü Gizli Toplantı", "Üçüzlü Karar", "Üçler Misakı" olarak adlandırdığı "Üç Paşalar Andı" ilkin Atatürk'ün 1926'da Hakimiyeti Milliye gazetesinde dizi olarak yayımlattığı anılarında açıklanmıştı. Fevzi, Cevat ve Mustafa Kemal Paşaların, Mustafa Kemal'in Samsun'a hareketi öncesi Genelkurmay Başkanlığında bir araya gelip Anadolu'da bir milli idare (yönetim) kurmak için çalışacaklarına dair ettikleri yemine ad olan "Üçler Misakı" gerçeği, "Milli Mücadele'nin İngilizlerle danışıklı olduğu", "M. Kemal'i Anadolu'ya İngilizlerin gönderdiği", "Vahdettin'in

gönderdiği", "19 Mayıs'ın Devlet Operasyonu olduğu" vs. Milli Mücadeleye karaçalan propagandaları çürüten olguların belki de en önemlisiydi.

Gelgelelim Üçler Misakı gerçeği, 1975'te tahrif edilmeye başlanacak; Adnan Çakmak'ın Murat

Adnan Çakmak'ın Murat Sertoğlu'na anlattıkları 10 Nisan-20 Mayıs 1975 tarihleri arasında, Hürriyet gazetesince "Mareşal Fevzi Çakmak'ın anıları" başlığıyla yayımlanırken, Mustafa Kemal adı Üçler Misakı'ndan atılarak yerine Şevket Turgut Paşa'nın adı yazılacaktı.

Sertoğlu'na anlattıkları 10 Nisan-20 Mayıs 1975 tarihleri arasında, Hürriyet gazetesince "Mareşal Fevzi Çakmak'ın anıları" başlığıyla yayımlanırken, Mustafa Kemal adı

Üçler Misakı'ndan atılarak yerine Şevket Turgut Paşa'nın adı yazılacaktı. 1995'te "Üçler Misakı'nın anlatıldığı bir doktora tezinde de Mustafa Kemal Paşa'nın adı çıkarılıp yerine Şevket Turgut Paşa'nın adı yazılmış; "Üçler Misakı'nın tarihi 15 Mayıs 1919 olduğu halde, Nisan olarak değiştirilmiş; dahası, "Üçler Misakı" Mart, Nisan 1919'da verilen "Ordu Müfettişlikleri kurulması kararı" olarak tanımlanmış; özetle olayın tahrif edilmedik yeri bırakılmamıştı. Bu tahrifatlar birbirlerine atıfta bulunan doktora tezleri yanısıra o günden bu yana yayımlanan pek çok kitap, makale ve köşeyazısında yinelenmiştir.

Üçler Misakı, adları Fevzi Çakmak, Cevat Çobanlı ve Mustafa Kemal olan üç paşanın, Anadolu'da bir Milli İdare kurarak Milli Mücadele başlatmak üzere 15 Mayıs 1919'da Genelkurmay Başkanlığında aldıkları gizli karar, verdikleri gizli söz ve ettikleri yeminin adıdır. Kimsenin "Atatürksüz Üçler Misakı" uydurarak " Üçler Misakı" gerçeğini tahrif etme hakkı yoktur. •

cengezozakincibd@gmail.com

"Bir memleketin, bir memleket halkının düşmandan zarar görmesi acıdır. Fakat kendi ırkından büyük tanıdığı insanlardan vefasızlık, felaket görmesi daha acıdır." **M. Kemal Atatürk**

Yakın Tarihimiz

Yaşar Öztürk

“Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir.”

Sakarya Zaferi'yle Osmanlı'nın Viyana önlerinden başlayan geri çekilmesini durduran, Türklerin tarih sahnesinden silinmesi planlarını altüst eden Mustafa Kemal, ulusa elinden alınan yaşama ve egemenlik hakkını uzattı. Demokrasi ile tanıştırdığı ulusa, onun temsilcisi

28

TBMM'ye kaderini bir gruba ya da bir kişiye vermemesi için yüz yıl önce 1 Aralık 1921 günü Meclis'te beş saat süren bir konuşma yaptı.

Bu konuşmasından önce Fransa ile varılan barış anlaşması sırasında Mustafa Kemal şunu söyledi:

“Tam bağımsızlık, bizim bugün »

üstlendiğimiz görevin asli ruhudur. Bu görev, bütün millete ve tarihe karşı üstlenilmiştir. Biz, yaşamak isteyen, saygınlık ve şerefiyle yaşamak isteyen bir milletiz. Bilgin, cahil, ayırksız bütün millet bireylerimiz, belki içinde var olan zorluğu tamamen algılamadan, bugün yalnız bir nokta etrafında toplanmış ve fakat sonuna kadar kanını akıtmaya karar vermiştir. O nokta, tam bağımsızlığımızın sağlanması ve sürdürülmesidir. Tam

Tam bağımsızlık denildiği zaman, doğal olarak siyasi, mali, iktisadi, adli, askeri, kültürel vs. her konuda tam bağımsızlık ve tam özgürlük demektir.

bağımsızlık denildiği zaman, doğal olarak siyasi, mali, iktisadi, adli, askeri, kültürel vs. her konuda tam bağımsızlık ve tam özgürlük demektir. Bu saydıklarımın herhangi birinde bağımsızlıktan yoksunluk, millet ve memleketin gerçek anlamıyla bütün bağımsızlığından yoksunluğu demektir. Biz, bunu sağlamadan ve elde etmeden barış ve huzura erişeceğimiz inancında değiliz. Görünüşte, usulen barış yapabiliriz, anlaşma yapabiliriz; fakat tam bağımsızlığımızı sağlamayacak olan bu gibi barışlar ve anlaşmalarla milletimiz hiçbir zaman hayatına ve huzura erişemeyecektir.”

Sıra içeride taht oyunlarını

durdurmaya, tutsaklık zincirlerini kırmaya gelmişti. Bir haftadan beri süren bir heyetin hazırladığı “Bakanlar Kurulu’nun Görev ve Yetki Yasa Önergesi” tartışmalarını sonuçlandırmak için Mustafa Kemal söz aldı:

“Bakanlar Kurulu bağımsız bir tutum ile yüce Meclisinizin karşısında mevki almaya yetkisine sahip değildir. Yüksek heyetiniz onların varlığını göz önüne almayarak ka-

nun koyar. Ve onların görevi bu kanuna bağlı olmak ve uymaktan oluşur. Bakanlar Kurulu’nun her bir organı olsa olsa yüksek heyetiniz içinde bir üye gibi, bir milletvekili gibi, yalnız düşüncesinin belirtir ve kişisel

görüşünü söyleyebilir. Anayasamızın birinci maddesinde ‘Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir.’ denmiştir. Bu, hiçbir kayıt, hiçbir eleştiri kabul etmez. Anayasa Kanunu’nun yedinci maddesinde bu egemenliğin ve milli iradenin tecelli sureti maddeten açıklanmak gereği geldiği zaman, ‘Temel haklar denilen şeylerin tamamı Türkiye Büyük Millet Meclisi’ne aittir’ denilmiştir.”

Önergedeki “Bir heyet ki, milletin irade ve hakimiyetini tecelli ve temsil ettirmiştir ve bunun üzerinde bir yüce kuvvet yoktur.” maddesi için Milletın temsilcilerini uyardı, Mustafa Kemal:

“Bu maddeyi koymak, Meclis’ in görevini sınırlandırmak, Meclis’ in kudret ve kuvvetini azaltmaktır ve milletin bize emanet etmiş olduğu egemenlik ve iradeyi kötüye kullanmak demektir. Dolayısıyla yüce Meclis’iniz görev yapmakta hiçbir kısıt ve sınır kabul etmez. Bütün temel hakları yalnız ve ancak kendisi yapar. Sınırlandırılacak şey, yüce Meclisinizin hukuk ve yetkisi değildir, görevleri değildir. Bu heyetten bu görev talep olunmamıştır. Bu encümene yüksek kurulunuz böyle bir görev vermemiştir. Heyet, görevinin gerçekten dışına çıkmıştır. Onun üzerine çıkmıştır. Gerçekten bu hakka kimse sahip olamaz.”

Bu önerenin doğuracağı tehlikeyi fark etmeye çağırdı Mustafa Kemal: *“Bakanlar Kurulu ki, milli*

iradenin temsilcisi olacaktır. Onun eline yetki verdiğiniz zaman o istediğini yapacaktır ve haberiniz olmayacaktır. Sorarım size, Bakanlar Kurulu sizin buradan dağıtılmanıza karar verirse ne yapacaksınız?”

Bir milletvekili *“Güleriz!”* diye yanıtlayınca Mustafa Kemal: *“Gülemesiniz! İstanbul Meclisi Mebusanı’na giden zattalınız o zaman da ‘Güleriz’ dediniz ama bunu yapamadınız, kulaklarınızdan tutup kapıdan dışarı atışlardı.”*

Milletvekilinin, *“Yapanlar saray kumandanı idi. Halbuki bizi şimdi tutanlar milli kuvvet ve milli kumandanlardır. Dolayısıyla kimse atamaz!”* sözleri üzerine Mustafa Kemal:

“İşte bunu o saray ortaya koymuştur. Şimdi millet kumandanları var!” dedi.

“Hükümet biçimi nedir?” sorularına yanıt verdi, Mustafa Kemal:

“Bizim hükümetimiz demokratik bir hükümet değildir, sosyalist bir hükümet değildir ve hakikaten

kitaplarda var olan hükümetlerin bilimsel niteliği bakımından hiçbirine benzemeyen bir hükümettir. Fakat milli egemenliği, milli iradeyi tek ortaya

çıkaran bir hükümettir. Bu nitelikte bir hükümettir. Toplumbilim noktasından bizim hükümetimizi anlatmak gerekirse ‘halk hükümeti’ deriz.”

Milletin üstünlüğünü dile getirdi Mustafa Kemal:

“Millele efendilik yoktur, hizmet etmek vardır. Bu millete hizmet eden, onun efendisi olur. İnsanlık tarihinde, dünya tarihinde, Osmanlı İmparatorluğu Devleti’ni milletimize dayanarak oluşturmuş olan saygın bir sülaleye de milletimiz derin tarihi hatıralarıyla saygı eder. Fakat bu bakımdan, saygısı da kendisine efendi bulmak ve aramak için değildir. Millet ona ancak kanuni vaziyetini ve meşru vaziyetini verir. Ve egemenliğini bizzat korur(...) büyük hayaller peşinde koşan, yapamayacağımızı şeyleri yapar gibi görünen sahtekar insanlardan değiliz. Büyüük ve hayali

şeyleri yapmadan yapmış gibi görünmek yüzünden, bütün dünyanın düşmanlığını, kötüllüğünü, kinini bu memleketin ve bu milletin üzerine

çektik. Biz Panislamizm yapmadık; belki ‘Yapıyoruz, yapacağız’ dedik. Düşmanlar da ‘Yaptırmamak için bir an önce öldürelim.’ dediler. Panturanizm yapmadık; ‘‘Yaparız, yapıyoruz,’’ dedik, ‘‘yapacağız’’ dedik ve yine ‘‘Öldürelim.’’ dediler. Bütün dava bundan ibarettir. Bütün dünyaya korku ve telaş veren kavram bundan ibarettir. Biz böyle yapmadığımız ve yapamadığımız kavramlar üzerinde koşarak düşmanlarımızın sayısını ve

üzerimize olan baskılarını artırmaktan ise, doğal sınıra, meşru sınıra dönelim. Haddimizi bilelim.

Biz hayat ve bağımsızlık isteyen milletiz ve yalnız ve ancak bunun için hayatımızı harcarız.(...) Bil-diğim ve bilinmesi, ilan edilmesi gereken bir gerçek varsa, o da. Milletimiz hiç kimsenin rızasına gerek

Biz hayat ve bağımsızlık isteyen milletiz ve yalnız ve ancak bunun için hayatımızı harcarız.

görmeden, rıza göstermeyenlere karşı isyan ederek milli egemenliğini almış ve öylece kullanmakta bulunmuştur. Millet egemenliğini almıştır ve isyan ederek almıştır. Alınmış olan egemenlik hiçbir neden ve yolla terk ve iade edilemez, başkasına verilemez.”

TBMM’nin kabul ettiği Anayasa’nın oluşumunu özetledi:

“Bu kanun, doğrudan doğruya her millet bireyinin kalp ve

vicdanında kendiliğinden belirmiş ve dolayısıyla toplumumuzun yüce vicdan levhasında kazanmış ve ondan sonra yürürlük konumuna geçmiştir. Kanun, hakiki kanun yalnız böyle olur. Taklit ile kanun olmaz. Toplumumuzu oluşturan bu hakiki ilkede birleşmiş olan hiçbir bireyiniz (TBMM Anayasası' nı göstererek) bu bilimsel kurumun yıkımını ve Osmanlı Anayasası' nı göstererek) bu kara kitabın, bu harabenin, baykuş dayanağı olabilecek olan bu nesnenin yürürlüğünün iadesi taraftarlığını vicdanında bulamaz.”

“Bakanlar Kurulu’nda bu kadar dayanışma aramayınız” çağrısı yaptı, Mustafa Kemal:

“Madem ki hükümet yüce Meclisinizdir. Madem ki bütün programlar ve gereken emirler buradan çıkar ve mademki her türlü işlere ve konuya içte ve dışta tek merci yüksek kurulumuzdur, asıl dayanışmayı yüksek kurulumuzda arayınız. Yüksek kurulumuzun dayanışması, yüksek kurulumuzun temsil etmiş olduğu ve genel kurulumuzun da temsil etmiş olduğu dayanışma her şeyin teminatı olur.

Her ne görüşe dayanırsa dayansın, icra kuvvetini bizzat uygulayan eden insanların arasındaki dayanışmayı değil bunu yalnız kendimiz için muhafaza etmeliyiz. Bu bakımdan, esas inanç bakımından, her bakımdan, bu Meclis, devletin işlerini ve muamelelerini bir adama itimatla ve o adamın seçeceği ve itimat edeceği insanlarla yürütemez. Biz yürüteceğiz. En doğru olan çare, en iyi çare, mevcut olan çaredir(...)

Gösterdikleri şekle göre bir tek adama itimat etmek ve onun seçeceklerine kendilerini itimada mecbur tutmaktır ki, bu usul doğal olarak mevcut şekle göre daha ağırdır ve Meclis’in hukukuna daha az bağlılığı doğurmaktadır (...)

Hepimiz insanız. Bunun kötüye kullanılması olası mıdır? Evet, olasıdır! Herhangi bir reisin aday olarak göstereceği kişinin arzusuna göre kendisiyle anlaşmış insanlardan olması ihtimali daima vardır. İşte bu bakımdan bir kötülük olasıdır. Çünkü memleket işlerinde, millet işlerinde, gerçek işlerde duyguya, hatıra, dostluğa bakılmaz. Seçtiğiniz vekilin kuvvetli olması ve görevini o kuvvetle yapabilmesi için benim değil genel kurulun seçmesi gerekir.

Bütün bu görüşlerimle, bir hakikati ve bir düşünceyi aydınlatmayı başardım ise kendimi mutlu sayacağım. O hakikat de millet yürüdüğü yolu pek büyük isabetle seçmiştir. Ve bu yolun sonunda parlayan-saadet güneşini bütün açıklığıyla görmektir. **Bu millet o güneşe ulaşacaktır ve hiçbir kuvvet ona engel olamayacaktır.”**

Geçmişe bakarken hayallere dalan değil geleceği görendi Mustafa Kemal. Atatürk Söylev’de yurttaşın üstüne basa basa vurguladığı bir istekte bulundu:

“Sinesinde yetiştirerek başının üstüne kadar çıkaracağı adamların kanındaki, vicdanındaki asli cevheri çok iyi tahlil etmek dikkatinden bir an vazgeçmesin!” •

yasarozturkdbd@gmail.com

Hatay ve Savarona

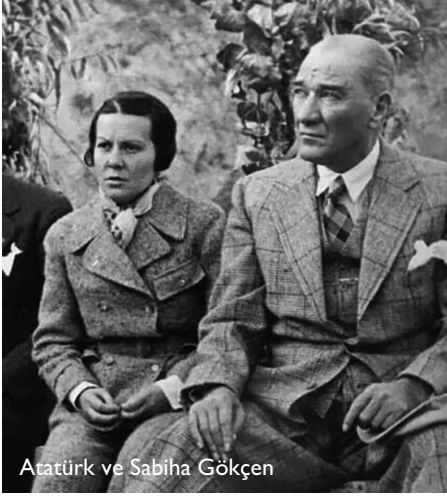
Sabiha Gökçen'e baktı ve “Çocuk,” dedi,
“akşamki yemeğe üniformanı giy, tabancanı
beline tak ve öyle gel, sana anlatacaklarım var.”

Atatürk aslında Hatay sorununu
Açözmek için ilk adımı Ankara
Antlaşması ile atmıştı ama Fran-
sızlar verdikleri sözde duracağı
benzemiyordu. Hatay davasının gö-
rüşülmekte olduğu yıllarda, işte tam
da o akşam o zamanki Ankara'nın
meşhur lokantalarından Karpiç'te

Fransız elçisinin de katılacağı bir
akşam yemeği verilmişti.

Sabiha Gökçen yemekte üni-
forması üzerinde, tabancası belinde
ancak gözleri pür dikkat Atatürk'ün
üzerindeydi. Atatürk, Fransız Bü-
yükelçisine biraz da yüksek sesle
hararetle bir şekilde Fransa'nın

tutumundan duyduğu rahatsızlığı anlatıyordu. “Hatay,” dedi, “benim şahsi meselemdir. Ben bugüne kadar bu halka ne söz verdimse yerine getirdim. Biz Hatay’a gireriz. Öyle ya da böyle. Bunun ciddiyetini hükümetinize gereğince anlattığımızdan emin olmak istiyorum zira bu mesele beni çok üzüyor.”

Atatürk ve Sabiha Gökçen

Atatürk’ün sözlerini bitirmesiye beraber arka taraftan bir genç yüksek sesle haykırır, “Atam, sizi üzen bizi de üzer, sizi üzeni de biz üzeriz.” Bu sözler daha sona ermeden Atatürk ile bir an gözgöze gelen Sabiha Gökçen işareti alır ve atılır;

“Hatay asırlardır Türk yurdudur. Türk gençliği bu yurdun Fransız egemenliğinde kalmasını kabullenemez! Hatay bizim kanımız, feda olsun canımız.” dedikten sonra silahını çeker ve tavana doğru ateşler.

Herkes şaşkındır. Polisler koşarak içeri girer ancak Sabiha

Gökçen’i elinde silahla görünce duraksar, “Şimdi ne yapacağız” dercesine Atatürk’e bakarlar. Bütün gözler Atatürk’e dönmüştür. O ise ayağa kalkar ve “Göreviniz neyi gerektiriyorsa onu yapın” der. Sabiha Gökçen tutuklanır.

Fransız elçisine müthiş bir mesaj verilmiştir.

Aradan biraz zaman geçmiş, Atatürk Fransızlara göz dağı vermek üzere Adana gezisine çıkmış, manevraları yerinde izlemiştir.

Hastadır, ayakta duracak hali yoktur ancak tüm dünyaya güçlü görünmek, Hatay konusunda ilmik ilmik dokuduğu politikayı bir an önce sonuçlandırmak için olağanüstü bir gayretle planını takip etmeye devam etmektedir.

İstanbul’a dönerler.

İkinci sahne Savarona yanında geçmektedir.

Hastalığı ilerlemiştir.

Kimseye görünmemek ve Hatay konusunu takip etmek için Savarona yatındadır ancak bitkinlik ve acıdan artık oturacak hali bile yoktur.

Bu hale gelene kadar neden Savarona yatındaydı? Çünkü kendi böyle istemişti. Hatay kurtulmadan dönmek istemiyordu. Zaten hastalığının hızlı ilerleme sebebi de, Adana ve sınıra yaptığı son derece yorucu seyahattir. Herkes onu yatta biraz tatil yapıyor sanıyordu ama o güvertede talimatlarını hazırlarken çevresinde 40’tan fazla leğen vardı. Leğenlerin içi su ve buz kaplarıyla

doluydu. Yanıyordu, hastaydı.

İçişleri Bakanı Şükrü Kaya gelip leğenlere bakınca “Çocuk, işte benim içimdeki organlar da aynı bu leğendeki buzlar gibi suların içinde yüzüyor.” dedi. Sonra yüzünün

ifadesi değişti, doğruldu ve “Bana bak;” dedi, “sen hem bakarsın hem de partinin genel sekreteri.

Hemen Ankara’ya gidiyorsun. Ben bu Cumhuriyet’i kendime kurmadım. Mutlaka benim bu halim sonrası tedbir alanlar olacaktır, sizler de derhal karşı tedbirler için hazırlanmalısınız. Beni burada bırakın, Meclis’e ve vatana sahip çıkın” dedi. O halde bile aklında olan sadece ülkesi ve vatandaşlarıydı.

4 Temmuz gecesi "Celal Bayar'ı arayın bana" dedi. “Derhal Fransa hükümeti ile temas kurun ordu yarın Hatay’a girecek. Öyle girecek, böyle girecek, şimdi tam sırasıdır, sakın geciktirmeyin.” dedi. Dedi ama onun en büyük destekçilerinden, en sadık dostlarından Tevfik Rüştü Aras bu haber üzerine birden istifasını sunmak istedi. Bayar ve Soyak çok kızdılar, “Nasıl böyle bir şey yaparsın, Atatürk Hatay için hayatını veriyor sen istifanı sunuyorsun, delirdin mi.?”

Aras cevap verir, “Yüzde bir şansım olduğuna inansam tamam derim ama bugün Pazar. Fransa’ya nota verip ertesi gün topraklarına gireceğiz. Pazar günü nota verilir mi, bunu nasıl yapabiliriz?”

Celal Bayar “Dur bakalım doktor bey, bir nefeslen...” der ve Aras’a zamanında Tahran’a yapmış oldukları seyahatı hatırlatır.

Hikaye şöyledir. İran ile Türkiye arasındaki sınırlar konusu bir türlü sonuçlanmaz. O zamanlar Dışişleri Bakanı Dr. Tevfik Rüştü Aras’ın Tahran’a gönderilmesi kararlaştırılır.

Bu seyahate Celal Bey de katılır ve yaşananları daha sonra böyle kaleme alır.

İran’ın Başbakanı Firugi Han’dı. Tahran’da Başbakanlık Sarayı’nda sınır konusu toplantılarına bizzat katılıyordu. Bazı stratejik noktaların bizde kalması konusunda ısrar ettiğimiz için bir türlü bir anlaşmaya varılamıyordu. Konuşmanın en çetin bir safhasında Dr. Rüştü Aras, Firugi Han’a “Size bir teklifim var, görüşüyor ki, bu işi karşılıklı olarak bizler

halledemeyeceğiz. Bu sebeple ben Şah Hazretlerinin hakemliğini hükümetim namına kabul ediyorum.” deyiverdi.

Ben dahil herkes şaşırıldı. Firuği Han da mutlaka kendi kendine bu ne acayip bir teklif diye düşünüyordu. Konunun İran lehine sonuçlanması kesin gözüyle görülmüyordu. Firuği Han *“Peki bir kere Şah Hazretleri’ne arz edeyim.”* dedi.

Arz etmiş, Şah da hakemliği kabul etmişti. Nihayet konuşmalar sona erdi ve sonunda Şah’ın hakemliği sayesinde biz, istediklerimizden çok daha fazlasını aldık.

Uçağa bindiğimizde *“Tebrik ederim Tevfik Bey, ancak çok tehlikeli bir hamleydi, kelle gidebilirdi.”* dedim şakayla karışık.

Dr. Tevfik Rüştü gülümsedi. *“Ben hükümet yetkimi aşarak resmi olmayan bir talepte bulundum istediklerimizden fazlasını aldık. Alamasaydık yetkimi aştığım için geçersiz sayılacaktı. Fikir benim değil, Atatürk’e ait.”* dedi.

Atatürk dehasını bir kez daha göstermişti.

Bunu Doktor Bey’e bir kez daha hatırlattım ve gerçekten de her şey Atatürk’ün dediği gibi oldu. Atatürk çok hastaydı, tükenmişti ancak 5 Temmuz’da Hatay kurtulmuştu.

Muhammed Ali Furugi

İşte öyle bir liderdi Atatürk. 15 senedir ayağını sürüyen ve Hatay için olumsuz cevap veren Fransa’yı diploması ile sıkıştırmış, 56 günde sedye üzerinde yatdığı yerden durumu yöneterek Hatay’ı kazanmıştı.

Kimsenin hasta olduğunu da duymasını istemiyordu. Atatürk 1 Haziran’da

çıktığı Savarona’dan 26 Temmuz’da ayrılmıştı. Hatay’ın kurtuluş haberini aldı ve hemen bir kahve söyledi. *“Çocuk,”* dedi, *“şimdi tedavime başlayabilirsiniz.”*

Böyle demişti demesine ama kimselere hasta olduğunu göstermemek için ne hastaneye gitmişti ne de başka bir yere. Güya Savarona’da keyif yapıyordu. Oysa bir deri bir kemik kalmış, ağrılar içinde kıvranıyordu.

“Paşam.” dediler, *“Nasıl götüreceğiz kimselere görünmeden, oturamıyorsanız, şu işi 20 gün önce yapsaydık!”*

“Hayıflanmayın” dedi, *“şu büyük divanı getirin buraya, kimselere görünmeden bir prova yapalım bakalım.”*

Kılıç Ali ve Salih Bozok yanında Faik isimli bir polis ve Cevat beraber divanı getirdiler. Atatürk’ü kaldırıp oturtmaya çalıştılar ancak Atatürk 42 kiloydu, oturamıyordu.

Acı içinde “*Uzanmam lazım çocuk.*” dedi.

Divana uzandı. Divanı kaldırıp denediler ve evet, tam tur atarak dönebilmişlerdi ancak Savanora Dolmabahçe’ye yanaşamıyordu. İp merdivenden bir sandala veya motora inip Dolmabahçe’ye o şekilde geçmek gerekiyordu. Hasan Rıza Soyak ve diğer doktorlar da geldiler ve bu macera başladı. Çanakkale’de

Atatürk’ün donanmaya kattığı bu iki denizaltı bir anda su yüzüne çıkmıştı. Tam bir dakika içinde tüm askerler hazırola geçmişler ve selam durmuşlardı. Atatürk kıyıya çıkarılınca tüm gücünü toplamaya çalışarak elini kaldırdı ve “*Allahaismarladık!*” dedi.

Öylesine bir “*Sağ ol!*” sesi patlamıştı ki, çevredekiler artık hıçkırlara boğulmuştu.

Keşke sağ olabileydi.

Bu mehmetçik ile son görüşmesiydi. Yürüyemediği için asansörle yukarı çıkarıldı ve gözlerini yumacağı Dolmabahçe 71 numaralı odasına getirildi.

Tarih 29 Ekim 1938. Cumhuriyet Bayramı. Artık Büyük Ata’nın sağlık durumu, oldukça

Çanakkale’de Dumlupınar’da arslan gibi kükreyen, cephenin en önünde, Mehmetçiğin en ilerisinde düşman üzerine atılan efsane, bir divana uzanmış halde ilerlerken yanındakiler göz yaşlarını saklamaya çalışıyorlardı.

Dumlupınar’da arslan gibi kükreyen, cephenin en önünde, Mehmetçiğin en ilerisinde düşman üzerine atılan efsane, bir divana uzanmış halde ilerlerken yanındakiler göz yaşlarını saklamaya çalışıyorlardı. Dolmabahçe’nin ışıkları söndürülmüştü. Atatürk kimsenin kendisini o durumda görmesini istemiyordu. Kıyıya yanaştılar, önce Hasan Rıza Soyak atladı, nöbetçiye “*Işıkları söndürün*” emrini verdi.

Savaron’a’nın altında “*Saldıray* ve *Yıldıray*” denizaltıları vardı.

ağırlaşmış, odasında, yarı uyku halinde, bitkin bir şekilde yatmaktadır. Oysa Ankara’ya gitmek istemektedir. “*Ne olacaksam orada olayım.*” diyen Atatürk doktorlara, “*Bütün mesuliyet benimdir, Ankara’ya mutlaka gideceğim.*” der ama artık yatağın-dan bile kalkmamaktadır.

O sırada Dolmabahçe Sarayı’nın önünden geçen bir vapurun içerisinde büyük bir patırtı kopar ve tüm dikkatler oraya yönelir. Vapur, askeri lise öğrencileriyle doludur. Cumhurbaşkanlığı boyunca ilk kez

Ankara'daki törenlere katılamayan ve durumu oldukça ağır olan Atatürk'ü görmek isteyen öğrenciler, göz yaşları içerisinde, ellerindeki bayrakları, çiçekleri ve şapkalarını sallayarak haykırmaktadırlar. *"Ata'mızı görmek istiyoruz!"* Sonra birden hep bir ağızdan İstiklal Marşımızı söylemeye başlarlar. Dolmabahçe Sarayı inlemektedir. Yanında manevi kızlarından Sabiha Gökçen olan Atatürk, gençlerin sesini duyunca heyecanlanır, yatağında doğrulur ve heyecanla pencereden bakan Sabiha Gökçen'e seslenir, *"Bak Gökçen, gençlerimin sesi. Duydun mu, beni istiyorlar."*

"Evet Paşam," der Gökçen, *"Bir vapur dolusu genç, Askeri Lise öğrencileri. Cumhuriyet Bayramı törenlerinden dönüyor olmalılar."* Atatürk, *"Çocuklarım, benim çocuklarım..."* diye fısıldar, gözlerinden yaşlar süzülmemektedir.

Bu sırada içeriye doktor Neşet Ömer ve Salih Bozok girer. Atatürk heyecanını onlarla da paylaşır.

"Duyuyor musunuz?"

"Evet Paşam," derler gözleri dolarak *"duyuyoruz."*

"Onlar, Cumhuriyeti emanet ettiğim gençlerimiz." der gururla. Sanki

bir anda iyileşmiş, güçlenmiştir.

Oysa Atatürk'ün odasının yanındaki nöbet odasında Kılıç Ali, pencereyi açmış, gençlere *"Gidin!"* diye işaret etmektedir. Gençler ise iyice coşmuşlardır. *"Yaşa Atatürk, Var ol Atatürk!"* diye bağırırken, bazı gençler vapurdan suya atlayarak, saraya doğru yüzmeye çalışmakta, *"Atamızı görmek istiyoruz!"* diye haykırmaktadırlar.

Atatürk çok duygulanır. *"Çocuklarımı görmek istiyorum. Buraya kadar gelmişler, hiç değilse onlara el sallamalıyım, beni pencereye götürün!"* emrini verir.

Salih Bozok hemen pencere önüne bir koltuk koyar. Sonra Atatürk'ü giydirebilir. Bu giyinme ona büyük ıstırap verir, ama yüzünden boncuk boncuk terler süzüldüğü halde, sesi ni çıkartmaz.

Sonra nöbet odasından koşup gelen Kılıç Ali'nin de yardımıyla

Ata'yı penceredeki bir koltuğa götürtüp oturturlar. Atatürk giyinmiş, başı dik, sanki hiç günleri sayılı bir hasta değilmiş gibi, gençlere gülümseyerek el sallar. Gençler Atatürk'ü pencerede görünce, iyice coşarlar ve sanki denizde kıyamet kopar. Hep beraber alkışlayıp, "**Büyük Atatürk**" diye haykırdıklarında, yer gök inler. Gençlerden birkaçı daha üniformalarıyla vapurdan atlayarak Ata'larına doğru yüzmeye daha sonra da marşlar söylemeye başlarlar.

Gençler Atatürk'ü pencerede görünce, iyice coşarlar ve sanki denizde kıyamet kopar. Hep beraber alkışlayıp, "**Büyük Atatürk**" diye haykırdıklarında, yer gök inler.

Bu manzaraya bakarak duygulanan Atatürk'ün gençlere salladığı eli, gittikçe gücünü kaybederek yana düşer. Gözyaşları içerisinde "*Yorul-dum çocuk.*" der. Kılıç Ali ve Salih Bozok, onu koltuğu ile kucaklayarak, yatağının yanına getirirlerken,

dışarıdan gelen tezahürat sesi, gittikçe yükselmektedir.

Paşanın "*Onları gördüğüm için mutluyum.*" derken, yumduğu gözle-rinden ip gibi yaşlar süzülmemektedir.

Ve tarih 10 Kasım 1938. İstanbul Üniversitesi'nde saat 9'u 5 geçe Atatürk'ün ebediyete göçtüğü haberi duyulmuştur. Ağlayanlar, hıçkırıanlar, herkes büyük bir üzüntü içinde. Hukuk Fakültesi'nde Alman profesör de ne yapacağını kestiremez. Derse girsin mi, bir türlü karar veremez. O şaşkınlıkla rektöre gidip sormanın daha doğru olacağını düşünür ve ve doğru rektörün odasına gider. "*Efendim*" der, "*bile-medim, ne yapsam, derse girsek mi, girmesek mi, ne yapmak gerekir?*"

Rektör bakar ve "*Sizde büyük bir adam ölünce ne yaparlarsa, onu yapın.*" der.

Alman profesörün cevabı manidardır. "*Efendim,*" der, "*Bizde bu kadar büyük bir adam ölmedi ki!..*" • kayaboztepebd@gmail.com

Atatürk, uluslar arası anlayış, iş birliği, barış yolunda çaba göstermiş üstün kişi, olağanüstü devrimler gerçekleştirmiş bir devrimci, sömürgecilik ve yayımlılığa karşı savaşılan ilk önder, insan haklarına saygılı, dünya barışının öncüsü, yaşamı boyunca insanlar arasında renk, dil, din, ırk ayrımı gözetmeyen, eşi olmayan devlet adamı, Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusudur.

UNESCO'nun Atatürk tanımı

Hazırlayan:
YİĞİT EREN GÜNEY

İlk Dersimiz Türkçe

Bu ay köşemizi dilimizde yer etmiş yabancı sözcüklerin karşılıklarına ayırdık. Bilginizi sınavın.

1- Kota (Fr.)

- a-Yazıcı
- b-Çardak
- c-Sınırlama
- d-Dönem, Devir

2- Link (İng.)

- a-İlişim
- b-Onurluk
- c-Alan
- d-Kötümser

3- Market (İng.)

- a-Yatırım
- b-Durum
- c-Baskı
- d-Satış merkezi

4- Konjonktür (Fr.)

- a-Işıldak
- b-Karşılık
- c-Gerçek
- d-Geçerli durum

5- Ofans (Fr.)

- a-Düzenleyici
- b-Hücum, atak
- c-Bindirim
- d-Değişimci

6- Popülarite (Fr.)

- a-Tutulma
- b-Değer artırma
- c-Baltalama
- d-Buluş

7- Revize (Fr.)

- a-Aktarım
- b-Açığa düşme
- c-Kavrayış
- d-Yenileme

8- Snop (Fr.)

- a-Seslikçi
- b-Züppe
- c-Tarafsız
- d-Yürütücü

9- Resesyon (Fr.)

- a-Uzunluk
- b-Pay
- c-Geniş aç
- d-Durgunluk

10- Performans (Fr.)

- a-Başarım
- b-Gerdirme
- c-Kiralayıcı
- d-Değer

11- Sorti (Fr.)

- a-Ani akın
- b-Toplu durum
- c-Birleşim
- d-Çıkış

12- Kupür (Fr.)

- a-Kuşak, nesil
- b-Sabit fikir
- c-Üstünlük
- d-Kesik

13- Puzzle (İng.)

- a-Kesyap
- b-Bütünleşmiş
- c-Yapboz
- d-Bilgilendirme

14- Krampon (Fr.)

- a-Tutmalık
- b-Hızlanmak
- c-Savunma
- d-Simsar

15- Realite (Fr.)

- a-Gözde
- b-Gerçeklik
- c-Geleceği
- d-Hata

(Fr.) Fransızca, (İng.) İngilizce

Yanırdar:
151.
sayfada

Mustafa Kemal Atatürk'ten

NUTUK

(15-20 Ekim 1927)

41

Dahiliye Nazırı'nın Kuşkulu Hareketleri

Efendiler!

Bu garip hikâyeden sonra, olayları yine bıraktığımız noktadan izlemeye başlayalım:

Cemal Paşa, 5 Kasım 1919 günlü telgrafımızın bir noktasını anlayamamış. Babîâli merkezinden çektiği kısa bir telgraf ile şu yolda bizden açıklama istiyordu:

“Dâhiliye Nazırı'nın kuşku uyandırabilecek

eylemlerine dikkatinizi çekmeyi gerekli görürüz.” sözleriyle ne demek

istendiği anlaşılamadı. Bu noktanın ivedilikle açıkça bildirilmesi gerekmektedir.

Bu kısa soruya verdiğimiz yanıt biraz uzundur. Sıkılmazsanız, olduğu gibi sunayım:

“Sivas, 12 Kasım 1919,

Harbiye Nazırı Cemal Paşa Hazretlerine,

Cemal Paşa

8 Kasım 1919 gün ve 8084 sayılı telgrafa yanıtıdır.

Dâhiliye Nazırı Paşa Hazretleri'nin kuşku uyandıran işlerinden ve davranışlarından akla gelenler aşağıda bilgimize sunulur:

1) Ankara gibi bazı illerdeki yüksek sivil görevlileri telgraf başına çağırarak, ulusal ayaklanma sırasında Damat Ferit Hükümeti'ne karşı davranışta bulunanların durumlarını, hükümeti neden suçladıklarını; bu işin yasalara ne denli uygun olduğunu gözdağı verici bir biçimde soruşturmak.

2) Uzun süre hasta yattıktan sonra tifodan ölen Tokat Mutasarrıfının ölümünün, nedeni bilinmeyen bir olay sayılarak Sivas Valiliğinden telgrafla sorulması.

3) Adliye Nazırı ile birlikte, Balıkesir cephesinden gelen ulusal kurul ile gizli buluşmaları sırasında Adliye Nazırının, ulusal eylemi yönetenlere karşı bir işlem yapıp-yapılmayacağını, kendisinin yanında söz konusu edebilmesi.

4) Dâhiliye Nazırlığını üzerine aldığı zaman, ilk yurtseverce iş olarak, vatan hainliği açıkça kanıtlanmış olan eski Dâhiliye Nazırı Âdil Bey'in düşünce ve iş ortağı Dâhiliye Müsteşarı Keşfi Bey'i kovması gerekirken, onu bugün bile görevinde tutması ve onun aracılığı ile kamu görevlilerinin yerlerini değiştirmesi. Doğaldır ki, bu müsteşar aracılığı ile atanacak görevliler, pek haklı olarak ulusal güveni kazanamazlar.

Örneğin, ulusal eylemin başından sonuna değin muhalif bir tavır

takınan ve sonunda halkın işten el çektiirdiği fakat hasta olması dolayısıyla o zaman tutuklanmamış ve sürülmemiş olan eski Kayseri Mutasarrıfı Ali Ulvi Bey, yönetici niteliklerinden büsbütün yoksun ve yetersiz takımından olduğu halde, Burdur'a atanmıştır.

Gene yetersizliğinden ve Canik sancağı için uygun görülmediğinden, kendinin de istemesi üzerine epey zaman önce İstanbul'a gönderilen Ethem Bey de, Menteşe'ye atanmıştır. Aydın mutasarrıflığına eski Niğde Mutasarrıfı olup Sivas'a getirilen Cavit Bey atanmıştır.

Bütün bunlara karşın, eski Konuya Valisi vatan haini Cemal Bey'in adamı olan Antalya Mutasarrıfı, birçok başvurularımıza ve halkın sızlanmalarına karşın şimdi gene yerinde oturmaktadır.

5) Özlük işleri Müdürlüğü gibi en önemli görev, bir Ermeni elinde bulunduruluyor.

6) Basın Müdürlüğünde ve Ajansın durumunda bir değişiklik görülmemektedir.

7) Ülkenin geleceğini güven altına alacak tek kuvvetin ulusal birlik olduğu ve bu birliği de ulusal örgütlerin sürdüreceği bilinmektedir. Bu birlik ve örgütün, yurdu bölünmekten kurtarmak, devletin ve ulusun bağımsızlığını sağlamaktan başka bir şey olmayan kutsal amacını bozmaya çalışanlar da, İstanbul'daki muhalif takımıdır.

Bunların kötülüklerini önlemek, ancak güçlü ve sağlam bir sıkı düzene bağlıdır. Bunun da başlıca yolu;

ulusal amaçlar ve gerekse sizler için zararlı bir kişi olduğu kuşku götürmezken şimdi gene yerinde durması da, Dâhiliye Nazırlığı'nın iyi niyetine mi verilmelidir?

*Heyeti
Temsiliye adına
Mustafa
Kemal."*

“Dâhiliye Nazırı, yurdun ve ulusun kaderini böyle bir kişinin elinde bırakmakta bir sakınca görmüyor, belki yarar görüyor demektir.

polis müdürünü, namuslu, ulus-sever, yeterli, girişken kişiler arasından seçmek ve atamaktır. Oysa sizler de bilirsiniz ki bugünkü Polis Genel Müdürü, vatan haini olan düşük hükümetin ve adamlarının biricik sözcüsüdür.

Sait Molla'nın Bay Freuw'ya yazmış olduğu mektuplardan anlaşıldığına göre de, bu adam, muhalif kimselere, yani ulus düşmanlarına şimdi bir barınak ve sığınak oluyor. Amasya'da Salih Paşa Hazretleri de bunu doğrulamışlardı. Oysa Dâhiliye Nazırı, yurdun ve ulusun kaderini böyle bir kişinin elinde bırakmakta bir sakınca görmüyor, belki yarar görüyor demektir. Jandarma Komutanı Kemal Paşa'nın ise, gerek

**Hükümet,
Ulusal Örgüt'ü
Düşman
Örgütle, Bizi
de Ali Kemal**

ve Sait Molla ile Bir Tutuyor!

Efendiler!

Harbiye Nazırı'nın 9 Kasım 1919 günlü telgrafında yazılı olanlar da oldukça ilgi çekicidir. Bu telgrafında Cemal Paşa, hükümetin düşüncesini şu noktalar üzerinde topluyordu:

- 1) Seçimlerin iyi ve doğru yapılması;
- 2) Meclisi Mebusan'ın İstanbul'da toplanması;
- 3) Ulusal Örgütler adına hükümet işlerine karışılmaması için hükümetin size öteden beri yaptığı bildirimler kesindir.
- 4) Birçok telgraflarımızda öne sürülen isteklerin de bu özellikte -yani işe karışma

niteliğinde- olduğu açıktır.

5) Hükümet, bildirisinde saptayıp yaydığı tarafsızlıktan ayrılmayacaktır. Bu bakımdan, ulusal örgütlere karşıt görüşte olanlara baskı yapmak ve onları cezalandırmak yoluna gidemez.

Telgrafın sonunda şöyle bir gözdağı da veriliyordu: Şimdiki durum, biraz daha sürecek olursa hükümetin çekileceği kesindir.

Bu maddelerden çıkan anlam, başında bütün gerçekleri ortaya koymuş bulunuyordu. Hükümet, ulusal örgütlere muhalif olanların yurda ve ulusa düşman olduklarını kabul etmiyor, Ulusal Örgütler ile düşmanların haince örgütlerini, Ali Kemal ve Sait Molla ile de Bizi eşit

tutuyordu. Dahası Adapazarı, Karacabey, Bozkır, Anzavur olaylarını suç saymıyordu.

Cemal Paşa'ya verdiğimiz yanıtta bu noktaları açıkladıktan sonra, hükümetin duygu ve eğilimini açık söyletme amacıyla şu cümleyi de ekledik: "Sözlerinizden anladığı- mıza göre, hükümet, ulusal örgütün varlığını belki gereksiz görüyor olabilir. Eğer gerçekten durum böyleyse, yani ulusal örgüte dayanmaksızın yurdu kurtaracak kuvvetiniz varsa, ona göre gereği yapılmak üzere, açıkça bildirilmesini, her türlü yanlış anlamaların ortadan kalkması için çok rica ederiz." •

cengizonalbd@gmail.com

*Gelecek Ay: **Ulusal Birliği Bozma Çabaları!***

VATAN ELDEN GİDERSE

Atatürk, Kurtuluş Savaşı için Anadolu'ya geçtikten ve Erzurum Kongresi'ni yaptıktan sonra Sivas'a dönmüş, orada ikinci kongreyi açmıştı. Bu sırada lise binasında yatıyor; çalışıyor, toplantılar yapıyordu. En basit ihtiyaçlarını bile temin edecek hâlde değildi; bazı geceler sabahlara kadar küçük petrol lâmbasının cılız ışığında çalışıyordu. Bir aralık lise binasına baskın yapılacağı ve Atatürk'ün yakalanıp asılacağı hakkında şehirde haberler dolaşmaya başladı. Atatürk'ün hizmetini basit fakat temiz ruhlu, fedakâr bir Türk genci yapıyordu. Bu delikanlının babası gizli ve sık sık geliyor; oğluna:

"Etme, eyleme; evine dön; bugün yarın şehir basılacak; Mustafa Kemal ve arkadaşları yakalanacak. Onlar her şeyi göze almışlar; sen aileni düşün," diyordu. Atatürk bu geliş gidişin farkına vardı; bir gün delikanlıyı yanına çağırdı ve sordu:

"Sık sık sana gelen kimdir?"

"Babam!.."

"Ne istiyor?"

Delikanlı her şeyi anlattı. O zaman Atatürk, ona doğru biraz daha ilerledi; elini omzuna koydu ve dedi ki:

"Hizmetinden memnunum, fakat baba hakkı büyüktür. Mademki razı olmuyor, git! Git, fakat babana söyle ki, vatan elden giderse evlâdın ne önemi kalır?"

Niyazi Ahmet Banoğlu, Nükte ve Fıkralarla Atatürk, İnkılap Kitapevi, İstanbul, 1981.

Hakimiyeti Milliye

Denizde Yarış

Bazı Avrupa gazetelerinde şu sözlere rastlıyorsunuz:

“Türkiye ile Yunanistan, Adalar Denizi (bugünkü Ege Denizi)’nde silahlanma yarışına çıkmışlar...”

Yunan gazetelerinde de şu sözleri okursunuz:

“Türkiye, Adalar Denizinde deniz egemenliğini almak için bütçesinin önemli bir kısmını deniz silahlanmasına ayırmış... Hâlbuki Yunanistan bu denizde üstünlüğünü kaybederse; bütün sahilleri tehlikeye düşer, başkenti tehditle karşı karşıya kalır ve en sonunda da ölümler gider. Onun için deniz egemenliğini Türklere bırakamayız...”

Bu düşünce şeklinin önünde hayrete, hatta biraz da hiddete düşmemek için büyük yetenek ister. En ciddi gazeteler, bu konunun tartışılmasıyla uğraşmaktadırlar. Geçen hafta gelen **Message d’Athènes**

gazetesinin baş makalesi şöyle özetlenebilir:

“Adalar denizinde gerçek denge, sadece Yunanistan’ın bu denizde egemenliğe sahip olmasıyla kurulabilir. Türkiye’nin bu denizde bir güç sahibi olmasının ne gereği, ne de bir anlamı vardır.

Çünkü burada egemen olan Yunan donanmasının asla saldırgan bir düşüncesi yoktur. Türkiye, sadece Yunanistan’a karşı silahlanıyor. Türkiye’de siyaset yöntemleri Latin harfleri gibi kolayca değişmiyor. Türkler silahlanmalarını haklı göstermek için, bizim denizdeki faaliyetimizi işa-

ret ediyorlar. Haksızdırlar!”

Kuşku yok ki, Yunan gazeteleri bu kişisel ve keyfi düşüncelerini, hiçbir gerçeğe dayandıramıyorlar. Emekli bir amiralin ve emekli bir bakanın, gazetelerde yayımlanan mektuplarına bakılırsa,

Message d’Athènes:
“Adalar denizinde gerçek denge, sadece Yunanistan’ın bu denizde egemenliğe sahip olmasıyla kurulabilir.”

Yunanistan'da bu kanaat genele hâkimdir. Bu iki zat açıkça diyorlar ki:

“Türkiye'nin denizlerle ilgili hazırlıkları, Yunanistan'a saldırı fikri demektir. Yunanistan silahı ise, kendi toprağını güven altına alması demektir...”

Eğer Atina'da, olumlu hiçbir nedene dayandırılmayan böyle bir iddiayı, esaslı bir çıkış noktası olarak alıyorsa, diyecek hiçbir şey yoktur. Bu koşullarda konunun mantıksal ve akla uygun bir şekilde tartışılması bile mümkün değildir.

Biz burada yeni Türkiye'nin barış amaçlarından, komşularına ve bütün dünya devletlerine karşı nasıl dürüst ve açık bir barış siyaseti izlediğinden bahsedecek değiliz. Muhataplarımız, “Gerçeği” değil, kesinlikle “Egemenliği” istiyorlar. Onu kaybetmek kuşkusu ve korkusu da sınırlarını bozuyor...

Yukarıda adı geçen emekli bakanla amiralin düşüncelerine göre Türkiye, Balkan Muharebesi'nden önce donanmaya gereksinim duyuyordu. Hâlbuki şimdi kıyıları saldırıdan korunmuş durumdadır. Onun için de Türkiye'nin deniz kuvvetlerine gereksinimi yoktur.

Bu kişiler, herkesten iyi hatırlarlar ki, Türkiye İzmir işgaline uğradığında Adaları da, Rumeli'deki toprakları da kaybetmiş bulunuyordu. Kıyılarının saldırıdan korunmuş olması, Yunan ordusunun Anadolu'nun içlerine kadar sokulmasına engel olamamıştı. Bizim bütün önlemlerimiz savunmaya yöneliktir.

Yeniden kanlı bir tecrübeyle karşı karşıya kalmamak için uyanık bulunuyoruz. Türkiye bundan dolayı eleştirileceği yerde takdir edilmelidir. Sonuç olarak Yunanistan'ın son günlerde deniz gücünü desteklemek için aldığı önlemlere art niyetle bakmıyoruz.

İki komşu ülke ilişkilerinin düzeltilmesine gereksinim duyulan cephesi büsbütün başkadır. Bizim kişisel ve samimi kanaatimize göre bütün bu yanlış anlamalar, kuşklar ve geleceğe ait kararsızlıklar, halen bir türlü çözülemeyen “Değişim” işlerinin sınırları germesinden doğuyor. Temelinde yaşamsal ve önemli bir niteliği olmayan bu konuların böylece sürüklenip gitmesi, her iki tarafta da güvensizlik duygularını güçlendiriyor. Güvensizliklerden her çeşit kötülükler doğabilir.

Şurası kesin ki, karışık ve üzücü olaylarla dolu bir geçmişin miras bıraktığı bu karmaşık ve sıkıntılı işler bir kez çözümlerse, aradaki bütün yanlış anlamalar kalkacak, iki ülke arasında sadece siyasi değil, özellikle ekonomik ilişkiler de kurulabilecektir.

Bu yakınlaşmanın doğuracağı yararlı sonuçlar karşısında, her iki ülkenin kamuoyuna sadece şu acı ve üzüntü kalır:

“Birbirimize yaklaşmakta ve beraber çalışmakta neden bu kadar geç kalmışız?” •

Hâkimiyeti Milliye Gazetesi
21 Kasım 1929

Yılmadan Yorulmadan
Dr. Cihangir Dumanlı

Sarıkamış Harekâtı

**Enver Paşa
Almanların isteğine
uyarak Rus ordusunu
imha etmek ve
Sarıkamış'ı
ele geçirmek
istemektedir.**

Birinci Dünya Savaşı'nda Osmanlı İmparatorluğu'nun ilk muharebesi olan 22 Aralık 1914-15 Ocak 1915 tarihleri arasında Kafkas cephesinde icra edilen Sarıkamış Harekâtı pek çok derslerle doludur.

Genel durum

Osmanlı İmparatorluğu Birinci

Dünya Savaşı'na Almanya'nın müttefiki olarak girmiştir. Osmanlı - Alman ilişkileri müttefikliğin ötesindedir. İmparatorluğun ne zaman ve nasıl bir senaryo ile savaşa gireceği, hangi cepheleri açacağı Alman çıkarlarına göre Alman genelkurmayınca belirlenmiştir. Osmanlı genelkurmay kararğahında ikinci başkan

dahil kritik makamlarda Alman generalleri ve subayları vardır. Ordu ve kolordu kumanları / kurmay başkanları Almandır.

Almanya Eylül 1914'te Fransa cephesinde (Marn) beklemediği dirençle karşılaşınca doğudan Rusya'nın taarruzuna uğramış ve planının aksine iki cepheli savaşa girmiştir. Batı cephesinin çözülmesi için doğuda Rus ordusuna baskı yapılması gerekmektedir. Bu nedenle Almanya Osmanlı İmparatorluğu'nun Kafkas cephesinde Rusya ile savaşa girmesini istemekte ve acele etmektedir.

Amiral
Wilhelm Souchon

Alman senaryosuna göre Amiral Souchon komutasındaki Osmanlı donanması 29 Ekim 1914'te Karadeniz'den

Rus limanlarını ve gemilerini bombalayarak Rusya ile fiilen savaşa girmiştir.

Alman senaryosuna göre Amiral Souchon komutasındaki Osmanlı donanması 29 Ekim 1914'te Karadeniz'den Rus limanlarını ve gemilerini bombalayarak Rusya ile fiilen savaşa girmiştir.

İlk Muharebeler: Köprüköy-Azap Muharebeleri:

Rusya Karadeniz baskınına tepki olarak 1 Kasım'da Türk sınırını geçerek sıklet merkezi ile Sarıkamış-Erzurum istikametinde taarruz etmiştir (Sarıkamış 1878 Berlin Anlaşması'ndan itibaren Rusya'nın elindeydi). 3. Ordu Rus ordusunun Erzurum'a ilerlemesini durdurmuş ve karşı taarruzla Azap mevzilerine (Horasan kuzeyi, Oltu Çayı'nın doğusu) atmıştır. Ancak ağırlaşan kış koşulları, ikmal zorlukları, 3. Ordunun kış hareketına hazır olmaması, salgın hastalıklar ve cephane (özel-

likle topçu cephanesi) yersizliği nedeniyle Ordu Komutanı Hasan Tahsin Paşa taarruzu ilerletmemiş ve 3. Orduyu Erzurum'a geri çekmiştir.

Sarıkamış Harekatı:

Köprüköy-Azap muharebelerinin sonunda Rus ordusu Azap mevzilerinde, 3. Ordu ise Erzurum doğusundadır. Enver Paşa Almanların isteğine uygun olarak yeni bir taarruzla Rus ordu-

sunu imha etmek ve Sarıkamış'ı ele geçirmek istemektedir. Daha büyük amacı da Kafkasya'ya girerek Turan hayalini gerçekleştirmektir. Alman ve Avusturya orduları Avrupa cephesinde Ruslar karşısında zor

durumda olduklarından bir an önce Doğu Anadolu'da yeni bir cephe açılarak Rus ordusunun bir kısmını buraya çekmekte acele etmektedir. 3. Ordu Komutanı Hasan Tahsin Paşa ise ordunun kış hareketına hazır olmadığı gerekçesi ile baharı beklemekten yanadır. Akademiden öğrencisi Enver Paşa ile zamanlama konusunda anlaşamayan Hasan Tahsin Paşa istifa etmiş, Başkomutan Vekili, Harbiye Nazırı ve Genelkurmay Başkanı Enver Paşa 3. Ordu Komutanlığını da üstüne almıştır.

3. Ordu 9, 10 ve 11. Kolordular ile aşiret (Kürt) süvari kolordusundan oluşmaktadır.

Enver Paşa'nın taarruz planı 11. Kolordu ile Aras Nehri mihverinde Rus ordusunu cepheden tespit ederken 9. ve 10. Kolordularla kuzeyden geniş bir kuşatma ile Rus ordusunun çekilme yollarının kesmek ve Sarıkamış'ı

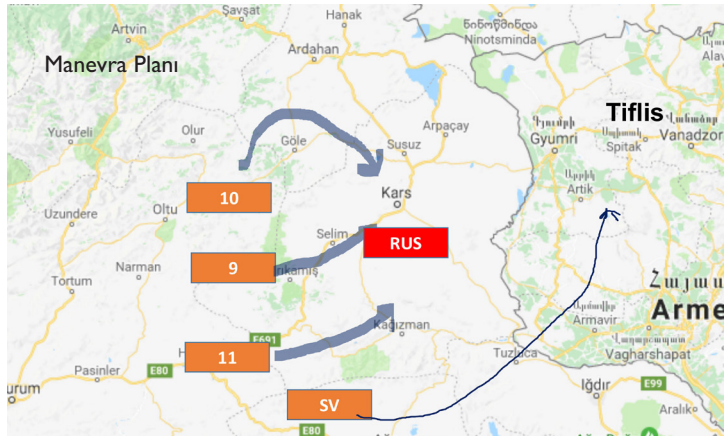

Enver Paşa

almaktır. üç kolordu 25 Aralık'ta Sarıkamış batısına yaklaşacak ve koordineli taarruz edeceklerdir. Süvari kolordusu ise daha derin bir çevirme hareketi ile Rus Kafkas ordusunun gerisinde ayaklanmalar çıkaracak ve Kafkas ordusunun takviyeler almasını önleyecektir. Ancak eğitimsiz ve disiplinsiz süvari kolordusu ilk çatışmada dağılmıştır.

3. Ordu 22 Aralık 1914'te ileri yürüyüşe başlamış 9. Kolordu'nun

bazı tümenleri derin kar ve şiddetli soğukta cebri yürüyüşle 25 Aralık'ta Sarıkamış önüne ulaşmıştır. Ancak en kuzeyden kuşatma yapacak olan 10. Kolordu'nun Komutanı Albay Hafız Hakkı, plana aykırı olarak kuşatma kolunu uzatmış ve eksi kırk derece soğukta, bir metre

Sarıkamış Harekâtı'nın en kritik olayı 10. Kolordu'nun Allahuekber Dağı'nda çoğu donmak olmak üzere %90 zayıat vermesi ve gecikmesi nedeniyle üç kolordunun planda öngörülen koordineli taarruzunun mümkün olmamasıdır.

karda yürüyerek 3200 rakımlı Allahuekber Dağı'nı aşmak zorunda kalmıştır. Sarıkamış Harekâtı'nın en kritik olayı 10. Kolordu'nun Allahuekber Dağı'nda çoğu donmak olmak üzere %90 zayıat vermesi ve gecikmesi nedeniyle üç kolordunun planda öngörülen koordineli taarruzunun mümkün olmamasıdır. Buna rağmen Enver Paşa gelebilen birliklerle parça parça taarruz etmiş Sarıkamış'a girmek için beş girişimi de başarısız olmuştur.

Bu arada cepheye kadar gelen demiryolu sayesinde Rus ordusu Sarıkamış'ı takviye etmiş ve savunma tedbirlerini artırmıştır. 3. Ordu zayıat verirken Rus ordusunun takviyelerle güçlenmesi sonunda taarruz inisiyatifi Rus ordusuna geçmiştir. Rus karşı taarruzu karşısında 4 Ocak'ta geri çekilme emri

verilmiş, Enver Paşa ordunun komutasını Hafız Hakkı Paşa'ya bırakarak 8 Ocak'ta İstanbul'a dönmüştür.

3. Ordunun yenilmesinde Ermeni çetelelerinin ordu geri bölge emniyetini bozmaları ve düşmana yardım etmeleri önemli rol oynamış, Ermeni tehcirini askeri

bir zorunluluk haline getirmiştir.

Sonuçlar:

1. Beş kez girişimde bulunulmasına rağmen Sarıkamış alınamamış, Enver Paşa'nın Turan hayali gerçekleşmemiştir. 3. Ordu kışa ve tifüs mikrobunu taşıyan bite yenilmiştir.

2. Toplam 1,5 milyon Rus askeri bu cepheye angaje edilerek Alman istekleri yerine getirilmiştir.

3. 120 bin askerle harekate başlayan 3. Ordu Erzurum'a 12 bin askerle dönmüştür. (%90 zayıat)

4. Zayıatın çok büyük bir kısmı donmalar ve tifüs nedeniyle.

5. 3. Ordunun erimesi Doğu Anadolu'da kuvvet boşluğu yaratmış, Rusya 1916 yılında daha geniş bir işgal imkanı bulmuştur.

6. Ermeni tehciri askeri bir zorunluluk haline gelmiştir.

7. Rusya'nın talebi üzerine müttefikleri İngiltere ve Fransa Çanak-kale'de yeni bir cephe açmışlardır.

Alınacak dersler:

1. Bir devlet ekonomik bakımından zayıf olursa güçlü devletlerle ittifak yapmak zorunda kalır, bu ittifak güçlü devlet lehine işler.

2. Ortak çıkarlarımız olmayan devletlerle ittifak yapılmaz.

3. Ordunun komutası yabancılara bırakılamaz.

4. Harekatın koşullarına hazır olmadan harekate başlanılmamalıdır. Atatürk "*Yarım hazırlıkla taarruz etmektense hiç etmemek daha iyidir*" demiştir.

5. Enver Paşa harekattan önce ordu birliklerini denetlemiş ancak denetlenen birlik komutanları noksanlarını komutana göstermekten çekinmişlerdir. Komutan yaklaşılabilir olmalı ve gerçekler saklanmamalıdır.

6. Plan taktik açıdan kağıt üzerinde güzel görünebilir, fakat yeterli lojistikle desteklenmezse başarısız olur.

7. Enver Paşa, birliklerin noksanlarını bilen Hasan Tahsin Paşa'nın tavsiyesine uymamış (baharı beklememiş) askerin kahramanlığına güvenerek taarruz emri vermiştir.

Kahramanlığa ve şansa dayalı plan yapılmaz.

8. Alay komutanlığı dahi yapmayan, muharebe deneyimi olmayan Enver Paşa saraya yakınlığı ve iktidardaki İttihat ve Terakki Partisi'nin (İTP) üst kademesinde olması nedeniyle ordunun en yüksek

makamlarına getirilmiş, yanlış sevk idaresi ile felakete neden olmuştur.

Orduda terfi ve atamalar sadakate göre değil, liyakate göre yapılmalıdır.

9. Almanlara yakın olan iktidardaki İTP yöneticileri harekatın icrasına müdahale etmişlerdir. Siyasiler harekâtın icrasına karışmamalıdır.

10. Hasan Tahsin Paşa'nın istifası üzerine 3. Ordu komutanlığını üstüne alan Enver Paşa emrindeki birlikleri tanımamaktadır. Birlikler de ordu komutanını tanımamaktadır. Komutan ve birlikler birbirlerini tanımalı ve yeteneklerini bilmelidir.

11. Enver Paşa 9. Kolordunun en önünde yürümüş ve en ilerdeki birliklerin taktik harekâtına müdahale etmiştir. Her komutan kendi seviyesinde komutanlık yapmalıdır.

12. Birliklere yeteneklerini aşan görevler verilmemelidir.

13. Birlikler parça parça kullanılmamalıdır.

14. Hafız Hakkı'nın yaptığı gibi üst komutana sorulmadan plan değiştirilmemelidir

15. 3. Ordunun takviyeleri en son istasyon olan Pozantı'dan cepheye 900 kilometreyi bir ayda yürüterek gelirken Rus takviyeleri ve ikmal maddeleri Sarıkamış'a kadar trenle gelebilmişlerdir. Bu hareket demiryolunun önemini göstermiştir.

16. 3. Ordunun zayıflığının çok büyük bir kısmı donmalar ve tifüs nedeniyle. Cepheye kadar yeterli sıhhi tahliye ve tedavi sistemi ulaştırılmazsa zayıflık miktarı artar. •

cihangirdumanlibd@gmail.com

TÜRKİYE CUMHURİYETİ'NİN İLK KARAYOLU PROJESİ

Cumhuriyetimizi kuran kadro, ulaştırma projeleri söz konusu olduğunda **"demir ağlarla"** birlikte anılır. Bu husus doğrudur ancak kanaatimizce ideolojik bir tutum değildir.

Yazan: VAHAP CANDAN

Bir kere, cumhuriyetimizi kuran "kadro"nun çoğunluğu asker kökenlidir ve hepsi de savaş alanlarında ateş hatlarında savaşmış komutanlardır. Karayolu inşasına karşı değildirler. İzmir İktisat Kongresi'ndeki konuşma ve alınan kararlardan karşı olunmadığını anlıyoruz. Ama öncelik demiryolunundur. Balkan Savaşları'ndan o günlere, ülke savunmasında demiryollarıyla taşımacılığın önemini acı tecrübeler yaşayarak öğrenmişlerdir.

İstiklal Harbi kahramanlarımızdan **Behiç Erkin**'in anlattıklarına göre, demiryolu inşa etmek yetmemekte, işletmeyi de öğrenmek gerekmektedir. Osmanlı demiryollarının tüm teknik personeli yabancıydı. İşgal yıllarında trenleri işletecek makinist, makasçı, teknisyen gibi eleman bulunamaması nedeniyle ağır sıkıntılar yaşanmıştı. Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün ifadesiyle

Osmanlı demiryollarının tüm teknik personeli yabancıydı. İşgal yıllarında trenleri işletecek makinist, makasçı, teknisyen gibi eleman bulunamaması nedeniyle ağır sıkıntılar yaşanmıştı.

“Demiryolları bir memleketin toptan ve tüfekten daha mühim bir silahı” idi. İşte onun için Cumhuriyetimizin ilk yıllarında 1925’te Şimendifer Mektebi (Demiryolu Okulu) açılmış, ilk Demiryolu Kongresi düzenlenmişti. Demiryolu öncelikliydi; vakit kaybetmeden yerli ray üretimine başlanacak kadar önemliydi. İlk yerli ray üretimi 1932’de Kırıkkale Çelik Fabrikası’nda gerçekleştirildi. 4 Haziran 1932’de Kırıkkale’de ilk ray üretildikten yaklaşık 5 yıl sonra Zonguldak’ın 13 hanelik Karabük köyünde, 3 Nisan 1937 tarihinde Başbakan İsmet İnönü Türkiye’nin ilk entegre çelik fabrikasının temelini ilk harcı koydu. Günümüzde hızlı tren rayı da üretmekte olan Karabük Demir-Çelik Fabrikası 10 Eylül 1939’dan itibaren peyderpey işletmeye açıldı.

Karabük DÇ Fabrikasında ham maddeden itibaren tüm aşamalarıyla üretilen %100 yerli ilk (sembolik) külçe demir

Cumhuriyet’in ilk demiryolu projesi; Ankara-Yahşihan arasında, 1914 yılında Harbiye Nezareti tarafından inşasına başlanan ancak savaş nedeniyle öylece kalan hattın

tamamlanması / yenilenmesi projesidir. Şevki Niyazi (Dağdelen) tarafından bir yılda inşa edilen hat 17 Nisan 1925’te coşkulu bir törenle işletmeye açılmıştır. 125 km’lik hattın simgesel yanları vardır. Birincisi bir Türk mühendis/müteahhit tarafından yapılmıştır. Bununla halka güven verirken dışarıya ise azimli ve teknik anlamda yeterli olduğunu mesajı verilmiş olmalı. İkincisi, üçüncüsü ise Erzurum ve Kars’a bir adım daha yaklaşmıştı. Başbakan İsmet İnönü’nün Kırıkkale-Yahşihan İstasyonu’nda yaptığı konuşmada hedefin başında olduğunu anlaşıyordu:

“Bugün Yahşihan’da bulunuyoruz. Mühendislerimiz, şimdi -belkilerdeki istasyonları düşünüyorlar. Kendilerini oraya kadar takip edeceğiz. Bütün memleketi baştan başa demirle örülmüş görmek, en büyük azmimizdir.”

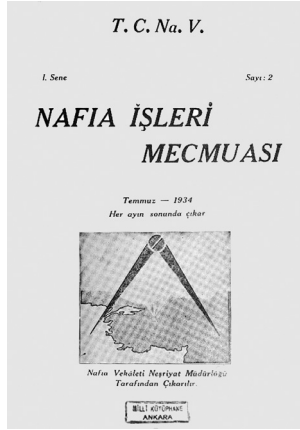
Öncelik demiryollarıydı fakat karayolları yapımına dair herhangi bir karşı çıkış yoktu. Bunu **Trabzon-Erzurum-Doğu Beyazıt** karayolunun inşası açıkça ortaya

koymaktadır. Yolun yapımı için 1924 yılında ihaleye çıkmıştır. **Cumhuriyet’in ilk “büyük” ulaştırma projesidir.**

Aslında Trabzon’dan Erzurum’a

1860'larda inşa edilen ve fakat sadece deve ve katır gibi yük hayvanlarıyla taşımacılık yapılabilen bir yol vardı. Ancak, kullanılmaması ve bakımının yapılmaması nedeniyle neredeyse kaybolmuştu. Bunda da en önemli etken, İran ticaretinin önemli ölçüde **Süveyş**

Kanalı üzerinden yapılmaya başlanıyordu. Ayrıca Rusya'nın 1870'lerden sonra Batum'u Tiflis'e ve Tiflis'i Tebriz'e; hatta Kafkasya'ya bağlayan demiryolunu döşemeleri ve bir takım şose yollar yapmaları da ciddi bir etkendi. **1924** yılında yolun motorlu taşıtlar için kullanılabilir hale getirilmesi kararı alınıyor ve yapım işi bir müteahhide ihale ediliyor. Yol, kademe kademe genişletiliyor, köprüler, duvarlar, çığ sundurmaları inşa ediliyor ve **1936** yılında tamamlanıyor. Yol üzerinde geleneksel **deve** kullanımını 1936 yılına kadar devam ediyor. 1936 yılına geldiğinde motorlu taşıtların seyredebileceği standarda ulaşıyor ve **kamyon** kullanılmaya başlanıyor. Çiçeği burnunda cumhuriyet, Sultan Abdülaziz'in çok önem verdiği Trabzon-Erzurum-Doğu Beyazıt yoluna demiryolları kadar önem

veriyor. **Nafta İşleri mecmuası** Temmuz **1934** sayısında yayımlanan makalenin başlangıç kısmında gördüğümüz gibi, Öncelik Trabzon-Erzurum-Doğu Beyazıt şosesine verilmiştir. Bu yolun yapılmasının ticarete ve istihdama yapacağı katkılar tartışılmıştır. Yolun inşası

zorlu geçmiştir. 12 yıl sürmüştür. Yol yapımında kullanılacak iş makinası yoktur. Dinamitle yapılan patlatmalar hariç; beden gücüyle inşa edilmiştir. Dinamit yuvalarının açılması dahi bilek gücüyle çevrilen matkaplarla yapılmıştır. Döneme ilişkin kaynaklara bakılınca, inşaatın son birkaç senesinde tek tük de olsa iş makinası kullanıldığı anlaşılmaktadır.

Türkiye - İlyan arasındaki yol münasebatı

Türkiyenin coğrafyası itibarile Türk yollarının egsya transitli nakliyatınca'n nasibi azdır. Hatta Türkiyede transit nakliyatının yalnız İlyan emteasına münhasır kaidiği bile söylenebilir.

Şu halde Türk bakımından İlyan transitli mütalea edilirken biricik transit müşterimizin başka yollara sapmasını intaç edebilecek bütün ihtimalleri bulmak ve onları izale için hususi bir itina göstermek mecburiyeti duyuluyor.

Bütün İlyanın transit nakliyatının Türkiyeden geçmesini temin etmek yalnız demiryollarımıza trafik hazırlamakla kalmayıp limanlarımıza, işçilerimize hatta vapurlarımıza iş yaratmak demek olduğu ve İlyan komşumuzun bize daha sıkı bağlanmasını intaç edeceği de düşünülünce meselenin ehemmiyeti daha iyi tebarüz ediyor.

Filhakika bazı istatistiklere bakılınca İlyan transitinin büyük bir yekün tutmadığı görülüyor. Fakat uyanmakta olan onbeş milyonluk bir nüfusun bir çok demir yollar, binalar ve tesisat yapmağa başladığı ve terakki yollarında ilerledikçe ihtiyaçlarının da çoğalacağı düşünülünce bu miktarın çok artacağı tahmin olunabilir.

Ancak bu transitin tamamen memleketimize intikalinin tahakkuku için memleketimiz yollarının İlyan için en uygun yollar olması ve bu uygunluğun İlyan Hükümetince de anlaşılması lâzımdır.

Cumhuriyet'in ilanından hemen sonra inşasına başlanan ve 1936

Zigana dağı yolunda çiğ sundurması inşaatından görünüm

Bayburt civarı Kayışkiran yokuşunda yeni yol inşaatı

1924'te yapımına başlanan Trabzon-Erzurum yolu. İnşaat 1936 yılında tamamlandığına göre, soldaki fotoğrafta gördüğümüz gibi, az sayıda da olsa Cumhuriyet'in ilk yıllarında iş makinası kullanıldığı görülüyor. Çubuk Barajı inşasında da buhar gücüyle çalışan silindir ve vinç kullanıldığını biliyoruz.

yılında tamamlanan Trabzon'-Erzurum-Doğu Beyazıt şosesinin yapılarak İran'a bağlanması çok önemli ve çok ciddi bir karayolu projesidir. Hem ticari hem de İran'ın da dış dünyaya açılması bakımından önemlidir. Ve Cumhuriyet yolu yapmakla kalmamış; yolun üstünde konaklama tesisleri inşa etmiş ve Trabzon-Tebriş arasında otobüs işletmeciliği yapmıştır.

Niçin devlet yapmıştır?..
1930'larda, otobüs(ler) alıp

işletebilecek bir sermayedar yoktur henüz Türkiye'de.

1929

Umur-ı Nafia planına baktığımızda önemli karayolu projelerinin yapıldığını görürüz. Hedefin motorlu taşıtların yaygınlaştırılması olduğu anlaşılmakta. 1929 yılında İstanbul Topthane'de Ford otomobillerinin en azından montajının yapılarak üretilmesi de bu hedefi doğrulamak-

tadır. Boğaziçi Üniversitesi Tarih Araştırmacısı Akademisyen Aslı Odman'ın tespitine göre Ford Motor Company'nin 1929 Aralık'ında Topthane Rihtımı'nda üretime başlayan bu fabrikası hakkında şimdiye kadar sadece bir adet akademik inceleme kaleme alınmış.

"...Ford'un Osmanlı topraklarındaki ilk zukur eyleyişi 1909'da Harbiye Vekâleti'nin aldığı otomobil olmakla beraber, kurumsal girişi diğer ülkelerde olduğu gibi satışı

1930'lu yıllarda Trabzon-
Tebriiz arasında işletilen bir otobüs

Fotoğraf; İlhan Tekeli ve Selim İlkin'in birlikte yazdıkları "Cumhuriyet'in Harcı" adlı kitaptan alınmıştır.

*acenteleri vasıtasıyla 1920'lerde olmuştur. İstanbul işgal sırasında Sirkeci'de açılan yarı resmi American Foreign Trade firması ABD menşeli motorlu araçlar satıyordu. İlk yerli özel Ford acentesi 1924/25'te İstanbul'daki Aynvefa firmasıyken, onu 1928'de Anadolu tüccarlarından Katıpzade Sabri, aynı sene içinde Ankara'da Koçza-
de Vehbi izlemişti. Acentelik için hem bir mağaza, hem de usta tamirci*

Ford'un Tophane
Otomobil
Montaj Fabrikası
1925-1944

*çalıştıran bir tamir garajı sahibi olmak gerekiyordu. Ford Motor Company Türkiye'deki faaliyetlerini yerel acenteler vasıtasıyla kotarılan ticaretten, doğrudan sanayi yatırımına kaydır-
dığı 1929 senesi içerisinde acente sayısı 23'e kadar ulaşmış, bu acenteler ise Erzurum'dan İzmir'e kadar geniş bir sathaya yayılmışlardı..."*^(*)

Aslı Odman'ın makalesinde belirtildiği gibi 1929'da Tophane'de Ford arabaları üretmiştir ama bu Türkiye'nin politikasından çok Ford'un stratejisiydi. Ford kendi de santralizasyon stratejisini Türkiye gibi çeşitli ülkelerde fabrikalar

kurarak yaygınlaştırmaya ve rekabet gücünü artırmaya çalışıyordu. Gelişmemiş Ortadoğu ülkeleri ve hatta SSCB iyi bir pazardı. İngiltere ve Almanya'yla yarışacak; en çok da Rusya'ya otomobil, kamyon ve traktör ihraç edecekti. Ancak bu öngörü tutmadı. 1929-33 iktisadi krizi, II. Dünya Savaşı'nın ayak sesleri, aşırı silahlanma ve ardından II. Dünya Savaşı nedeniyle umulan ihracat yapılamayacak, önce üretim düşürülecek ve 1933 yılında üretim durdurulacaktı.

Toparlayacak olursak; Türkiye Cumhuriyeti'ni kuran kadronun ulaşım ilişkini "ilk büyük" yatırımı demiryolu değil; **Trabzon-Erzurum-Doğu Beyazıt** karayoludur. Yolun yapımı için 1924 yılında ihaleye çıkmıştır. Ulaşım yatırımlarında Doğu'ya verilen öncelik, muhtemelen iktisadi olmakla birlikte askeri kaygılar da taşıyordu...

Sultan 2. Abdülhamit de Ankara'dan Erzurum'a tren yolu yaptırmak istemiş; ancak Rusya'nın tehditleri ve Almanya'nın Çukurova pamuğuna ihtiyacı nedeniyle güzergâh değiştirilmiş, padişahın rüyası gerçekleşmemiştir.

Büyük ulaşım yatırımı bağlamında, sadece Trabzon-Erzurum-Doğu Beyazıt karayolu değil; Ankara-Sivas-Erzurum demiryolu inşaatının da aynı yıl ve aynı aylarda inşaatına başlanması Doğu'ya öncelik verildiğini gösteriyor.

30 Ağustos **1930'da**

Ankara-Kırıkkale-Kayseri-Sivas hattının açılışı töreninde konuşan Başbakan İsmet İnönü'nün önceliğinin dışardan gelebilecek tehditler olduğu anlaşılıyor: İnönü tarihe gönderme yaparak "**Eğer Ankara-Erzurum demiryolu mevcut olsa idi Avrupa'nın Sakarya seferine girmesi şüpheli olurdu**" diyerek muhalefete cevap veriyordu.

Trabzon-Erzurum Karayolu, 1936'da tamamlanıp motorlu taşıt trafiğine açıldığında, "Kara Tren" Erzurum'a yaklaşmıştı. Ne yazık ki, ulu önder Atatürk, Kardemir (Karabük Demir-Çelik) Fabrikası'nın açılışını göremediği gibi, trenin Erzurum'a ulaştığını da göremedi. Cumhuriyetin ilanından 1 yıl 41 gün sonra 10 Aralık 1924'te döşenmeye başlayan demir çubuklar, Almanya'nın Polonya'yı işgalinden 5 gün sonra **6 Eylül 1939'da** Erzurum'a ulaştı.

I. Dünya Savaşı'nda, işgalci Rus ordusuna karşı yapılan Sarıkamış Harekati'nde Erzurum'a kadar trenle lojistik destek sağlanabilseydi; üzerine ağıtlar yakılan facia yaşanmayacaktı Türkiye Cumhuriyeti'ni kuran kadroya göre. Atatürk, en azından Erzurum'a çok yaklaştığını gördü. O, II. Dünya Savaşı'nın ayak seslerini herkesten önce duyan bir devlet ve siyaset adamıydı. Nitekim Sovyet Rusya, Anadolu'muzun doğusundan toprak talep edecekti...•

vahapcandan8850@gmail.com

(*) Odman, Ashi, s.74, Tarih ve Toplum, Yeni Yaklaşımlar, Sayı 12, Bahar 2011)

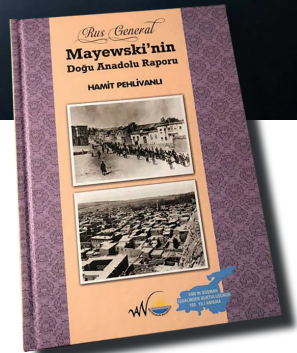

1915 Olaylarına
İlişkin

Ermeni İddialarına Yanıtlar 2

Araya birçok önemli konu girdiği için ilkini birkaç ay önce yayımladığımız yazının devamını bu sayıda paylaşıyorum. Yabancıların ağzından, yayımladıkları kitap ve yazılardan Ermeni iddialarına yanıt vermek, Batı kamuoyunda etkili olacak en doğru yoldur. İşte bu nedenle, yabancı kaynaklar üzerinden devam etmekte yarar var.

Rusya'nın Bitlis ve Van Başkonsolosu olarak görev yapan General Mayevski'nin 1912 yılında hazırladığı rapordan kısa bir bölümü aktaralım. General Mayevski, ayaklanmaların nedenlerini anlatırken, "1895-1896 »

yıllarında Asya Türkiye'sinin pek çok vilayetinde çıkan isyanların sebebi ne Ermeni köylülerin sefaleti ne de maruz kaldıkları baskı idi. Çünkü bu köylüler komşularından çok daha zengin ve müreffehtiler. Ermenilerin ayaklanması üç nedenden kaynaklanıyordu.

1) Bunların siyasi konularda bilinen talepleri,

2) Ermeni kamuoyunda milliyetçilik, bağımsızlık ve kurtuluş düşüncelerinin gelişmesi,

3) Bu fikirlerin Batı hükümetlerince desteklenmesi ve Ermeni din adamlarının telkinleriyle yayılması" ifadelerini kullanmaktadır.

İngiltere'nin Trabzon Konsolosu Jacke Palgrave: "Bir Müslüman suç işlediğinde en ağır şekilde cezalandırılır. Bir Ermeni ya da Rum aynı suçu işlese en hafif şekilde cezalandırılır ya da affedilir. Çünkü onlara hemen yabancı diplomatlar, temsilciler sahip çıkar, adaleti engellerler..."

Osmanlı topraklarındaki yabancı diplomatların 19. yüzyılın ortalarından itibaren ülkelerine gönderdikleri bazı raporlara göz atalım. İngiltere'nin İzmir Konsolosu

Charles Blunt, 28 Temmuz 1860 tarihli raporunda, "Ermeniler ve Rumlar, Türklerin elindeki ev, iş yeri, tarla, bahçe kısacası her şeyi satın alıyor. Şurası bir gerçek, Ermeniler ve Rumlar Türklerden çok daha iyi koşullarda yaşıyorlar" değerlendirmesini yapmaktadır.

Yine İngiltere'nin Trabzon Konsolosu Jacke Palgrave, dönemin Dışişleri Bakanı Lord Stanley'e benzer içerikte bir rapor gönderiyor. Palgrave raporda özetle, *"Bir Müslüman suç işlediğinde en ağır şekilde cezalandırılır. Bir Ermeni ya da Rum aynı suçu işlese en hafif şekilde cezalandırılır ya da affedilir. Çünkü bir Hristiyan söz konusu olunca ona hemen yabancı diplomatlar, temsilciler sahip çıkar, adaleti engellerler. Anadolu'nun orta yerinde Hristiyanlar refah düzeyleri yüksek ve lüks içinde yaşıyorlar. Bunları gördükten sonra Hristiyanlara baskı uygulandığı iddialarının gerçekte uyuşmadığını daha iyi anlıyoruz."* demektedir.

Fransız gazeteci-yazar Jean Schlickin'in Angora adlı kitabı, 1915-1921 yılları arasında Doğu Anadolu'da yaşananları anlatması bakımından çok önemlidir. Schlickin, *"Ermeni çeteleri Türk ordusunu arkadan vurdu. Birliklere saldırdı, ikmal konvoylarını ele geçirdi, silah depolarını havaya*

uçurdu. İsyân çıkardıkları kent Van'ı Rus ordusuna teslim ettiler. Osmanlı yönetimi, bu olaylardan sonra Tehcir yani zorunlu göçü başlattı. Ermeniler, 1919 yılının sonuna kadar olan sürede bölgede 100 Türk köyünü yakıp yıktı. Sadece Van ve civarında 135 bin kişiyi öldürdüler” ifadelerini kullanmaktadır.

Rusya'nın, Ermenilere sahip çıkması, Birinci Dünya Savaşı sırasında Türk ordusuna karşı kullanması bilinen ve resmi kayıtlara geçmiş bir gerçektir. Rus Çarı II. Nicholas, savaşın başlan-gıcında Ermenilere şöyle seslenmiştir:

“Ermeniler, sizi baskı altına alan despotizmden ve esaretten kurtulma zamanı geldi. Çar'ın asası altında toplanan kardeşlerinize katılın.”

Çar Nikolas'ın bu çağrısına, Ermenilerin verdiği yanıtı ise Tribune de Geneve adlı bir İsviçre gazetesinde yayımlanmıştır.

Ermeniler şöyle demektedir:

“Bütün Rusların Çarı ve Ermenilerin Kralı, 200 bin Ermeni'nin süngüsünden etkilendiği için bizden yana konuşmaktadır. Ermenistan Çar'ın bu çağrısına gururla karşılık veriyor. Majesteleri, sizin bu çağrınıza katılmaya hazırız.”

1915 olaylarına ilişkin

**Çar II. Nicholas:
“Ermeniler, sizi baskı altına alan despotizmden ve esaretten kurtulma zamanı geldi. Çar'ın asası altında toplanan kardeşlerinize katılın.”**

gerçekleri çarpıtarak, Ermeni iddialarını tüm Avrupa ve Amerika Birleşik Devletleri'ne yayan İngiltere, bu amaçla Arnold Toynbee ve Viconte Bryce tarafından kaleme alınan Mavi Kitap adlı yalan şahit ve belgeler içeren bir kitap yayımlamıştı. Birinci Dünya Savaşı'nın başlarında kurulan İngiliz Savaş Bürosu Wellington House, Mavi Kitap dışında rakip ülkelere yönelik başka kara propaganda kitapları da yayımlamıştı. Bu kitapların içeriği savaş sonrasında, 1920'li 1930'lu yıllarda birçok önde gelen İngiliz siyasetçi tarafından yalanlandı. Bu

siyasetçilerinden Arthur Ponsonby, 'Savaş Zamanı Yalanları' başlıklı kitabında Mavi Kitap konusundaki gerçekleri anlattı. Yine İngiliz diplomat Harold Nicolson, "Birinci Dünya Savaşı'nda nefret edilecek, lanet okunacak seviyede yalanlar söyledik" ifadelerini kullanıyor, Mavi Kitap'tan örnekler veriyordu.

Ingilizlerin Mavi Kitap üzerinden yürüttükleri kara propagandaya Fransızların ünlü yazarı Claude Farrere, 14 Nisan 1922

Harold Nicolson

tarihinde, Paris'te yaptığı konuşmada, "Dünyanın Türkleri hatalı görüşünde şaşılacak ne var?"

Düşünün ki, Türklerin düşmanlarının parası var ve para her kapıyı açıyor. Türkler çok konuşkan olmayan bir millettir. Ama düşmanları çok konuşkandır ve tezleri büyük bir başarıyla ortaya koyuyorlar. Onların en büyük silahı yalandır. Düşmanları Türkleri yalanla bombardıman ediyor. Bu nedenle bilgisiz insanların gözünde Türklerin haklı Türk düşmanlarının da haksız olması mümkün mü?" ifadelerini kullanmıştır.

Ermeni iddialarının desteklenmesi ve yayılmasında misyonerler de çok büyük rol oynamıştır.

Anadolu'ya yayılan misyonerler, gördüklerini tarafsız bir şekilde değil çarpıtarak ve Ermenileri mazlum göstererek anlatmış, Batılı ülkelerdeki Türk düşmanlığının büyümesine yol açmışlardır.

Edward Earle, Eylül 1929'da Foreign Affairs adlı dergide konuyu, "Misyonerler, çalışmaları nedeniyle ödüllendirileceklerini bildikleri için Osmanlı yöneticilerinin vahşi yapıları

Claude Farrere

Claude Farrere: "...Düşmanları Türkleri yalanla bombardıman ediyor. Bu nedenle bilgisiz insanların gözünde Türklerin haklı Türk düşmanlarının da haksız olması mümkün mü?"

lure karşı bir nefret doğmasına yol açtı" sözleriyle anlatmaktadır.

Bu konuya devam edeceğiz. •

gurbuzevrenbd@gmail.com

oldukları ve Hristiyanları baskı altında tuttukları gibi yanlış bilgiler vermekten çekinmediler. Batı da bu misyonerlere önce mali sonra da diplomatik destek vererek, Batı kamuoyunun bu yanlış hikayelerle kandırılmasına müsaade etti. Bu da kiliselerin himayesi altında Türklere karşı bir nefret doğmasına yol açtı" sözleriyle anlatmaktadır.

METE AKYOL'DAN YAZILAR

(Yazamadıklarım adlı kitabından)

“Devrim” Otomobili Sonunda Kurban Oldu

Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel, 29 Ekim 1961 günü, Türkiye Büyük Millet Meclisi salonunda düzenlenen Cumhuriyet Bayramı töreninden çıktıktan sonra, basamakları hızla inerek, merdivenin altında bekleyen ilk Türk otomobili Devrim'e yaklaştı ve...

Elini otomobilin kaportası üzerinde dolaştırıp, çevresindeki gazetecilere döndü:

“Altı ay önce söylediklerimi hatırladınız, değil mi çocuklar?” dedi. “Türkiye’de otomobil

yapılacaktır dedim ve işte yapıldı. Şimdi de, bu Türk yapısı otomobile biniyorum.”

Cemal Gürsel, yüzünde kolaylıkla okunan bir gurur ve mutluluk ifadesiyle Devrim'e bindi.

İlk Türk otomobilinin yapımında büyük hizmetleri geçen mühendis

Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel Devrim otomobiline biniyor.

Cemal Gürsel Devrim otomobilinde

Rıfat Serdaroğlu sürücü koltuğuna oturdu ve otomobili çalıştırdı.

İlk Türk otomobili yapımıcısının yönetiminde, yapım emrini veren Cumhurbaşkanıyla hareket etti. Devrim, Türkiye Büyük Millet Meclisinin önündeki alanda bir tur attıktan sonra, içindeki konuğu biraz önce hareket ettiği noktaya getirecekti. Fakat bir şey oldu, galiba...Devrim, yapması beklenen yarım kilometrelik turun yarısında durdu. O da ne?

Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel, otomobilden indi ve sırtını Devrim'e dönüp, gözlerini ilerde belirsiz bir noktaya dikti.

Yüz metre hız yarışı yapan atletler gibi biz oradaki tüm gazeteciler, olduğumuz yerden fırlayıp, Devrim'e ve Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel'e doğru koşmaya başladık. Gürsel, elinden oyuncağı alınmış bir çocuk gibi üzgündü. Dokunsanız, ağlayacaktı sanki.

"Niçin durdunuz Sayın Paşam?", "Devrim hakkındaki görüşleriniz, Sayın Cumhurbaşkanım", "Devrim'i

nasıl buldunuz Sayın Paşam?"

Cumhurbaşkanı Gürsel hiçbirimizin sorularını duymuyor, hiçbirimizin yüzüne bakmıyordu. Gözlerini, çok ilerde bir yerlere dikmişti. Dikkat çekecek kadar bir süre öyle hareket-siz durduktan sonra

dudakları hafif kıpırdadı:

"Batı kafasıyla otomobil yaparız, Şark kafasıyla içine benzin koymayı unuturuz," dedi.

Ve, Devrim'e başını bile çevirip bir kez daha bakmadan, makam otomobilinin durduğu noktaya doğru yürümeye başladı. Tören alanında o an duyulabilen tek ses, Cemal Gürsel'in ayak sesleriydi. Makam otomobiline binip, alandan ayrılırken onu yakından görenler, gözlerinden yaşlar süzülmesini gördüklerini söylediler. Devrim'in içinde mühendis Rıfat Serdaroğlu ise, kollarını ve başını direksiyona dayamış, içini çeke çeke ağlıyordu.

Sonu bir bayram günü gözyaşlarıyla noktalanın Devrim Otomobili olayı, altı ay önce, yine bir bayram günü başlamıştı.

Ulusal Egemenlik Bayramı'ndan üç dört gün önce, Başbakanlık merdivenlerinde Gürsel'le makine mühendislerimizi "çekiştirdik."

"Makine mühendislerinin dün kongreleri vardı, Sayın Paşam" dedik. "Türkiye'de otomobil yapılamaz diyorlar. Bu konuda sizin görüşünüzü alabilir miyiz?"

Devlet Başkanı Gürsel, birden kaşlarını çattı:

“Böyle bir iddiayı asla ciddiye almam” dedi. “Bu millet, gerektiğinde donanmasını yelkenlerini atlastan, halatlarını ibrişimden yapabilecek kudrette bir millettir. Böyle bir millet, elbette otomobil de yapabilir.”

Makine mühendisleri, Gürsel’in bu sözlerini okudukları gün, yeni bir demaç vererek, “Türkiye’de otomobil yapılmasının asla mümkün olamayacağı” bir kez daha belirttiler. Onların bu karşıgörüşlerini de ilettik Devlet Başkanı Gürsel’e. Bu kez yanıtı az ve öz oldu:

Türkiye’de otomobil yapılması konusunda ilk resmi girişim, Devlet Başkanı Gürsel’in bu sözünden tam bir hafta sonra, 22 Nisan 1961 günü yapıldı.

“Türkiye’de otomobil yapılabilir veya yapılamaz demiyorum” dedi. “Türkiye’de otomobil yapılacaktır diyorum. Bu konuda son sözüm budur.”

Türkiye’de otomobil yapılması konusunda ilk resmi girişim, Devlet Başkanı Gürsel’in bu sözünden tam bir hafta sonra, 22 Nisan 1961 günü yapıldı. O günün tarihini taşıyan (181659) sayılı “Çok Gizli” Başbakanlık yazısı, bayram tatili başlamadan bir saat önce, motosikletli bir memur tarafından Ulaştırma

Bakanlığı’na gönderildi. Yazıda şöyle deniliyordu:

“Memleketimize has bir otomobil motoru imali ve örnek olarak bir yerli otomobil numunesi meydana getirilmesi ve bu numunenin vücut bulmasını müteakip, diğer memleketlerin en iyi evsaftaki otomobilleriyle mukayesesinin yapılarak hatalarının da tespiti suretiyle bu otomobilin zamanla tekamül ettirilmesi mevzuunun ivedilikle tetkiki...”

Devlet Bakanlığı ve Başbakan Yardımcılığının bu yazısının alınmasından birkaç dakika sonra, bu

kez Başbakanlıktan gelen bir telefon emri ise, “İlerde gerekebilir” ileri görüşüyle not edilip, dosyaya konuldu:

“İlerde ordumuzun cadde binek tipi vasıta ihtiyacını da karşılayacak, memleketimizin şartlarına uygun, numune bir binek otomobili ve halen ordumuzun başlıca motorlu aracı olan jiplerde de

kullanılabilecek bir otomobil motoru ve transmisyon aksamı imal etmek şeklinde ifade edilen görev, tam dört ay gibi çok kısa bir zaman içinde kesin olarak sonuçlandırılacaktır.”

* * *

Ulaştırma Bakanı Orhan Mersinli, bu görevi TCDD Genel Müdürü Orhan Alp’e iletti:

“Bütün mühendislerinizi seferber edin, bütün imkânlarınızı kullanın. Tam dört ay sonra, içinde Türk motoru olan bir Türk otomobili istiyorum sizden.”

Genel Müdürün, makine ve elektrik mühendisleriyle yaptığı toplantıda bu göreve karşı çıkıldı:

“Otomobil imal etmek TCDD’nin görevi değildir” dedi mühendisler. “Bu iş için ne tesisimiz vardır, ne de teknik kadromuz. Bizden otomobil yapmamızı istemek, ekmeek pişirilen fırında kumaş dokutulmasını istemekten farksızdır.”

TCDD Genel Müdürü Orhan Alp, görüşmeleri tek cümlede özetleyip emrini verdi:

“Ekmek pişirilen fırında, kumaş dokuyacaksınız, arkadaşlar” dedi.

* * *

TCDevlet Demiryolları mühendisleri, bu emir üzerine, kimi üçer, kimi beşer kişilik tam yedi ekip oluşturular. Fren ekibi, motor ekibi, aksesuar ekibi, elektrik ekibi, karoser ekibi, şanzıman diferansiyel ekibi ve suspansiyondireksiyon ekibi, kurulur kurulmaz çalışmalara başladılar. Ekiplerinin çalışma alanları, TCDD Ankara Fabrikası ve TCDD Eskişehir Fabrikası’ydı.

Karoser yapmak için presler yoktu. İthal malı pres ise doların on liranın altında olduğu o günlerin parasıyla üç milyon lira tutuyordu. Mühendisler beton kalıplar yaptılar, karoseri çektirme yöntemiyle biçimlendirdiler. Yabancı akü kullanılmadı, İstanbul’dan, Mutlu Fabrikasından aküler getirtildi. Kablolar, özel olarak Kavel’e yaptırıldı. Fabrikada mühendisler bir yarış heyecanı içindeydiler.

“Hey Secaettin, tahtaya baksana. 65 günümüz kalmış.”

“Ben bu gece de burada yatacağım.” “Ankara’da Rıfat motoru tamamlamış, yarın marşa basacakmış.”

Makine Mühendisi Rıfat Serdaroğlu, kendi elleriyle çizip, kendi elleriyle yaptığı bu ilk Türk motorunun çalışma sesini duymadan önce sevinmek istemiyordu. Bir örneği olmayan motor marşa basıldığında patlayabilirdi ve bu da, kesinlikle ölüm demekti.

Serdaroğlu, marşa basmadan önce motorun çevresine çelik bir kafes yaptı ve ancak bu önlemden sonra “Haydi hayırlısı” diyebilirdi.

* * *

İlk Türk motorunun “saat gibi” çalıştığı haberi Çankaya Köşkü’ne ulaştığında Devlet Başkanı Cemal Gürsel, birlikte bir görüşme yaptığı Başbakan Yardımcısı Fahri Özdilek’i kolundan tutup kaldırdı:

“Müjdem var sana Fahri Paşa, müjdem var” dedi. “İlk Türk motoru iki dakika önce çalışmaya başladı. Haydi gel fabrikaya gidelim, görelim.”

Devlet Başkanı Gürsel, TCDD Ankara Fabrikasına girer girmez, efeler gibi gürlledi: “Görelim bakalım şu yavruyu” dedi.

Ve “yavru”yu bir süre seyredip, sesini dinledikten sonra, kendini tutamayıp, sadece motorun sesini değil, gözlerinde oluşan yaşları da bastırıcasına bir coşkuyla, yüksek sesle bağırıldı:

“Aslan be... Aslan be” dedi.

Sonra da, mühendis Rıfat Serdaroğlu’nun kolunu tuttu, ona döndü:

“Bu işleyen motor var ya, mühendis bey” dedi. “İşte bu motora Türk motoru derler. Türk motorudur bu motor.”

Mühendis Serdaroğlu da duyulanmıştı:

“Evet, Sayın Paşam, Türk motordur bu motor” dedi. “Sadece bu değil, bundan sonra daha yüzlerce, binlerce motora da Türk motoru diyeceğiz.”

Gürsel’in göz pınarlarında biriken yaşlar, sicim gibi yanaklarından süzüldü. Fahri Özdilek’e döndü:

“Ben bu ilk Türk motorunu, sanki torunummuş gibi seviyorum” dedi. “Çok güzel bir motor bu. Sesi de, kendi de çok güzel bu motorun.”

Gürsel, yine Rıfat Serdaroğlu’na döndü: “Haydi Rıfat Bey” dedi. “Bir gaz ver bakalım.”

Rıfat Serdaroğlu’nun yüzü kireç gibi bembeyaz oldu. Henüz tecrübesi yapılmamış motora gaz vermenin ne denli tehlikeli olduğunu çok iyi biliyordu. Motor bir anda patlayabilir ve çevresindeki herkesin ölümüne neden olabilirdi. Marşa basılırken çevresine geçirilen çelik kafesi yeniden kullanmak gerektiğini de söyleyemiyordu Serdaroğlu. “Çok tehlikelidir, Sayın Paşam... Patlarsa hepimiz ölebiliriz” de diyemiyordu. Motora yaklaştı, durdu. Çevresine bakındı. Gürsel ve Özdilek’in arkasındaki tüm teknik adamlar, sessiz adımlarla geri çekiliyorlardı. Rıfat Serdaroğlu başını önüne eğdi ve... Motora gaz verdi...

Fabrikanın içini, “Vııınn, vııınn” sesleri doldurdu. Gürsel’in keyfine diyecek yoktu: “Köklerle Rıfat Bey, kökle” diye bağırdı, “vın”ları bastırarak bir gür sesle...

* * *

TCDD mühendis, tekniker ve işçileri, “Özel Proje” adı verilen görevlerini tamamladıklarında, takvimler 27 Ekim 1961 tarihini gösteriyordu.

Her şey ucu ucuna yetiştirilmişti.

Şu anda elimizde alınlarında “DEV-RİM” yazılı dört adet Türk otomobili vardı.

Dört Devrim’de, üç ayrı tip motor kullanılmıştı. Dört numaralı Devrim, en geliştirilmiş motora sahipti. Bu motorun çizimleri yapılırken Mobil şirketi piyasaya yüksek oktanlı benzin çıkarmıştı. Bu benzin üstünlüğünden yararlanmak amacıyla, bu motorda sıkıştırma oranı yüksek ayarlanmıştı. 29 Ekim sabahı Devlet Başkanı Cemal Gürsel’e, bu motorun bulunduğu Devrim’in sunulması kararlaştırıldı.

Dört numaralı Devrim, TCDD Es-kişehir Fabrikası’ndan alınarak trene konuldu, 28 Ekim günü akşamı, TCDD Ankara Fabrikası’na teslim edildi.

“İçinde çok az miktarda yüksek oktanlı benzin var” dediler. “Yarın sabah törenin yapılacağı meclis binasına giderken, Sıhhiye Meydanı’ndaki Mobil istasyonundan benzin doldurmayı unutmayın. Yüksek oktanlı benzin sadece orada var.”

29 Ekim sabahı Devrim fabrika kapısından çıkar çıkmaz karşısında, kırtan fazla resmi makam otomobili buldu. Başbakan Yardımcısı, bakanlar, yüksek rütbeli subaylar, bazı genel müdürler, Devrim’i karşılamak ve tören alanına onunla birlikte gitmek için fabrikaya gelmişlerdi. Devrim, işte bu siyah otomobiller konvoyu arasında yola çıktı ve tabii ki, konvoydan ayrılmadığı için de Sıhhiye’deki Mobil istasyonuna uğramadı, benzinini alamadı.

Devrim, meclis binası önüne gelince, mühendis Kemalettin Vardar

fabrikaya telefon etti ve bir bidon benzina aldırıtıp, acele göndermelerini istedi. Fabrikadan bir görevli, yüksek oktanlı benzin dolu bidonu getirir getirmez, Kemalettin Vardar benzin deposunun kapağını açtı, benzin bidonunu aldı ve görevliye döndü: “Huniyi ver, evladım” dedi.

“Bende huni yok, efendim” dedi görevli.

Kemalettin Vardar ve Rıfat Serdaroğlu, bir gazete buldular, kıvrıp, gazeteden huni yaptılar. Fakat gazete kâğıdı üzerine benzin dökülünce birden hamur oluverdi. İçindeki benzin de yerlere aktı.

“Dikkat, Kemalettin Paşa geliyor.”

Devlet Başkanı Cemal Gürsel, TBMM binasından çıkmış, ağır ağır merdivenleri iniyordu. Kemalettin Vardar birden paniğe kapıldı. Avuçlanm birleştirdi, benzin deposunun ağzına tuttu: “Rıfat çabuk ol, benzini böyle koyalım.”

Devlet Başkanı yanlarına geldiğinde, bu iki mühendis benzine bulaşmış ellerini ceketlerinin arkasında sildiler. Gürsel, elini Devrim’in üstüne koydu ve gazetecilere döndü:

“Altı ay önce söylediklerimi unutmamız değil mi?” dedi. “Türkiye’de otomobil yapılacaktır dedim ve yapıldı. İşte şimdi de biniyorum.”

Gürsel, yüzünde kolaylıkla okunan bir gurur ve mutluluk ifadesiyle ilk Türk otomobiline bindi. Mühendis Rıfat Serdaroğlu ise direksiyona geçti. Devrim, çevredeki herkesin alkışları arasında hareket etti ve kırk elli metre gittikten sonra birden durdu.

“Niye durduk, Rıfat Bey?..”

Rıfat Serdaroğlu, gerçeği açıklamaktan başka bir şey yapamadı:

“Sayın Paşam, depoda yeterli kadar benzin yok da” diyebilirdi.

Gürsel, tek kelime söylemeden aşağı indi. Elinden oyunaçığı alınmış bir çocuğun üzüntülü yüzünden farksızdı yüzü. Dokunsanız, ağlayacak gibiydi. Hiçbirimizin sorularını duymuyor, hiçbirimizin yüzüne bakmıyordu. Gözlerini, çok ilerlerde bir yerlere dikmişti. Dikkat çekecek kadar bir süre öyle durduktan sonra dudakları hafif hafif kıvrırdadı:

“Batı kafasıyla otomobil yaparız, Şark kafasıyla içine benzin koymayı unutturuz,” dedi.

Ve, Devrim’e başını bile çevirip bakmadan, makam otomobilinin durduğu noktaya doğru yürümeye başladı. Tören alanında o an duyulabilen tek ses, Cemal Gürsel’in ayak sesleriydi. Makam otomobile binip, alandan ayrılırken onu yakından görenler gözlerinden yaşlar süzöldüğünü gördüklerini söylediler.

* * *

O günden sonra Devrim’i hiç kimse hiçbir yerde göremedi. Dört Devrim’i aldılar, TCDD Eskişehir Fabrikasında, kapalı kapılar arkasına kilitlediler. Devrim, her geçen gün biraz daha paslandı, biraz daha çürüdü ve o ilk günkü heyecanından, anlamından, görünümünden her geçen gün biraz daha uzaklaştı.

O günlerin Devrim’i, her geçen gün biraz daha, biraz daha uzaklaştığı heyecanını, anlamını ve görünümünü, ilerdeki yıllarda tümüyle yitirdi ve...

Ve sonunda “tanınmaz” oldu, “yok” oldu.

Yeni Yıl Yeni Dönem

Dünya büyük bir değişim içinde. Her şey hızla değişiyor. Yaşam biçimimiz, çalışma hayatımız, sosyal hayatımız, birbirimizle nasıl iletişim kurduğumuz, yolculuklarımız, alışkanlıklarımız, eğitim sistemimiz, her şey ama her şey hızla değişmekte. Bu değişim uzun yıllar tüm dünyada etkisini sürdüreceği benziyor ve sanırım artık hiçbir şey eskisi gibi olmayacak.

Son iki yıldır tanık olduğumuz değişimlere bakınca “Yeni bir yılı mı yoksa tarihte yeni bir döneme mi yol alıyoruz?” diye düşünüyorum.

Belki de bu yeni dönem “Covid 19 öncesi ve Covid 19 sonrası” olarak yer alacak tarih sayfalarında.

Neler değişti bu süre içinde yaşadığımızda şöyle bir bakalım.

Sevdiklerimize doyasıya sarılamadık. Dokunmanın iyileştirici

gücünden yoksun kaldık.

Meğer ne güzelmiş şöyle mis gibi havayı solumak, ancak maskelele yaşamaya başladıktan sonra anladık soluduğumuz havanın önemini.

Aile çatışmaları, kaygı bozuklukları zirve yaptı. Herkes birbirine kuşkuyla bakmaya, patlamaya hazır bomba gibi dolaşmaya başladı. Anne babalar, çocuklar bir yay gibi gergin. Kalabalık, neşeli aile toplantıları anılarda kaldı.

*Bir yılı
daha geride
bırakmaya
hazırladığımız
bu günlerde
değişimin baş
döndürücü
hızı karşısında
**umudumuzu
yitirmeyelim.***

Hareketsiz ve izole yaşam beslenme bozukluklarının, pek çok hastalıkların artışına neden oldu. Sıkıldıkça yeni yemekler denendi, yemekler yapıldıkça yenildi, yenildikçe kilo alındı, kilo aldıkça yeni sağlık sorunları çıktı ve mutsuz, özgüvensiz bireylerle çevrildi dört yanımız.

Paramızın olması yetmedi uçağa binip dünyanın diğer ucuna

gitmeye. Kavuşmalar bir sonraki bahara ertelendi uzun süre. Sınırlar kapandı.

Dolaşım serbestliği olan, pasaporta, ulaşım aracına gereksinimi olmayan tek bir gezgin vardı bu sürede: Covid-19. Neredeyse ışık hızıyla tamamladı dünya turunu.

Eğitim için bilgisayar, tablet, telefon başına oturan çocuklar, okulda ya da sokakta bir araya gelemedikleri arkadaşları ile çevrimiçi oyunlarda buluşup sosyal, teknoloji bağımlılarına dönüştüler.

Pek çok iş yeri kapandı, pek çok insan işsiz kaldı. Gelir ve gider arasındaki uçurum giderek artınca yaşamak “zor zanaat” oldu.

Aşılar, aşı karşıtları derken kurgular, senaryolar arttıkça bilim bir kez daha sorgulandı insanlık karşısında.

Bir yılı daha geride bırakmaya hazırladığımız bu günlerde değişimin baş döndürücü hızı karşısında umudumuzu yitirmeyelim.

Bilinmezliklerle dolu yeni dönem belki de insanın insana yara-

şır şekilde yaşamayı öğrenmesi için zorlu bir sınavdır. Bu sınavı hep birlikte başarıyla geçmemiz dileğiyle. •

nruraybartoschekbd@gmail.com

Gözün Sözü
Cemal Tahsin

Organik Düşünceler

Necef Uğurlu

KÖTÜLÜK KÖTÜLÜK

Kötülüğün kol gezdiği ve artık kötülerin açıkça kendilerini belli ettiği bir iletişim çağındayız. Daha açık görebiliyoruz insanların ne fenalıklar yapabileceğini, dahası iki yüzlü olabileceğini... Ne kadar baskı yapılırsa yapılsın bunu saklamanın imkânı kalmadı. Lakin bu kötülüklerden insanlığın sabrı

taşarsa öfkesinden daha da kötüsünü yapacağına şüphe yok. Savaş korkusu, pandemi, ekonomik savaşlar, saygın ödüllendirmelerle kötülüğün dönüştürülmesi, inkâr politikaları derken kötülükten bunaldık. Kötülüğün naçizâne kanaatimce en kötü formu ise iki yüzlülük. “Kötülük dediğin izafidir, hatta iyiliğin

bozulmuştur” şeklindeki tarifleri ise Doğu’da Batı’da. Kötülüğün siyasette dini retoriğe dönüşmesi ise “temptation” yani günah değilse acaba günah nedir! İnsan ruhunun iyileşmesi bir süreç mi, tamamen mümkün mü? Cevapları beni aşıyor ama iyileşme başladıkça insanın içindeki kötülüğü anlaması daha

netleşiyor; eğer insan anlamıyorsa daha kötüleşiyor demek.

İyilik unutulmayı göze almak demek. Eğer unutulmamak istiyorsanız kötülük maalesef elzem. İyilik yapmaktan pişman olan çok kişi tanıdım ama kötülük yapmaktan pişman olan hiç!

Kötüler bakıyorum pişman

değiller, yanıldık deyip geçebiliyorlar. İyi bir şey yapınca iyi, kötü bir şey yapınca kötü hissettiğini söyleyen bir tek Lincoln benim bildiğim.

Kötü bir insanın iblis-ten beter olduğunu söyleyen de Aristo... Kulak vermemek olmaz. Felsefe diye tozu dumana katanların ağzından hiç duymadım. Okumak gibisi yok.

Kurban olmaya alıştırmak ise medya sirkinin en büyük numarasıydı yıllardır. Eli silahlı kötülüğü ise bir başka eli silahlı iyilik durduracaksa işimiz zor ama umutsuzluk iyiliğe yakışmaz. Sadece iyilikten beslenen bir parazit olan kötülükten yeter ki kurtulmak isteyelim.

Bu yazıda dünya çapında iş, ün yapmış kötülerden bahsedeceğim.

Kalıbının adamı değildi diye bir söz vardır; hani adam görüldüğünden farklıdır, hiç umulmaz işler yapar. Kadınlar için de geçerlidir bu deyim. Lafı şöhretlerine yakışmayan kötü insanlara getireceğim.

Anne Perry'den başlayalım. Kendisi ünlü bir cinai romanlar yazarı. Best seller cinsten romanları ortalığı yıkıyor. Meğer kendisi "çocuk katil" imiş. En yakın arkadaşıyla birlikte arkadaşının annesini öldürmüşler. Hikaye şöyle:

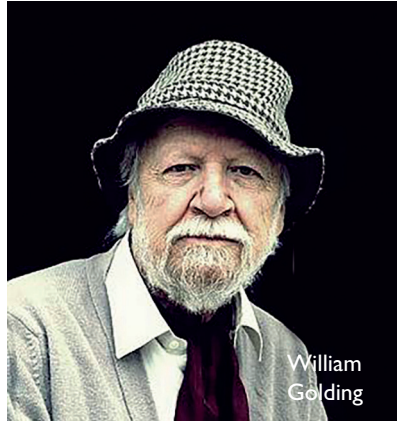
İki yakın arkadaş kızlar ailelerinden biri Avustralya'ya taşınmaya karar verince biz ayrılamayız diye rek ev tutmaya kalkıyorlar. O sırada

Anne Perry

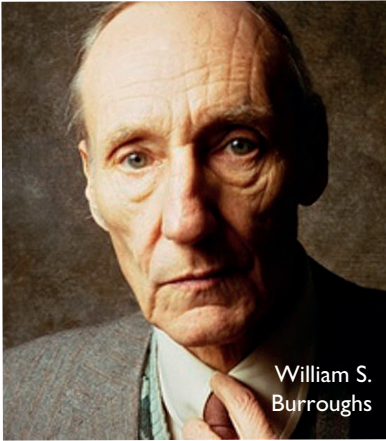
Anne Perry'nin adı Juliette Hulme, arkadaşının Pauline Parker. Birlikte ev tutma fikrine hayır diyen Pauline'in annesi Honorah'ı kafasına taş vurarak öldürüyorlar. 5 yılları ıslahhânedede geçiyor ve çıktıktan sonra birbirlerini bir daha görmüyorlar. Juliette adını Anne Perry olarak değiştirip cinayet romanları yazıyor.

William Golding. Hani şu Lord of The Flies (Sineklerin Tanrısı) romanıyla 1954 yılında Nobel alan yazar, eşine ithafen yazdığı "Kadın

William Golding

ve Erkek” yazılarının açıklanmayan bölümünde 15 yaşında Dora isimli bir kıza nasıl meylettığını yazıyor. Kızı maymun gibi seksi bulmuş. Yıllar sonra sır gibi saklanan yazılar Oxford’da Prof. John Carey tarafından ortaya çıkarılıyor. Ben kibarlık ettim dahası var; arkadaş “sapık” kategorisinde ama dahi bir yazar. Bizde böylesi var da saklıyor olabilirler mi acaba? Sapık olabilir ama, “hem sapık, hem dahi?” Sanmam; düşünün efendim.

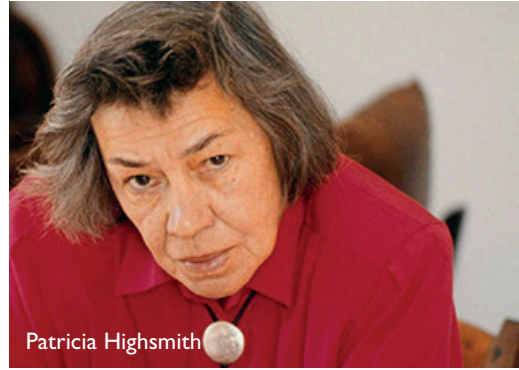

William S. Burroughs

William S. Burroughs “Beat Generation” yazarı ise eşini alının ortasından vuruyor. Meksika’da tatile bir eğlence gecesinde yeniliyor içiliyor, kafalar dumanlı... Derken Burroughs kendisi de yazar olan eşi Joan Vollmer’in kafasına kadeh koyup nişan alıyor. Sarhoş olduğu için silah elinden kayıp aşağıdan hedef alınca kadın alının ortasından vuruluyor ve oracıkta ölüyor. Kendisi adam öldürmekle suçlanıp 13 gün

sonra hapisten çıkıyor!

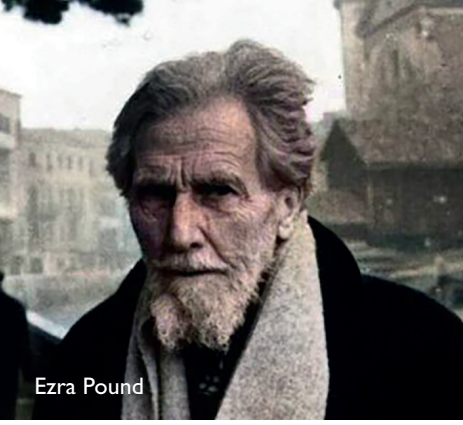
Enid Blyton çocuk kitapları yazarı. Tatlı masallar yazıyor. Sanmayın ki çocuk dostu! Kendi öz çocuklarına ilgisiz; sadece imaj için kullanıyor çocukları. Kızı yıllar sonra takır takır olup biteni yazıyor kardeşiyle nasıl boşanma kurbanı olduklarını.

Patricia Highsmith

Patricia Highsmith annesinin hamileyken terebentin içip kurtulmak istediği bir çocuk olarak hayata başlıyor. Yazdığı korku romanlarına diyecek yok. Alkolik, serkeş. Holocaust için “semicaust” diyecek kadar gözü dönmüş bir ırkçı. Beyaz insan seviyor ama hepsini değil.

Ezra Pound beni çok hayal kırıklığına uğrattı. Joyce, Hemingway, Elliot gibi elit bir yazar, nasıl olur da ırkçılığı kendisinden bahsedilmesini New York St. John Katedrali’nde okunmasını yasaklatır, hayret! İtalyanca kantolar o canım kalem nasıl faşist bir manifestoya döner. Ciddi araştırmak lazım, bana çok

Ezra Pound

tuhaf geldi.

Romanları “en çok okunan” re-
korları kıran **Norman Mailer** ise az
kalsın eşini öldürüyormuş. Norman
Mailer malûm 20 yy Amerikan ro-
manında tarih yazmış bir adam. Eşi
Adele ile bir dost partisinde eğlenir-
lerken Adele Norman’a çıkışınca,
Norman iki çakı darbesi ile kadını

Norman Mailer ve
Adele Morales Mailer

göğsünden çok ciddi yaralıyor. Ka-
dını hastaneye zor yetiştiriyorlar.

Bu yüzden hapse giriyor. Partide
bulunan dostları kavgayı Ade-
le’nin başlattığını söyleyerek
şiddet yanlısı Norman’a arka
çıkıyorlar. Hatta şu sıralar adı
ülkemizde çeşitli kerametler
atfedilerek sıkça geçen James
Baldwin’in olayı Norman’ın
yeteneğinin uyanışı olarak nite-
leyip desteklemesine inanamadım.
Böyle bir kadın düşmanlığı
hayra alamet değil. Uyandıysan
ayrıl, bıçaklamak da nesi? Bal-
dwin pek sevilir ülkemizde!

Mailer 1969’da New York be-
lediye başkan adayydı ve kaybetti.
Yıllar sonra eşine yaptıklarını haya-
tının pişmanlığı olarak ifade edince
yalaka dostları acaba utandılar mı?

Orson Scott Card, gelmiş
geçmiş en iyi bilim kurgu yazar-
larından. Uzaydan gelenlere karşı
savaşıp insanlığı kur-
taran kahramanların
yazarı bir homofobi.
Eşcinsel düşmanlığına
neden olarak Mormon
çevresinde yetişmiş
olması gösteriliyor.
Yani hiç mi eşcinsel
Mormon yok?

Bir ara Obama’yı
Hitler ile karşılaştırıp
gücünü urban (şehir)
çetelerinden aldığı-
nı yazmış. Demek
yetenek ve zekâ ayrı
şeyler!

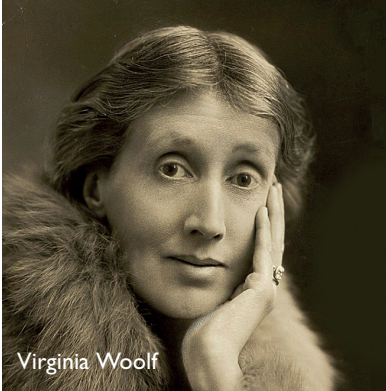
20. yüzyılın modernist yazarla-
rından entelektüellerin bizde de yere

Orson Scott Card

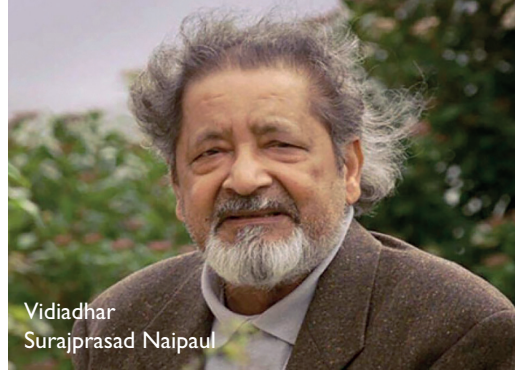
Naipaul ise aldığı Nobel'den utanmadan "Yazıyı bir kadının yazıp yazmadığını hemen anlarım; benden üstün değilse yazan kadındır." diye-bilmiş. Austen'i duygusal buluyor yazardan bile saymıyor. Kadın tam gelişmiş bir yaratık değil bu Nobelli öküze göre. Nobel verenler utansın!

göğeyi koyamadığı, tezlere konu olan, karışık kafalara şifa, hemen her konuda eserler vermiş Virginia Woolf, kayınvalidesinin "Yahudi sesi" ve

Virginia Woolf

gülüşünü sevmiyor. Hani böylesi ırkçı kayınvalide düşmanlığımı ilk defa okudum; ama eşinden farklı fikirleri olmasına rağmen memnunmuş. Demek gönül antisemitizm dinlemiyor!

Vidiadhar
Surajprasad Naipaul

Cumhuriyetimiz kuruluşunda kadın erkek eşitliğiyle kapıları kötülüğe kapatmış bir Cumhuriyet. Kapıyı aralayan kötülerle mücadele kadın erkek birlikte Cumhuriyetimize sadakatle bağlı yurttaşların yüreklerindeki en büyük güçtür. Kalbimize güvenelim Cumhuriyetimize güvendiğimiz gibi...

Saygıyla Efendim.

necefugurlu@gmail.com

Kötülüğü erdemin zıddı olarak görmek, onu şereflelendirmekten başka bir şey değildir.

- **Novalis**

Satır Arasında

Ömer Dedeoğlu

GADDAR EMPERYA

Şu beyaz adam yok mu? Hani gözü bir türlü doymayan, sözde uygarlığını katliamlar ve kaynak sömürme üzerine kurmuş, insanlığın “öncüsü” ve “kurucusu” barbar beyaz adam. Bilimsel kanıtları hiçe sayarak kendi tarih anlayışını dayatan, üstün beyaz adam. İşgal etme, katletme ve sömürme hakkını kendinde gören, ezdikleri halkları zulümleriyle “onurlandıran” beyaz adam. İnsanlığın belleğini yerle

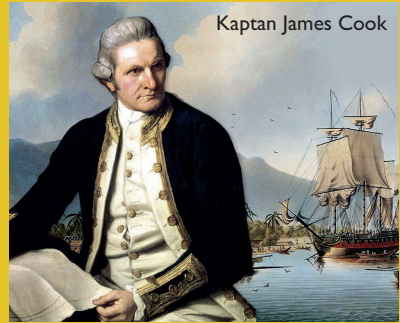
bir eden, kanla yazılmış tarihine bakmadan evrensel hukuk ve özgürlük çığırtkanlığı yapmaya kalkışan, kendi çarpık ahlaki değerlerini üstün bir standart gibi tüm dünyaya dayatmaya çalışan zavallı beyaz adam. Neler yapmış neler...

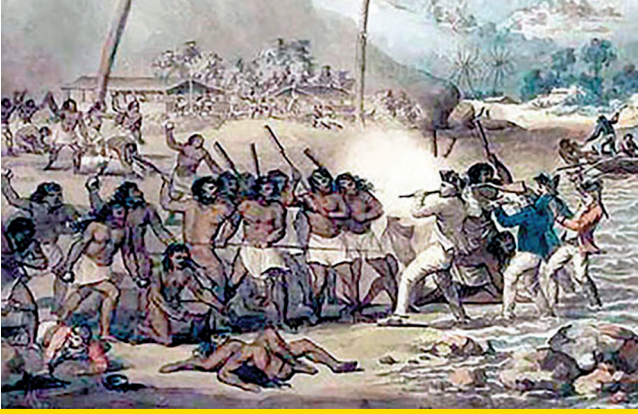
Mesela gelin İngilizlerin Avusturalya yerlilerine yaptıklarını kısaca hatırlayalım: Kaptan Cook, 370 tonluk Endeavour gemisi ile 1770

Kendi çarpık
ahlâki değerlerini
üstün bir standart gibi
tüm dünyaya dayatmaya
çalışan zavallı beyaz
adam. Neler yapmış
neler...

LİZM

yılının 21 Haziran günü yeni kıta-ya ulaşır. Yanında, sömürgeciliği bilimsel metot haline getiren Royal Society'nin belirlediği bilim kurulu ve sanatçılar da vardır. Karaya çıkar çıkmaz işe koyulurlar ve karşılaştıkları iki yerliye ateş açarlar. Bunlardan birisi ölüdür diğeri ise kaçmayı başarır. Bundan sonra da kıtanın sistematik talanı başlar. Kıta, sömürgecinin yasal kılıfı "sahipsiz topraklar" statüsündedir. Yerlilerin

Beyazlar doğa katliamına, kaynakları sadece kendileri için kullanmaya, yerlilerin kadınlarına ve çocuklarına el uzatmaya başlayınca yerliler acı gerçeğe yüzleşirler.

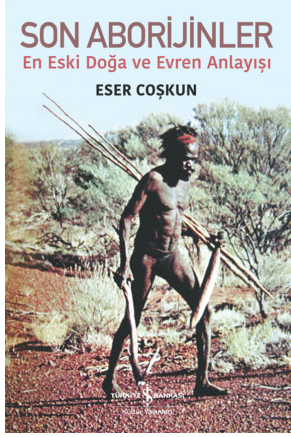
özel mülkiyet anlayışı olmadığı ve karşılıklı görüşülecek bir otorite de bulunmadığı için beyaz adamın kanunlarına göre bu kıta kimsesiz ve sahipsiz sayılır. Bizim kaptan da bilim kurulu ile beraber bu yasaya dayanarak kıtayı bir güzel işgale başlar. Bu doktrine göre yerliler de yasal olarak yok hükmündedirler. İngilizlerin politikasına göre çoğunluğu mahkûmlardan oluşan sömürgeciler kıtaya akın etmeye başlarlar. Av sezonu açılır.

Saftirik yerliler beyazları deniz aşırı yolculuklarından geri dönen

savaşmaya başlayınca insanlık tarihinin en kara sayfalarından birisi daha beyaz adam tarafından yazılır. İngiliz savaş makinesi ellerinde mızrak ve taş olan yerlileri tecavüz ve katliamlarla ortadan kaldırmaya başlar. 1850'ye gelindiğinde beyaz nüfusu yerli nüfusunu geçmiş, 1860'ta ise 400 milyon hektarlık yerli arazisi işgal edilmiştir bile. Topraklar ve su kaynakları tahrip edilir, dengesiz avlanma yüzünden av hayvanlarının soyu tükenmeye başlar. Kısa zaman içinde yerliler açlık çekmeye başlarlar. Sadece

Kutsal Ata ruhları sanıp, onlara çok büyük saygı gösterirler. Beyazlar doğa katliamına, kaynakları sadece kendileri için kullanmaya, yerlilerin kadınlarına ve çocuklarına el uzatmaya başlayınca yerliler acı gerçeğe yüzleşirler. Bu gelenler bırakın Kutsal Ata'yı insan bile değildirler. Yerliler direnmeye ve

yerliler değil, bu yerlilerin sürdürdüğü insanlığın en eski doğa, evren ve zaman anlayışlarından olan doğayla uyumlu yaşamının kadim belleği de kararlı bir şekilde ortadan kaldırılır. Bu güçlü inançların tahribatı toplulukların parçalanmasına yol açar.

Sayın Eser Coşkun'un Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları'ndan çıkan "Son Aborijinler-En Eski Doğa ve Evren Anlayışı" isimli eserinde hem yerlilerin inanç sistemi hem de İngilizlerin uygarlık kisvesi altında yaptıklarıyla ilgili geniş kapsamlı ve detaylı bilgiye ulaşabilirsiniz.

Detaylarını yine bu kitaptan öğrendiğimiz, Myall Creek'te 1838 yılında meydana gelen katliam, yerlilerin uğradığı vahşetin boyutlarını tüm çıplaklığıyla gözler önüne serer. 12 uygar İngiliz'den oluşan bir çete, yine bir İngiliz'in çiftliğine saldırırlar. Çalışan 28 yerliyi birbirine bağlayarak bir tepenin ardına götürüp canlı canlı doğrarlar. Kollarını, bacaklarını ve diğer tüm organlarını kesip, cesetleri de

1838 Myall Creek katliamı

orada yakıp, kaçarlar. Böyle uygarlık hepi-mizden uzak olsun.

Kıta genelinde devam eden zulümden kaçabilmek için zorlu yaşam şartlarına sahip dağlık bölgelere gidenlerin haricindekiler verimsiz hale gelen arazilerde kurulan sürgün ve toplama kamplarına hapsedilirler. Bu insanlar da hastalıklardan,

açlıktan kırılırlar. İşgale uğrayan bölgelerde yerli nüfusu çok kısa bir sürede dörtte bire iner. Katliamlar, hastalıklar, açlık ve İngilizlerin kıskırtmaları sebebiyle yerliler arasında çıkan savaşlar yüzünden yaşananlar düpedüz soykırımdır.

Mesela yaşayan son iki Tasmanya yerlisi beyaz adamı eğlendirsin diye Avrupa sirklerine satılır. Yerli toplulukları İngilizlerin kocaman “uygarlaştırma” ve “Hristiyanlaştırma” silgileri ile veryüzünden silinmeye başlar. Çocuklar ailelerinden koparılıp, beyinlerinin rahat yıkanması için zorla yatılı misyon okullarına alınır. Beyaz adam, kendi tanrısının sözünü yerlilere öğretmek için her yolu dener. Misyonlardan birinde görevli rahip Threlkeld, Awabakal yerlilerinin dilini öğrenip İncil’i bu dile çevirmek için yıllarını verir. Gelin görün ki sevgili okurlar, rahip bu işi tamamladığında, katliamlar ve salgınlar yüzünden Awabakal topluluğundan İncil’i okuyacak kimse kalmamıştır.

Peki, Almanların Afrika’da yaptıklarını unutmak mümkün mü? Bunun için de gelin sayın M. Engin Çoruh’un Togan Yayınları’ndan çıkan “İki Yüzlülüğün Almancası” isimli kitabına göz atalım:

1884 senesinde Zanzibar’a gelip yerli şefleri içkiyle sarhoş eden Carl Peters onları düşmanlarına karşı koruma sözüyle kandırır ve anlaşmalar yapar. Şimdilerin moda deyimiyle bu şeflerin hakim olduğu topraklara “çöken” Peters, buralarda yaşayan yerli halkı çok ağır

şartlarda köle gibi çalıştırır. Görükleri kötü muameleyle dayanmayan yerliler ayaklanır. Bugünün Tanzanya’sı, o zamanın Alman Kolonisi Deutsch-Ostafrika’da kesin olmayan tahminlere göre 300.000 kadar Afrikalı katledilir. Almanlar da İngiliz kardeşleri gibi katliam konusunda yaratıcı ve acımasızdır. Köyler ve ormanlar yakılıp yıkılır, tarım alanları tahrip edilir. Yiyecek bulamayan yerli halk açlıktan ölmeye başlar. Taktikler İngilizlerin taktikleri ile ne kadar benzer değil mi? Yine toplara, makineli tüfeklere karşı oklar ve mızraklarla verilen mücadele sonucunda ölen yüzbinlerce yerliye karşı 15 Alman ölür.

Almanların Namibya’da 1904-1908 yılları arasında yaptıkları da, beyaz adamın kapkaranlık gaddarlık tarihinde ayrı bir yere sahiptir. Yine “uygarlaştırma” ve “Hristiyanlaştırma” kisvesi altında Namibya’ya yerleşmek için Alman çiftçiler gelir. Bu çiftçilerin sayıları arttıkça yerlilere karşı işledikleri tecavüz,

gasp, işkence, adam öldürme gibi suçlar da artar. Almanlar koloni olarak gördükleri bölgede kendi kanunlarını acımasızca uyguladılar. Sonunda 12 Ocak 1904’te halk isyan eder ve 123 Almanı öldürürler. 2 Ekim 1904’e gelindiğinde Alman İmparatorluk yetkilisi Korgeneral Lothar

İKİ YÜZLÜLÜĞÜN ALMANCASI DOPPELMORAL

M. Engin Çoruh

Togan

Alman askerlerinin 1904'te Herero halkına yaptığı katliamı gösteren temsili resim.

von Trojka bölgedeki tüm Herero halkının öldürülmesi için emir verir. Bu soykırım emri değildir de nedir? Nama kabilesi ise toplama kamplarına doldurulur ve bu kamplardaki kötü koşullar yüzünden çoğu hayatta kalmaz. Köpekbalığı Adası diye tabir edilen yerdeki kamp en kötüsüdür. Kara iklimine alışık olan yerliler adadaki sert deniz iklimine dayanamaz. Günde ortalama 27 kadar Hererolu ölmekte ve ölümler el arabaları ile toplu olarak gömülmektedirler. Sonunda kampta çalışacak esir kalmaz.

Namibya'da öldürülen 100.000'in üstünde Namibyalı'ya karşı ölen Alman sayısı 150'dir. Hunharca öldürülen Hererolardan bazılarının kesilen başları temizlenip, sandıklarla, incelemeler yaptırılmak için Berlin'e yollanır. Üstelik sömürgeci gaddar Almanlar, öldürdükleri yerlilerin

başlarındaki yumuşak dokuları, öldürdüklerinin annesine, karısına, kızına temizletirler.

Yüzyıllarca tüm dünyanın kaynaklarını ve emeğini sömürerek bir "uygarlık" kuran beyaz adam elde ettiği gönenci bugün hala benzer yöntemlerle, liberal kapitalizm kisvesi altında sinsice sürdürüyor ve kendi uydurdukları tarihi sömürülen ülkelerdeki işbirlikçileri ile tüm dünyaya dayatmaya devam ediyor. Yukarıdaki olaylara benzer sayısız örneklerle dolu çarpık ve zalim geçmişinin benzerini hâlâ yeni düşmanlar yaratarak ve ezilen ulusların başına kendisine benzer iktidarlar musallat ederek uyguluyor.

1919 yılında bunlarla mücadeleye girişmiş, dur demiş ve topraklarımızdan kovmuş Ata'mızın değerini çok iyi kavrayıp, anlayabilmemiz dileğiyle. Sağlıkla kalın... •

omerdedeoglubd@gmail.com

Bilginizi Denetleyin

1-Olumlu iletişimin ilk basamağı aşağıdakilerden hangisidir?
a-Not tutmak
b-Dinlemek
c-Uygulamak
d-İzlemek

2-"Secere" hangi anlamda gelmektedir?
a-Tarih terimi
b-Tarım terimi
c-Soyağacı
d-Arkeoloji

3- Herşeyde kusur bularak devamlı şikayet eden kimseye ne denir?
a-Mızımız b-Gavvas
c-Kös d-Hergele

4-Gemicilikte pervaneyi ters yönde çalıştırmaya ne denir?
a-Vira b-Tornistan
c-Alabanda d-Alarga

5-Bölgümlere ayırma,parselleme anlamına gelen sözcük hangisidir?
a-İfraz b-İkraz
c-İftar d-İkram

6-Aşağıdakilerden hangisi başlangıcı olmayan,eski,ezeli anlamına gelir?
a-Kadem b-Kadim
c-Hudut d-Hüddam

7-Akışkan maddelerin akmaya karşı gösterdikleri dirence ne ad verilir?
a-Viskozite b-Özgülük
c-Molarite d-Yoğunluk

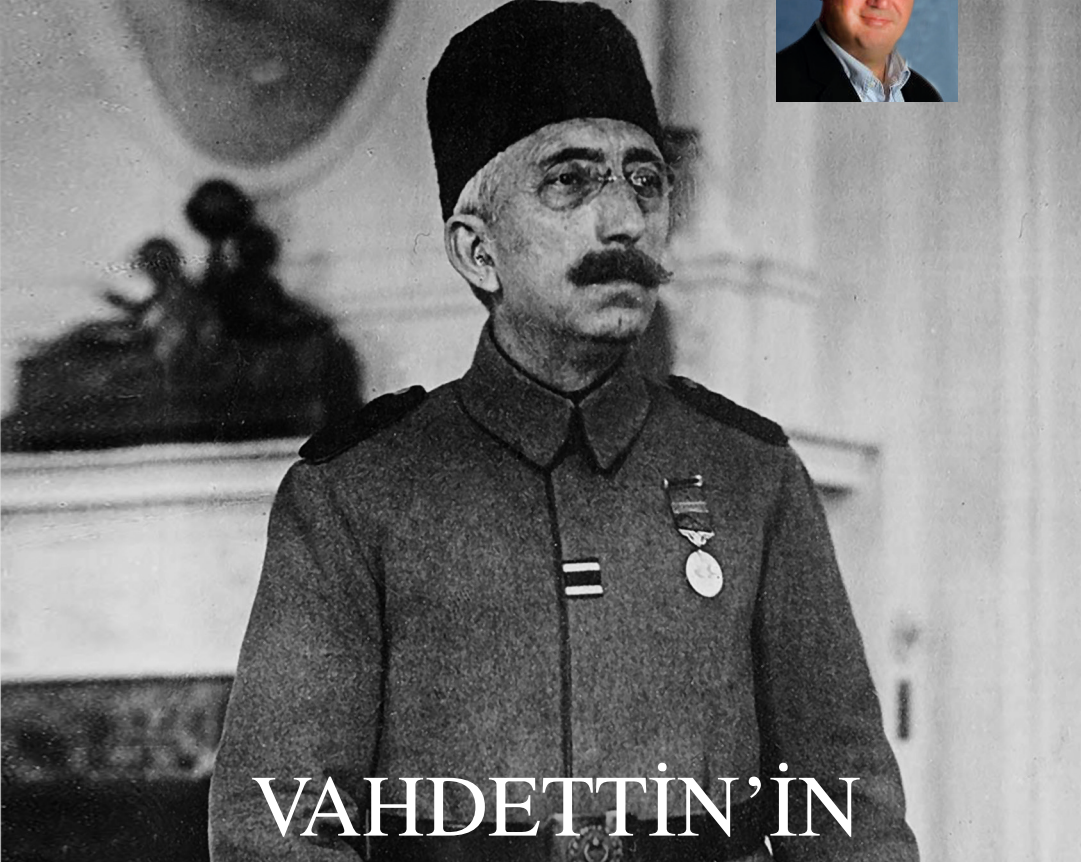
8-Fizik biliminin konusu ses olan kolu, yankıbilimine ne ad verilir?
a-Agnostik b-Akustik
c-Argonik d-Agnostij

9-Aşağıdaki salgı bezlerinden hangisi boyunda bulunur?
a-Timüs
b-Hipotalamus
c-Tiroid
d-Hipofiz

10-"Kaput bezi" nin diğer adı hangisidir?
a-Oto brandası
b-Güneşlik
c-Amerikan
d-Rüzgarlık

11-Bir olayı daha önceden yaşamış gibi hissetmeye ne ad verilir?
a-Revaju b-Eta
c-Rüya d-Dejavu

12-Kabuğu ayıklanmamış piringe ne ad verilir?
a-Piringç
b-Tandem
c-Kamber
d-Çeltik

VAHDETTİN'İN AKİLLERİ

Birinci Dünya Savaşı'nın bitişi ile Mütareke Dönemi'nde Osmanlı Devleti'nin siyasal anayasal gündemi devlet sorunu içinde çerçelendi. Savaş aslında küresel anlamda bir yeniden paylaşım soruydu, bu yüzden yenilgi Osmanlı topraklarında bir devlet sorunu yarattı. Sorunun özü, bu topraklarda

hangi devletlerin var olacağı ve nasıl yapılacağına dairdir. Bu çerçevede üç ana iktidar odağı karşı karşıya gelmektedir:

- 1-İtilaf Devletleri bloğu,
- 2- Osmanlı-Saltanat / İstanbul bloğu,
- 3- Yerel hareketler ve ulusalcı Kemalist blok.

İlk grup savaş başlangıcında İngiltere, Fransa, Rusya üçgeninden oluşuyordu. Daha sonra bunlara, İtalya, Yunanistan ve Amerika Birleşik Devletleri katılırken, büyük devrim sonrası Rusya çekildi. Görüşleri Doğu Meselesi etrafında çerçevesiniyordu. Ve cezalandırıcı bir yaklaşımı yansıtıyordu. Medeniyete ehil olmayan ve suçlu Türklerin cezalandırılması formülü yürürlüğe sokuldu. Bu da doğal olarak yayılcılığı doğuruyordu. Türklerin dün-

yaya özellikle de İslam dünyasına, tamamen ve ağır bir şekilde yenildiklerini göstermek istiyorlardı. Somut olarak, Boğazların denetiminin ele geçirilmesi, Osmanlı tebaası, Ermeniler, Kürtler, Araplar, Rumlar, Yahudilerin özgürleştirilmesi, hali felinin, İngiltere gözetiminde bir Arap devletine aktarılması olarak özetlenebilir. Nihai hedef, Türkler için İç Anadolu'da küçük bir devlet olması öngörüliyordu.

Osmanlı-Saltanat / İstanbul odağının üstünde İttihat ve Terakki'nin hayaleti dolanıyordu. Bu hayalet İtilaf bloğunu da huzursuz ediyordu. İttihatçı çoğunluk yüzünden Meclis-i Mebusan feshedildi. Saltanat yeniden merkeziyetçi

mutlakiyetçi konumunu aldı. En önemlisi bu çevrede, İttihatçıların Türkçülüğü sona erip, Osmanlıcı emperyal hava egemen oldu. Bu odağın tezi, bağımsızlık değil yarı bağımlılık anlayışıdır. Özellikle İngiliz himayesine bel bağlanmıştır. Devletin topraklarından her türlü

tavizi veren saray, saltanat ve hilafet makamının korunması konusunda çok katıydı. Toprak tavizlerine karşı tahtı kurtarma peşindeydi. Amaç ulusal bir devlet

Türklerin dünyaya özellikle de İslam dünyasına, tamamen ve ağır bir şekilde yenildiklerini göstermek istiyorlardı.

yerine eski emperyal çokuluslu vizyonu devam ettirmektir.

Yerel hareketler ve ulusalcılar bloğu 1920'de birleşene kadar iki paralel iktidar grubu olarak vardular. Yerel direniş hareketlerinin örgütlenme biçimi cemiyet ve kongre tipi kuruluşlardır. Bu hareketler, anavatan, ulusal toplum ve birlik anlayışına sahipti. Direniş için silahlı mücadeleyi öngörmüşlerdi. Dolayısı ile boyun eğmeci Osmanlı bakışından iraksarken, ulusal bağımsızlık ve direniş öngören ulusalcı odakla yaklaşıyordu. Ulusalcıların tezleri olayların akışında adım adım oluştu.

Bu üç blok, günbegün birbirlerine karşı mücadele halindeydi. Saltanat ve İtilaf blokları özellikle yerel direniş ile ulusalcılar bir araya gelip,

demokratik bir harekete başlayıp, medeniyet ehli olmayan Türk imajını yıkınca ittifak için niyetlendiler. İngilizler, cezalandırma politikasından vazgeçmeyip, hem kendileri hem de Yunanlar ateşkes şartlarını defalarca ihlal edip, suçu direnişçilere yıktılar. Saltanat bu ortamda İngiltere'den taviz koparmaya çalışırken, kamuoyunu da kandırmaya devam ediyordu. Sivas Kongresi sonunda artık ulusalcı kesimin sesi her yerde duyulan gerçek bir iktidar bloğu olmuştu. İtilaf bloğunda Fransızlar, ulusalcı bloğu dikkate almaya başlamıştı. Saltanat özellikle Ali Galip olayı örneklerinde görüldüğü gibi komplolarla, hem oluşmaya başlayan birliği önlemek hem de hareketin liderlerinden kurtulmaya çalışmıştır.

Damat Ferit'in, Ayan Meclisinde, demokrasi karşıtı şiddetli söylevi, meşrutiyeti hedef alan mutlakiyetçi bir karşı ihtilal gibi görülebilir. Bu durumu Vahdettin gizli kapaklı yürütmüştür. Bu çerçevede Şehzade Heyetleri ya da Heyet-i Nasihalar oluşturulup, tüm ülkeye yollandı. Saray tarafından hazırlanmış bir bildirgeyi gittikleri her yerde okuyarak,

Heyet-i Nasihadan (Nasihat Heyeti) Abdurrahim Efendi'nin İzmir ziyareti.
(26 Nisan 1919)

meşrutiyet aleyhine, saray lehine propaganda yaptılar.

Mütareke şartlarından olup barış anlaşmasına gidilen yolda engel ya da tepki oluşturmaması için hükümet azınlıklara karşı hoşgörülü bir politika izliyordu. Buna rağmen Rum ve Ermeni çetelerinin Türklerle karşı saldırıları artarak devam ediyordu. Harbiye Nezareti ile hükümet arasında içinde bulunulan durum ve çözüm yolları konusunda anlayış farklılıkları ortaya çıktı. Genelkurmay olaylar karşısında sessiz kalınmamasını, askeri tedbirlere başvurulmasını savunurken, hükümetin sivil kanadı sessiz ve hareketsiz kalmayı doğru buluyordu. Hükümet sessiz kalarak ve kuracağı "Heyet-i Nasihâ" adı verilen

heyetlerin faaliyetleri sayesinde devlet içindeki Müslim - gayrimüslim, Türk, Rum, Ermeni gibi farklı unsurların birbiriyle kaynaşabileceğini ve bu şekilde asayiş de sağlanabileceğini düşünüyordu

Heyet-i Nâsihalar, halk tarafından ‘Nâsihatçılar’ olarak da isimlendirilmiştir. Heyetlerin başında saltanat hanedanını temsilen birer şehzade vardı. Bunlar gittikleri yerlerde halka, Sultan Vahdeddin’in mesajını okumuş ve kendi deyimleri ile ‘selâm-ı şahane’yi müjdelemişlerdir. Anadolu’ya giden heyette, Şehzade Abdurrahim, Ali Rıza Paşa, Ferik Mahmut Hayret, Süleyman Şefik Paşa, Bursa Müftüsü Ömer Fevzi, Pazarcık eski Müftüsü Halil Fehmi, Bâbiâlf Memurlar Kalemli Müdürü Ohannes Ferid, Karahisar eski Mebusu Yanko Gönenidis Bey bulunmuştur. Bir şehzade, üç askerî paşa, iki müftü, bir Rum ve bir de Ermeni diye

özetlenebilecek olan bu heyet, Bursa, Balıkesir, Manisa, İzmir, Aydın, Denizli, Burdur, Muğla, Afyon, Antalya, Isparta, Konya ve Eskişehir’i dolaşmış, İzmir’in işgalinden sonra İstanbul’a dönmüşlerdir. Şehzade Cemalettin başkanlığında, eski Harbiye Nazırı Cevat ve Fevzi Paşaların dâhil olduğu heyet, Trakya gezisine çıkmışlardır. İrade-i seniyyedeki açıklamaya göre, heyetlerin amacı savaştan etkilenen

Celal Bayar nasihat heyetlerinin kuruluşunun asıl amacının padişah ve hanedanın Meşrutiyet’in ilanı ile kırılan nüfuzunu artırmak (...) olduğunu iddia ediyordu.

‘Sunuf-u teba-yı şahane’ hakkında padişahın şefkat ve teveccühlerini tebşir ve iblağ etmekte. Ulusalçılara

muhalif, İngiliz Muhiplerine sempatik, Alemdar Gazetesi'ne göre amaç, yani durumun incelenmesi ve farklı Osmanlı milletleri arası uyumu sağlamaya çalışmaktı. Hükümet nasihat heyetlerini Türklerle diğer unsurları kaynaştırmak için teşkil ettiğini ifade etmesine rağmen, heyetlerin kuruluş gerekçesi hakkında farklı görüşler ortaya konulmuştur. Şehzade Abdürrahim Efendi nasihat heyetlerinin kuruluş amacını savaşta büyük zararlar gören Anadolu ahalisine padişahın selamını götürmek, onları yüceltmek, aynı zamanda Anadolu ahalisinin ihtiyaçlarını yakından görerek neticesini hükümete bildirmek olarak izah ediyordu. Celal Bayar ise nasihat heyetlerinin kuruluşunun asıl amacının padişah ve hanedanın Meşrutiyet'in ilanıyla kırılan nüfuzunu artırmak, Meşrutiyet devrinin sorumluluğunu taşıyan İttihat ve Terakki dönemi hükümetlerini halk nazarında kötülemek olduğunu iddia ediyordu.

İstanbul Hükümeti tarafından görevlendirilen bu kurullar, devlet ve milletin mukaddes varlığını ve hukukunu koruma gibi bir görüntü sergilerken aslında, Osmanlı padişah ve hanedanının Meşrutiyet'in ilanıyla kırılan nüfuzunu artırmak, Meşrutiyet dönemini ve özellikle savaşının sorumluluğunu İttihat ve Terakki'ye yükleyerek Anadolu ve

Trakya'da İttihatçılığı sindirmek ve İttihatçıları halk nazarında kötüleme gibi bir misyonla çalışmalar yürütmüşlerdir. Bir anlamda bu heyetler saltanatın tabandan destek bulması için çaba sarf etmişlerdir. Anadolu'da iktisadi ıslahat yapılabileceği vaadini de dile getiren heyetler, bir taraftan da işgal güçlerine karşı bütün azınlıklara eşit davranıldığı mesajını verme amacını gütmüştür. Gezdikleri yerlerde sistemli bir şekilde İttihat ve Terakki aleyhinde çalıştılar. Ayrıca, Şehzade Abdurra-

Bu heyetler, Türk halkının millî bilincini uyuşturmakla kalmamış bu heyetlerden etkilenenler daha sonra Milli Mücadele'ye karşı olmuşlardır.

him, Türklerin Birinci Dünya Savaşı'nda yenilgiye uğradığını, halkın bu gerçeği kabul etmesi gereği üzerinde halka telkin ve nasihatlerde bulunmuştur.

İzmir ve Antalya gibi yerlerde iyi karşılanan heyet, Aydın ve Isparta gibi yerlerde ise beklenen ilgiyi görmemiştir. Bu heyetler, Türk halkının millî bilincini uyuşturmakla kalmamış bu heyetlerden etkilenenler daha sonra Milli Mücadele'ye karşı olmuşlardır. Bu heyetlerin ziyarette buldukları yerlerde Türk halkına, işgalci kuvvetlere karşı

koymayı hükümete karşı isyan sayacaklarını ifade etmeleri, halkın Milli Mücadele'ye katılmasını olumsuz yönde etkilemiştir. Anadolu'da otoritesini artırmak isteyen Damat Ferit Hükümeti, aleyhinde olabilecek hareketleri köreltmek amacıyla, halkın hükümetten ziyade padişaha olan saygısını bildiğinden nasihat heyetlerinin başına özellikle şehzadeleri geçirmiştir.

Beyannameye baktığımızda özellikle son on yılda yani İttihat ve Terakki iktidarı döneminde kanun nizam ve idaredeki bozulmaya dikkat çekilmektedir. Birinci Dünya Savaşı'na girme basiretsizliğinin memleketi içinde bulunduğu elim duruma düşürdüğü ifade edilmektedir. Tebaa arasında hiçbir ayırım gözetmeksizin herkesin refah ve saadeti ve felaketiyle bizzat padişahın ilgilendiği beyan edilmektedir. Harp sırasında uğranılan maddi ve manevi zarara neden olanlar hakkın-da takibatın yapıldığı ve uğranılan zararların temininin zaman alacağı, ancak temin için gerekli emirlerin verildiği ifade edilmektedir. Ancak her şeyden önce memlekette asayişin tesisinin herkesin menfaatine olduğu vurgulanmaktadır. Osmanlı tarihinde görülen böyle büyük olayların milletin sabır ve sükûnu, saltanata sadakat ve hükümetin

tedbirlerine itaatle aşıldığı vurgulanarak, herkese hakkına kanaat, vatandaşların hukukuna riayet ve kanuna itaat tavsiye olunmaktadır.

Görüldüğü üzere Heyet-i Nâsihaların telkin ettikleri bildiri mutlakiyetçiliği korumak isteyen Saltanat - İstanbul iktidar bloğunun amaçlarını en açık şekilde ortaya koyuyor. Anadolu'da işgal ilerledikçe, yerel direniş de dışını göstermeye başlamıştır. Ortaya çıkan Beypazarı Ayaklanması Büyük Millet Meclisi'nde görüşülmüş ve Mustafa Kemal Milli Mücadeleyi anlatmak, BMM, saltanat ve hilafet gibi konuları konuşmak ve halkın bu konulardaki kuşklarını gidermek üzere aralarında Müftü Rifat Efendi, Çelebi Efendi (Abdülhalim Çelebi), Şeyh Servet (Akdağ) ve Beypazarı ileri gelenlerinden Hacı Mehmed Efendi'nin bulunduğu bir Heyet-i Nâsiha oluşturularak isyan bölgesine gönderilmesine karar vermiş ve oluşturulan bu Heyet-i Nâsiha'nın çalışmaları sonucu ayaklanma bastırılmıştır. Bu arada Bolu-Düzce hattında bir ayaklanma baş göstermiştir.

Mustafa Kemal Paşa, Ankara'ya yakınlığından dolayı hayati bir öneme sahip bölgeye Hüsrev Gerede başkanlığında bir Heyet-i Nâsiha yollamıştır. •

barbarosenebd@gmail.com

"Osmanlı Tarihi, baştan nihayetine kadar hakanların, padişahların, şahısların, en nihayetinde zümrelerin hal ve hareketlerini kaydeden bir destandan başka bir şey değildir. Mazinin, asırların elimize tarih diye uzattığı kitabın mahiyeti bundan ibarettir."

M. Kemal Atatürk (17.02.1923) İzmir İktisat Kongresi Açış Söylevi)

Borç Batağında Yüzen Türk Sporu

Asla unutmam, lise ikinci sınıftan üçe geçtiğimde, son sınıf öğrencisi olduğumu gösterir karnenin sevincini ailemle paylaşmak için can atıyordum.

Çünkü en zor koşulları aşarak borçlu da olsa, o zamanki öğretim koşullarına göre yıl ortasında çalışarak borçlu dersten kurtulacak, üniversite kapılarını ardına dek açabilecektim.

Babama müjdeyi verdim. Fakat o bana asık suratla sitem etti: “Borçlu ölmez benzi sararır...”

Ne demekti bu?..

“Göreceğiz bakalım.” dedi ve sofradan sinirle kalktı.

Sokak kapısını hisşimla açtı ve gitti...

Şaşkındım ve şaşkınlığımı ne yazık ki kimselerle paylaşamadım. Sanki kanım donmuştu ve sanki çok ayıp bir suç işlemiştim.

Mahallemizde hukuk fakültesinden başarıyla mezun olmuş Atilla Ağabey’in yeni açılmış gıcır gıcır iş yerinden içeriye daldım. Heyecanla hukukçu ağabeyimi sorgulamaya

başladım.

“Borçlu” borcu olan kimse demektir. “Benzi” yani yüzü soluk... Soluk yüzü... Günlerce bir hata yapmamak için eni konu inceledim.

Koşulların çok ötesinde böylesine bir olayın gelecek günlerde nasıl engel olabileceğini düşünmeksizin, o yıl sonuna dek çalıştım.

Borç gibi en ciddi insani sorumluluklardan birini taşımanın bedensel olmasa bile zihinsel çöküntülerinin izleri vardı...

Aynalar asla yalan söylemezdi...

Çalışma dönemim, normal mesai saatlerinin ötesinde olağanüstü bir çabanın tipik görüntülerini yansıtıyordu. Ve sonunda başardım...

Borç gibi en ciddi insani sorumluluklardan birini taşımanın bedensel olmasa bile zihinsel

çöküntülerinin izleri vardı...

Aynalar asla yalan söylemezdi...

Ve babamın şahsında bu yansıtıcı araç her şeyi kolaylıkla anlatıyordu.

“Borçlu ölmez, benzi sararır...”

Benim için ilk hayat dersi niteliğindeydi. Bir ikaz ışığıydı. Bir daha hata yaptığımı sanmıyorum.

Lisanların karışımından doğan sıkıntının, bir delikanlıyı etkileyen görüntüsü, baba ile evlat ilişkilerinin ruhun ve sorumluluğunun bir anlamda tanınmasıydı...

Ben olaya ciddi bakarak bir şeyler buldum... Ve bir benzetme şekliyle herkese ve her şeye borçlu bir spor ülkesinin evladı olarak

üzüntü duydum...

“Borçlu ölmez benzi sararır...”

Düşünmeliyiz...

Bir deyişin ince anlamından bir şeyler çıkarabilmek ve ders alabilmek adına... •

metingorenbd@gmail.com

İLHAM VEREN SPOR SÖZLERİ

“Korku ile motive edebilirsiniz ve ödülle motive edebilirsiniz. Ancak bu iki yöntem de yalnızca geçicidir. Kalıcı olan tek şey öz motivasyonudur.”

- Homer Rice

“Kariyerimde 9.000'den fazla atışı kaçırdım. Neredeyse 300 maç kaybettim. 26 kez, maçı kazandıracak atışı yapacağıma inandıkları o atışları yapamadım. Hayatımda tekrar tekrar başarısız oldum. İşte bu yüzden başardım.”

- Michael Jordan

Kültür ve Sanat Dünyasından

Dr. Tekin zertem

Vergi Hırsızı

Vergi Hırsızı, Reşat Nuri Güntekin'in yazdığı; 1933 yılında Maarif Vekâleti / Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yayımlanan ilk oyununun adı. Bu bir perdelik komedi, bir zamanlar Milli Eğitim Bakanlığı'nın eğitimde tiyatroyu ne denli nemsediğinin değerli bir kanıtı... »

Okullarda “temsilin terbiyevi kıymetinden talebeyi istifade ettirmek” amacıyla “Mektep Temsilleri” dizisi içinde yayımlanmış Reşat Nuri Güntekin’in Ümidin Güneşi, Gazeteci Düşmanı, Şemsiye Hırsızı, İhtiyar Serseri, Yıldızböceği, Bir Köy Hocası, Ümit Mektebinde adlı diğer kısa oyunlarının yanı sıra yayımlanıp artık unutulmuş daha birçok tek perdelik oyun var. Karma eğitime henüz geçilmemiş olan o yıllarda kimi sadece kız öğrenciler, kimileri de erkek öğrenciler tarafından sahnelenmesi için yazılmış.

Tiyatronun eğitimsel değerinin önemini kavramamız Tanzimat Dönemi'ne kadar uzanmakta. 1839 yılında Gülhane Hatt-ı Hümayûnu yayımlandıktan sonra başlayan bu dönem, aynı zamanda da Tanzimât-ı Hayriye / olarak da adlandırılmıştır. Hayriye de hayırlı, kutlu, uğurlu demek. Tanzimat Dönemi denmesinin nedeni de bu ferman ile çökmekte olan imparatorluğun tanzim edilerek / düzene sokularak, var olan düzenin yenilenmesinin, düzen değişikliğinin amaçlanmış olmasıdır.

Bu dönemden başlayarak kavranmış ülkemizde tiyatro sanatının toplumsal önem ve değeri. Tanzimat ve meşrutiyet aydınları toplumu çağdaşlaştırarak dönüştürecek bir

okul olarak benimsemişler tiyatroyu. İlk kez 1869 yılında yayıncı Sıdkı Efendi'nin haftada bir çıkardığı Mümeyyiz ile başlayan çocuklar için yayımlanan dergilerde yer almış çocuklara yönelik kimi imzasız, kimi çeviri oyunlar.^[1] 1915 yılında da ilkokullarda tiyatro, ders olarak yer almış. Bu dersin öğretmenler tarafından nasıl işleneceği de Maarif Nezareti tarafından hazırlanan[2] Mektep Temsillerinin Usul-i Tedrisi adlı bir yönetmelik hazırlanarak resmi olarak tanımlanmış.

Cumhuriyetimizin ilk yıllarında Reşat Nuri Güntekin'in yazdığı bu oyunun benim için bir başka önemi de İzmir Namık Kemal Lisesi'nde ortaokul birinci sınıfta öğrencisiyken vergi kaçırın babalarına karşı çıkan oğullarının konu edildiği bu oyunu sahneye koymuş olmam.

Türkçe öğretmenim

Perihan Öztüm'ün yüreklendirmesi ve desteği ile kalkışmışım sınıf arkadaşlarım Şevket'in babayı, Ünal ve benim oğullarını oynadığımız bu boyumdan büyük işe. Okulumuzda bir gelenektir o yıllarda sınıfların, Tiyatro Kolu'nun da yaz tatili öncesinde bir oyun sahnelemesi.

Hem öğretmen hem de müfettiş olan Reşat Nuri Güntekin, Halk Evleri'nde ve okullarda sahnelenmek üzere yazdığı bu oyununda,

Cumhuriyet ilkelerine ve devrimlerine bağlılığın aynı zamanda vergi vermek olduğu; vergi kaçırın kişilerin makbul vatandaş sayılmadığı; devletin ve milletin bütünlüğünün her iki tarafın toplumsal sözleşmeye dayalı karşılıklı çıkar ilişkisine bağlı olduğu konusunu ele almış.

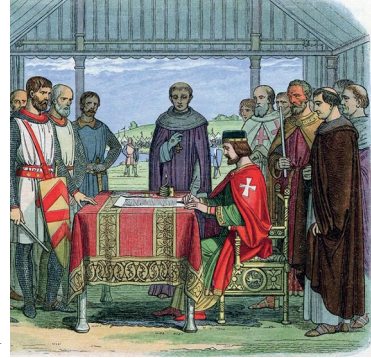
Hiç hesap vermeden harcanmış halktan toplanan vergiler, astığım astık, kestik diyerek toplumlara hükmeden tek adamlar tarafından.

İnsanlık tarihi kadar eski vergi kavramının geçmişi. Para icat edilmeden, devletler ortaya çıkmadan önce kabile başkanı, derebeylerine, din adamlarına gönüllü olarak ve toplumların güvenliğinin sağlanması için sunulan bir hediye iken, daha sonraları zorunlu hale gelmiş alınan vergiler. Dünyanın en eski uygarlığı olan Sümerlerde de MÖ 3300 yılından günümüze ulaşan kil tabletlerden edindiğimiz bilgilere göre mal veya hizmet üzerinden alınmaya

başlanmış nasıl ve nereye harcandığı sorgulanamadan. Hiç hesap vermeden harcanmış halktan toplanan vergiler, astığım astık, kestik diyerek toplumlara hükmeden tek adamlar tarafından.

İlk kez İngiltere’de kralın, Yurtsuz John’un yetkilerinin sınırlandırıldığı 1215 yılında imzalanan Magna Carta / Büyük Sözleşme ile sınırlanmış yasal olarak tek adamın yetkileri. “Özgür hiç kimse kendi benzerleri tarafından ülke yasalarına göre yasal bir şekilde muhakeme edilip hüküm giymeden tutuklanmayacak, hapsedilmeyecek, mal ve mülkünden yoksun bırakılmayacak, yasa dışı ilan edilmeyecek, sürgün edilmeyecek veya hangi şekilde olursa olsun zarara uğratılmayacaktır,” hükmünün yanı sıra kralın, uyruğunun onayını almadan yeni vergi almayacağı, vergi oranlarını arttıramayacağı da hüküm altına alınmış...

İlk kez İngiltere’de Magna Carta / Büyük Sözleşme ile sınırlanmış yasal olarak tek adamın yetkileri.

Alınmış, ama ezici vergilendirmelere karşı ayaklanmalar, Amerikan (1776) ve Fransız (1789)

devrimlerinde önemli bir rol oynamış; temsili demokrasilerin sosyal adalet anlayışı ile vergi kavramı farklı bir içerik kazanmış, gelirin doğrudan vergilendirilmesini esas alan vergi sistemleri doğmuştur. İlk modern gelir vergisi yasası 1799 yılında İngiltere’de kabul edilmiş ise de 1816 yılında uygulanmaya başlamış. Halktan toplanan vergilerin halkın refahını arttırmak için kullanılıp kullanılmadığının halk adına denetlenmesi de demokrasilerin vazgeçilmez kuralı olmuştur.

Vatandaşların üzerine düşen bir önemli görev daha var: **Verdiği verginin kendi yararına harcanıp harcanmadığını, (...) sorgulayıp denetlemek.**

Bizde de Tanzimat Dönemi’nde gerçekleştirilen en önemli düzenlemelerden biri vatandaşların kazanç ve servetlerini esas alan vergi düzenlemeleri olmuş. Toplanan vergilerin kamu yararına ve yasalara uygun olarak harcanıp harcanmadığını denetleyen Sayıştay’ın işlevini üstlenmiş olan Divan-ı Muhasebat da 1862 yılında kurulmuştur.

Vergi vermek, vergi kaçırılmamak temel vatandaşlık görevi olduğu kadar; adil bir vergi düzeni oluşturmak; toplanan vergileri çarçur

etmeden, o vergilerin gerçek sahibi olan vatandaşların yararına harcanıp hesap vermekten kaçınmamak da seçilmiş hükümetlerin öncelikli görevi...

Fakat vatandaşların üzerine düşen bir önemli görev daha var: Verdiği verginin kendi yararına harcanıp harcanmadığını, çarçur edilip edilmediğini sorgulayıp denetlemek. Ülkemizde bu denetim vatandaşların oylarıyla seçilen milletvekilleri aracılığı ile Sayıştay Başkanlığı’nın düzenlediği yıllık raporlar üzerinden

Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından yapılmaktaysa da vatandaş da oy vererek seçtiği milletvekillerinin bu denetimi ne ölçüde yerine getirdiklerini izlemekle yükümlü.

Vatandaşın bu konuda bilgilendirip bilinçlendirmek de Meclisteki muhalefet partileri ile

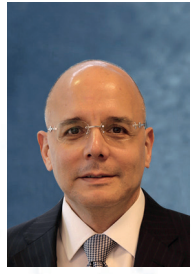
demokrasilerde yasama, yürütme ve yargının yanı sıra dördüncü güç olan basın görevi. Bu nedenle basın özgüllüğü, demokrasilerin olmazsa olmaz ön koşulu...

Vergilerinin nasıl harcadığını sorgulayamayan halkların ezilmekten ve yoksulluktan kurtulamayacakları da apaçık ortada...•

tekinozertembd@gmail.com

[1] Bkz. Dr. Tekin Özerter: Türkiye’de Çocuk Tiyatrosu, Kültür Bakanlığı Yayınları, 1979

[2] Bu yönetmelik Türk eğitim tarihine büyük önemi olan düşünür, bilim adamı, pedagog . “Eğitim Reformu Akımı”nın en büyük temsilcisi İsmail Hakkı Baltacıoğlu tarafından hazırlanmıştır.

Sait Faik Abasıyanık ve... “Sinağrit Baba”

Bu ay sizlere Sait Faik’in çok sevdiğim öykülerinden birisini, Sinağrit Baba’yı sunuyorum. Sait Faik’in öykülerinden bir seçim yapmada çok zorlandım. Bu seçimi yaparken yardımına değerli edebiyatçımız Prof. Dr. İnci Enginün’ün aşağıdaki satırları yetiştii:

“Türk hikâyeciliğinin en seçkin örneklerini veren bu yazarımızın hayatını anlatmak, eserlerinin adlarını

yazmak, o eserlerin yerine asla geçemez. O bütün hikâyelerinde en genç yazarlarımız kadar taze ve diri yaşamakta. Pırlıl pırlıl dili ve sevgi dolu aydınlık dünyası ile hikâyelerinden bir ikisini seçmenin belki de en zor olduğu yazardır.”

Türk edebiyatında, öykü dalında çok ayrı bir yeri olduğunu düşündüğüm Sait Faik için en büyük özelliği nedir diye soracak olursanız, hiç kuşku duymadan “yazarın öykülerimize getirmiş olduğu yenilik dolayısıyla tarihe değil bugüne yerleşmiş

olmasıdır” derim. Orhan Veli’nin şiirde yapmış olduğu yeniliği, aynı yıllarda Sait Faik öyküde yapmış, klasik öykü kurgusundan sapsmış, kendisinden sonraki kuşaklara örnek olmuştur. Tabii ki bu yenilik yazarın anlatım gücü, sade dili ve benzetme sanatındaki eşsiz becerisiyle birleşip duyuğu yüklü kalemiyle biçimlenince gerçek anlamını bulmuştur.

Öykülerinde biçim açısından kural tanımaz, olaylara bağlanmaz, yaşanan anın âdeta fotoğrafını çeker. Çekilen fotoğrafın ise günümüz çok boyutlu çekimleri gibi derin olması, ince ayrıntılara inmesi, duygusal olanı dile getirmesi, karakterlerini ilk başta şaşırtıcı sunması, daha sonra

ruhlarını bize açmaları yapıtlarının ortak özelliğidir. Bakmakla görmek arasındaki fark gibi, Sait Faik’i okumak emek ister. İlk bakışta, gündelik yaşam diliyle yazılmış, güzel bir öykü diyebileceğiniz yapıtın derinliklerinde, arka planda neler gizlidir. Beceri, bunları kazıya kazıya ortaya çıkarabilmektir. O “okuyucusuna güvenir.” Hele bir de öyküler arasında kurulan kimi örgüleri de yakaladığınız an, Sait Faik tutsağı olmamak olası değildir. Okudukça, etki alanı genişler. Öyküleri yapboz çözmek gibidir. Parçaları bulup bir arada tutmak, neyin nereden geldiğini sorgulamadan birleştirmek, bütünü görebilmek tümüyle size kalmıştır. “Bütünü kavradım”

dediğiniz an bile daha gidecek yol vardır.

Öykülerinde politik bir bilinçlenmenin olmadığı, teoriye yer vermediği doğrudur. Siyasi yanı yoktur. Rejimi incelemez. Kritik teorinin öğretisini o bize doğal olarak sunar. Çözüm üretmez. Onda, etkileyici bir seziş hâkimdir. Çok iyi duyar, bir ananın doğadan gelen içgüdüğü gibi kötülüğe, haksızlığa, eşitsizliğe karşı çıkar.

Türkiye’de yazarımızla ilgili ilk kapsamlı araştırma Tahir Alan-
gu’nun “Sait Faik İçin” adlı yapıtıdır. Batı’da ise yazarımız hakkında “Sait Faik veya Yaşama Hırsı” adlı bir makale yayımlayan Belçika

Akademisi’nden Roger Bodart yapmıştır: “Çağdaş bir Türk yazarından söz edeceğim ve onun bir gün bir Çehov’un ya da bir Chesterton’un yanında yer alacağını çekinmeden söyleyeceğim; bu yazar Sait Faik Abasıyanık’tır. Sözü bütün ruhların evidir, yalnız bütün ırk ve sınıftan insanların değil dünyada yaşayan her şeyin tanığıdır.”

Annan Binyazar’ın “şiirin öyküsünü yazmıştır” dediği Sait Faik için Peyami Safa şunları söyler: “Bizden sonraki edebiyat gençliği, Sabahattin Âli ve Sait Faik adlı iki yaman hikâyeci peydahladı. Hiç şüphe yok, bu iki isim, yeni Türk hikâyeciliğinin başşehidinde oturuyor.”

Prof. Dr. Mehmet Kaplan ise şu

Bakmakla görmek arasındaki fark gibi, Sait Faik’i okumak emek ister.

tespitlerde bulunur: “Sait Faik hikâyelerinde, varlıkların ve insanların dış görünüşleriyle bıraktıkları intiba ve ruh hallerini en ince teferruatına kadar gören ve taze bir üslupla tespit eden bir sanatkârdır. Türk edebiyatında sıfatları onun kadar maharetle kullanan pek az kimse vardır. (...) Yazar

bahsettiği her şeyi öyle tasvir eder ki, âdeta, onlarla, doğrudan doğruya temas etmiş gibi oluruz... Varlıkla doğrudan doğruya teması gaye edinen bu davranış tarzı, insanla varlık arasına bir perde gibi inen kelimeyi adeta yok eder. Edebiyat dille yapıldığına göre buna imkân yoktur. Bu imkânsızlık karşısında yazar, dili öyle kullanır ki uyandırdığı intiba kendi varlığını unutturur.”

Bana Sait Faik'ten en çok zevk aldığınızı taraf nedir diye ikinci bir soru yöneltecek olsanız, yanıtım “yazarın benzetme sanatındaki olağanüstü başarısı ve hassas ruhudur” olacaktır. Cenap Şahabettin'in Elhan-ı Şita şiirindeki “beyaz lerze” (beyaz titreyiş) gibi unutulmaz sözlerinden aldığım tadın aynısını, Sait Faik'in “rüzgârların uykuda çocuk nefesi ile estiği” ifadesinden de alıyorum. Ünlü öyküsü, Projektörcü'de, Sait

Faik'in, fakir projektörcünün binbir zorlukla okutmaya çalıştığı oğluna verilmek üzere küçük bir paket hazırladığı gün, uzun uzun sohbet etmekten zevk aldığı bu insanın yanına zamanlama olarak titizlikle vapurun Burgaz'a yaklaşmasını beklemesinde, ruhunun inceliklerini görebiliyorum.

Sait Faik, Kriz adlı öyküsünde bizlere, “edebi eserler insanı yeni ve mesut, başka iyi ve güzel dünyaya götürmeye, kurmaya yardım etmiyorsa neye yarardı” diyor. Sait Faik bu işlevi hakkıyla, en güzel, en çoşuklu bir biçimde yerine getirmiştir.

Sait Faik'i, öykü sanatına getirmiş olduğu yeni soluk, bizlere vermiş olduğu güzelliklerle birlikte çok büyük bir sevgi ve saygıyla anıyorum. Satırlarıma, en güzel öykülerinden biri Haritada Bir Nokta'nın sonundaki o unutulmaz tümceleriyile, düşlediği insanların gerçek yüzünü gördüğü zaman duyumsadığı

tümceleriyile son veriyorum: “Söz vermiştim kendi kendime: Yazı bile yazmayacaktım. Yazı yazmak da bir hırstan başka ne idi? Burada namuslu insanlar arasında sakın, ölümü bekleyecektim; hırs, hiddet neme gerekti? Yapamadım. Koşum tütün-cüye, kalem kâğıt aldım. Oturdum. Adanın tenha yollarında, gezerken canım sıkılırsa küçük değnekler yontmak için cebimde taşıdığım çakımı çıkardım. Kalemı yonttuktan sonra öptüm. Yazmasam deli olacaktım.” •

demiraytabcd@gmail.com

*Sabri Esat Siyavuşgil, Sait Faik'in öykülerinden kimilerini Fransızca'ya çevirmiştir. Siyavuşgil, bu yapıtının adını “Haritada Son Nokta” koymuştur.

Sinağrit Baba

Cehennem Nişanı'nda beş sandaldık. Güzel bir ocak akşamı. Hava lodos. Denize kırmızı rengin türlü yayılmış. Çok kaynamış ıhlamur rengindeki yayvan, geniş, ölü dalgalar. Sandallar ağır ağır sallanıyor, oltalar bekliyor, insanlar susuyor...

Otuz sekiz kulaç suyun altındaki derin sessizliğe, dibindeki dallı budaklı kayaların arasında yedi rengin en koyusu girer mi şimdi? Sinağrit Baba döner mi evden? Pırıl pırıl, eleğimsağma rengi pullarıyla ağır ağır, muhteşem, bir ilkçağ kralı gibi zengin, cömert, asil ve zalim mantosu ile dolaşır mı kim bilir? Altını, zümrütü, incisi, mercanı, sedefi lacivertliğin içinde yanıp yanıp sönen sarayını özlemiş acele mi ediyordur.

Sinağrit Baba ömründe konuşmamış, ömrü boyunca evlenmemiş, ömrü boyunca yalnız yaşamıştır. Onun kovuğundaki zümrüt pencereden ne facialar seyretmiştir Sinağrit Baba, ne oltalar koparmıştır.

Bu akşam kimin oltasını seçmeli de artık bitirmeli bu yorucu ömrü. Daha her yeri pırıl pırılken, mantosu sırtında iken, daha eti mayoneze gelirken bitirmeli bu ömrü. Sonra hesapta bir gün pis bir “Vatos”un, bir sırtı rensiz, yapışkan ve parazitli bir canavarın dişine bir tarafını kaptırmak var. İyisi mi muhteşem bir sofraya kurulmalı, bir zaferle dolu ömrün sonunu beyaz şarapla, suların üstündeki başka dünyada yaşayan bir akıllı mahluka kendini teslim etmeli.

Sinağrit Baba oltalardan birini kokladı. Bu balıkçı Hristo'dur; kusurlu adam. Gözü açıtır onun. İçinden pazarlıklıldır. Evet, fukaradır ama kibirli değildir. Sinağrit Baba fukaralıkta gururu sever. Öteki oltaya geçti. Kokladı. Bu Balıkçı Hasan'dır. Geç. Cart curt etmesine bakma! Korkaktır. Sinağrit Baba cesur insandan hoşlanır. Bir başka oltaya başvurdu. Balıkçı Yakup iyidir, hoştur, sevimlidir, edepsizdir, küllhanidir. Ama kiskançtır. Kiskançları sevmez Sinağrit Baba. Geç. Şu olta, hasisin tuttuğu olta. Sinağrit Baba cömertten hoşlanır. Ama bu oltaya bir baş vurmaya değer. Bir baş vurdu. Hasisin oltasının iğnesini dümdüz etti. Sinağrit Baba iğneden kopardığı yarım kolyozu çiğnemedi yuttu. Hasis oltasını

hızla topladı.

“Vay anasını be Nikoli” dedi,
“İğneyi dümdüz etti.”

Nikoli'nin oltasının yemini kuyruğuyla sarsmakta olan Sinağrit Baba, Nikoli'nin bir kusurunu arıyordu. Onda kusur mu yoktu. Evvela sarhoştü. Sonra ahlaksızdı, kendini düşünürdü ama cesurdu, cömertti, hiç kıskanç değildi. Fukara idi. Kibirli idi de. Sinağrit Baba kibirli fukarayı severdi ama Nikoli'nin kibrini beğenmiyordu. İnsanoğlundu o başka bir şey, gurura pek benzeyen şey, yerinde, vaktinde bir gurur, o da değil, insanoğlunun insanlığından, ta saçının dibinden, oltasının tutuşundan beliren, isteyecek olmayan, ama pek istemeyerek de gelmeyen bir gurur isterdi. Öyle bir elin oltasını düzleyemez, misinasını kesemez, bedenini firdöndüsünden alıp gidemezdi.

Beş sandalın beşini de kokladı, beğenmedi.

Sinağrit Baba kayasının kenarında durmuş, lacivert âlem içinde hafifçe yakamozlanan oltalarla, cıvalı zokalardan aydınlanan saray meydanını seyrediyordu. Oltalar gitgide çoğalıyordu. Sinağrit ve mercanlar şehrinin göbeğinde şimdi tatlı tatlı sallanan on beş tane fener vardı. Öteki kovuklardan mercan balıkları çıkıyor, fenerlerden birine hücum ediyor, budalaca yakalanıyorlardı. Gözleri büyümüş bir halde yukarıya çıkarlarken dönüp tekrar aşağıya kadar geliyor, yukarıki dünyayı görmeye bir türlü karar

veremiyorlardı. Sinağrit Baba'ya büyüyen gözleriyle, “Bizi kurtar şu lanetlemeden” der gibi bakıyorlardı. Sinağrit Baba düşünüyordu. Gidip o yakamoz yapan ipe bir diş vurdu mu idi, tamamı. Ama hiçbirini kurtarmıyor, hareketsiz duruyordu. Sinağrit Baba onları kurtarmanın bu kadar kolay olduğunu biliyordu ama bildiği bir şey daha vardı. O da ister su, ister kara, ister hava, ister boşluk, ister hayvan, ister nebat âleminde olsun bir kişinin aklı ile hiçbir şeyin halledilemeyeceğini bilmesidir. Ancak bütün balıklar oltaya tutulan hemcinslerini kurtarmanın tek çaresinin koşup o yakamoz yapan ipi koparmak olduğunu akıl ettikleri zaman bu hareketin bir neticesi ve faydası olabilirdi. Yoksa gidip Sinağrit Baba oltayı kesmiş, biraz sonra Sinağrit Baba tutulduğu zaman kim kesecek? Kim akıl edecek yakamozu dişlemeyi?..

Osırada büyük büyük ışıklar saçan bir olta aşağıya inmişti. Sinağrit Baba ümitle koştu. Bu oltayı da kokladı. Hiç tanıdığı birisi değildi. Yemi ağzına aldığı zaman bu olta sahibinin, tam aradığı adam olduğunu bir an sandı. Bu anda da yakalandı. Kepçeden sandala düştüğü zaman Sinağrit Baba büyük gözleriyle kendisini yakalayana sevinçle baktı. Sinağrit Baba etrafı kırmızı, içi aydınlık siyah gözleriyle bir daha baktı. Birdenbire ürperdi. Hiddetinden ayaklarını yere vuran bir genç kız gibi sandalın döşemesini dövdü. Belki bizim bile

bilemediğimiz bir işaret görmüştü kendisini tutan oltanın sahibinde: Bu adam şimdiye kadar hiç imtihan geçirmemişti. Ömrü boyunca, cesur, cömert. Sinağrit Baba'nın istediği şekilde mağrur yaşamıştı.

Ama Sinağrit Baba bu adamın ne korkunç bir ikiyüzlü köpek olduğunu bizim göremediğimiz bir yerinden anlayıvermişti. Bütün devirler ve seneler boyunca kendisini tutan oltanın sahibi ne cesaretini, ne cömertliğini, ne gururunu tecrübeye, bir imtihana tâbi tutturmamış, her devirde talihi yaver gitmiş birisi idi. Kimdi, ne idi? Sinağrit Baba da bilemezdi. Ama, belki de ölünceye kadar cömert, cesur, mağrur yaşayacak olan bu adamın şu ana kadar bir

defa bile bir imtihana sokulmadığını anlamıştı. Belki de sonuna kadar bu imtihandan kurtulacaktı. Sinağrit Baba böylesine hiç rastlamamıştı. Ölmeden evvel adama bir daha baktı. Namuslu, cesur, cömert olacak bu adamın hakikatte korkakların en korkağı, namussuzların en namussuzu olduğunu alnında okuyordu. Bu adam o kadar talihli idi ki daha, ikiyüzlülüğünü kendi kendine bile duyacak fırsat düşmemişti. Yoksa Sinağrit Baba yakalanır mıydı? Sinağrit Baba hırsından tekrar tepindi. Bağırarak ister gibi ağzını açtı. Kapadı.

Sinağrit Baba son nefesini, böylece hiçbir insanlık imtihanı geçirmemişin sandalında pişman ve mağlup verdi. •

Abasıyanık

Orhan Veli de Sait Faik de en yakın dostları için bile, daha yaşarken efsaneleşmiş insanlardı. Aşağı yukarı aynı tarihlerde biri şiirde, biri hikâyede çığır açmışlardı. İkisi de genç öldüler: (...) Hayat onları kısa zamanda son nefeslerine kadar harcadıysa, onlar da hayatı son damlasına kadar yaşadılar. Biri şiirde biri hikâyede çığır açtılar; bu çığır verimli kılabacak edebiyat anlayışını memlekette kökleştirdiler ve açtıkları çığırda olgun eserlerini verdiler. Kısacası, hayatın tadına varıp, giriştikleri işi tamamlayıp öyle öldüler: Ölümlü dünyada böyle ölüme özenmek gerekir!

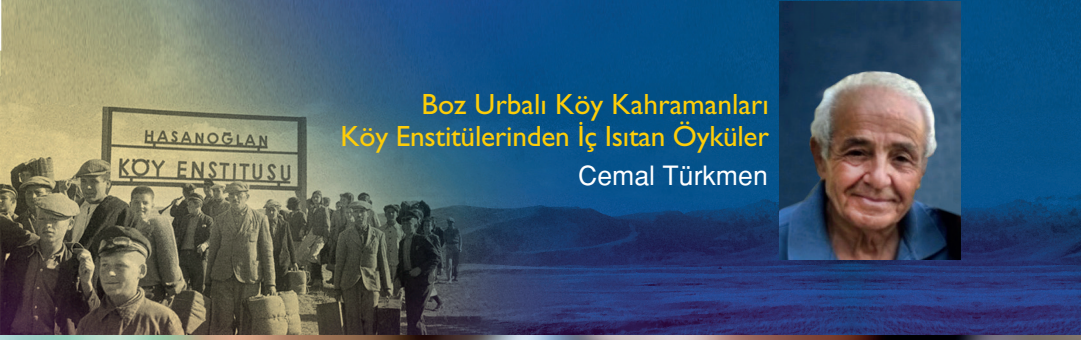
Sait Faik, hikâyeleri gibi yaşadı. Hikâyelerini yaşadı. Ve nasıl hikâyeleri, hayatın devamlılığını bozmamak istemişçesine, beklenmedik bir noktada ansızın kesiliverirse, kendi ömür hikâyesi de öyle, beklenmedik bir günde, sessiz sadasız, ansızın sona eriverdi. Ağzından kan boşanıp hastahaneye kaldırıldığını yeni duymuştuk, daha ne oluyor demeye kalmadan ölüm haberi geldi. Sait Faik, hayatla hikâyeyi çözülmaz bir şekilde birbirine bağlamıştı. Öyle ki, en darmadağın eserlerine bile söz edilemezdi, çünkü bunlarda yansıyan, hayatın dağınıklığı olurdu. Belki bir eleştirmeci gözyle Sait Faik'in eserlerinde çok kusur bulunabilir. An [...] eğer hayatta kusur görmüyorsanız, Sait Faik'in hikâyelerinde de kusur göremezsiniz. Eğer yaşamının tadına varabiliyorsanız, Sait Faik'in eserlerinin de tadına varabiliriz.

Zaten Sait Faik de insana, bütün acıları, bütün sevgileriyle yaşamının tadını duyar; insanı, bütün anlaşılmazlığı, bütün dağınıklığı ile hayatın kusursuzluğuna inandırır.

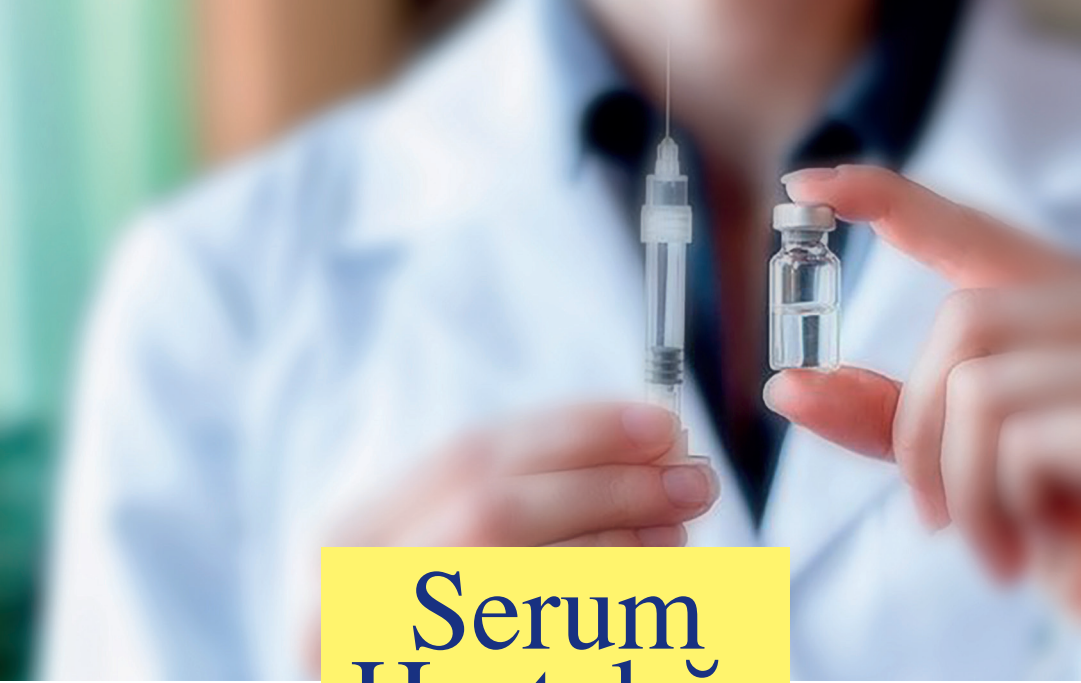
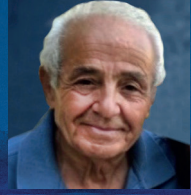
Böylece Sait Faik, hikâyelerini okuyanlara, bu hikâyeleri sevmesini, bu hikâyelerde kusur görmemesini de öğretmiş olurdu.

Sait Faik'in hikâyeleriyle hayatımız daha güzelleşmişti.

Bülent Ecevit

Boz Urbalı Köy Kahramanları
Köy Enstitülerinden İç Isıtan Öyküler
Cemal Türkmen

Serum Hastalığı

Nicedir Savaşte-

pe'nin çevresinde ağzının salyasını akıta akıta dolaşan köpek, sonunda yapacağını yapmış, Enstitünün ineklerini ısırıp gözden kaybolmuştu. Nöbetçi öğrenciler olayı görmüş, ancak koşup yetişene kadar olan olmuştu. Durum, Müdüre iletilmiş o da olayı önemseyerek hemen Balıkesir'le telefon bağlantısı sağlayıp

ne yapmaları gerektiği ko-

nusunda bilgilenmek istemişti.

“Köpeği yakaladınız mı?” diye sormuştu doktor.

“Maalesef...” demişti Sıtkı Akkay.

“O hâlde bir teşhis koymamız mümkün değil. Fakat her ihtimale karşı tedbirli olmak icap eder. Hemen Balıkesir'e gelip tedaviye

Sıtkı Akkay

başlamanız lâzımdır. Bu iş ihmale gelmez.”

Sıtkı Akkay, o gün okulda ne kadar süt içen öğrenci ve ne kadar okul sütünü satın alıp içen varsa belirleyip listesini yapmıştı. Durumu telefonla Balıkesir Millî Eğitimine bildirerek kendileri için bir konaklama yeri ayarlamalarını istemişti. Millî Eğitim de hastaneye en yakın ilkokulu Savaştepelili olası kuduz hastalarına ayırmıştı. Çok istemelerine karşın o gün Balıkesir’e gitmeleri mümkün olamamıştı. Çünkü İzmir-Bandırma treni o gün için Savaştepe’den geçmişti.

Köpeğin ısırıldığı ineklerin sütünden içen Savaştepelilere, kırk gün boyunca karından her gün bir tane olmak üzere kırk iğne yapılmıştı. İşi gücü olan büyükler için zor

geçmişti o kırk gün. Küçükler için ise yaşamlarında sık yaşayamayacakları bir kamp yaşamı olmuştu sanki iğneli günler.

Aradan bir ay geçmiş, geçmemişti. İnşaat işleri son hızla sürüyordu Savaştepe’de. Sıtkı Akkay’ın gecesi gündüzü belli değildi. Çoğu kez gece yarısı giriyordu eve. Bu koşuşturmadaki tek olumlu özellik, evinin enstitüye çok yakın olmasıydı. Henüz her öğretmene yetesi konut yapmak olası olmadığından enstitü müdürünün güç durumunda barındığına tanık olan Balıkesir Milletvekili Ali Şuurî Bey, yazlık evini boşalttırmış, Sıtkı Akkay’a kiralık vermişti.

Kendisine ait bağı da öğrencilerin bakım ve yararlanmasına karşılıksız sunmuştu.

Akkay her zaman yaptığını yapmış, iş başındaki öğretmen ve öğrencilerin çabasını artırmak için o da kucaklamıştı taşları. Ama bir terslik olmuş, taşın biri elini kesivermişti.

O gün yine inşaat için birkaç kamyon taş gelmişti. Akkay her zaman yaptığını yapmış, iş başındaki öğretmen ve öğrencilerin çabasını

artırmak için o da kucaklamıştı taşları. Ama bir terslik olmuş, taşın biri elini kesivermişti. Okul hemşiresi hemen duruma müdahale ederek her olasılığa karşı tetanos iğnesi yapmıştı.

Sıtkı Akkay, inşaatta uzun süre kalamadı o gün. Erkenden geldi eve. Kızı ve karısı şaşırıldı bu erken gelişe. “Kendimi iyi hissetmiyorum.” dedi Akkay.

Karısı da yatağına uzanmasını önerdi.

“Yatağa uzanacak bile dermanım yok. Şu-racığa, divanın üzerine uzanvereyim.”

Akkay divana uzandığında Refika Hanım gelip baktı kocasının durumuna. Birden irkildi. Yüzü şişmişti. Telaşlanarak Duru’ya seslendi;

“Koş kızım, hemşire hanıma haber ver, çabuk gelsin.”

Duru çıkarken arkasından seslendi:

“Sakın kimseye bir şey söyleme. Boşuna telaşlandır-mayalım insanları.”

Duru, koşar adım gitti hemşirenin evine. Kapısını çaldı, açan olmadı. Balıkesir’e hasta bir öğrenci götürdüğünü öğrenince koşarak geldi eve. Bu kez annesi ebe hanıma gönderdi.

“Belki bir iğne falan yapar da faydası olur.” dedi.

Bu kez de ebe hanımın kapısını çaldı Duru. Ebe hanım da evinde

yoktu. Bir köye doğuma gitmişti. Duru eve döndüğünde evdeki telaş kat be kat artmıştı. Çünkü babasının eli ayağı şişmekle kalmamış, şişlikler kızarmaya da başlamıştı. Yoğun bir kaşınma isteğiyle kıvranıyordu Sıtkı Bey. Kaşınmak için,

“Fırça verin bana, elbise fırçasını verin,” diye inliyordu.

Refika Hanım, o sıkıntılı durum içinde olabildiğince soğukkanlı davranıyor, çözümler üretmeye çalışıyordu.

Sıtkı Akkay (önde ortada) öğretmen arkadaşlarıyla

“Necati amcana git.” dedi Duru’ya. “Askerdeyken sıhhiye eriymiş. Belki bir yardımı olur. Dönüşte postaneye uğra, Balıkesir’e, doktora telefon et. Hemen gelsin.”

Duru, annesinin o telaş içinde eline tutuşturduğu gaz fenerini ne zaman yaktığını bile anlayamadı. O güne değin karanlıkta yalnız başına hiç dışarı çıkmamıştı. Köpeklerden ödü korkmasına karşın aklına bile getirmeden köpek korkusunu, fırladı dışarı.

Sıtkı Akkay (sağda) ve İ. Hakkı Tonguç

Necati Aytaç, Akkayların aile dostuydu. Kardeşiyle birlikte bakkal dükkânı işletiyordu. Babasının girişimleriyle yapılan postanenin kiremitlerini onlar sağla-mışlardı, karşılık beklemeden,

Kapıyı acele acele çaldı Duru.

Necati amcasını görür görmez;

“Çabuk bize git amca,” dedi.

“Babam çok hasta.”

Necati Aytaç hemen girdi içeri,

kısa bir süre sonra sağlık çantasını elinde koştu bağ evine doğru.

Duru gecikmeden posta müdürünün kapısını çaldı. Çıkan memura bir çırpıda özetledi durumu. Postacı hemen açtı postaneyi. Telefonun kolunu çevirdi. Karşıda doktorun olduğunu anlayınca;

“Al Duru, anlat vaziyeti.” dedi.

Duru, hızlı ama sağlam tümcelerle özetledi babasının durumunu. Çabuk gelmesini istedi.

“Bulduğum ilk marşandizle geliyorum kızım.” dedi doktor. “Yalnız ben gelinceye kadar siz bir tahta kaşık sapıyla Sıtkı Bey’in diline bastırın. Azar azar da üzüm ve kavun suyu içirin.”

Gerisingeri eve koştu Duru. Artık geriden bakıldığında bile evde olağan dışı bir şeyler olduğu belli oluyordu. Evin tüm odalarında ışık yanıyordu. Eve ulaştığında babasının divandan alınıp yatağına yatırıldığını gördü. Ev, öğretmenlerle, komşularla dolmuştu. Doktorun söyledik-

lerini bir çırpıda anlattı, annesine, Necati Aytaç’a. Bir balon gibi şişmiş olduğunu gördü babasının. Dili de şiştiğinden konuşamıyor, sıkıntılarını anlatamıyordu artık. Onun gözleri babasına takılıp kalmışken Necati Aytaç, kaşık sapıyla babasının diline bastırmaya başlamıştı bile. Duru ile annesi mutfağa girip üzüm ve kavun suyu hazırlamaya koyuldular. Refika Hanım meyve sularını kocasına

götürürken Duru mutfağı toparlamak istedi. İşte o sırada fark etti küçük kardeşi Erdem'i. Erdem, sürekli ağlıyor, söylenip duruyordu. "Eğer doktor olsaydı babam hasta olmayacaktı. Ben büyünce doktor olacağım." *

Duru üzüntüyle ve gururlanarak baktı Erdem'e. Mutfağı toparlamışken kulağına bahçeden bir takım sesler geldi. Baktığında eli kolu kavun, üzüm dolu kadınlı erkekli bir sürü Savaştepe'nin bahçeye dolmuş olduğunu gördü. Soruyorlardı birbirlerine "Müdür Bey nasılmış? İyiymiş?"

Hepsinin yüzünde bir üzüntü, bir bilseme... Duru şaşırıp kaldı, haberin bu kadar kısa sürede yayılmış olmasına.

Aslında uzun olmayan, ama hasta sahiplerine yıl kadar uzun gelen bir süre içinde doktor çıkageldi. Doktorun geldiğini gören Duru, Erdem'e sarılıp ağlamaya başladı sevinçten. Doktorun gelmesi babasının kurtuluşu demektir. Bir başka olasılığı hiç getirmedir usuna.

Doktorun gelişinin üzerinden ne kadar zaman geçtiğini bilemedi Duru. Yorgun, bitkin, üzgün durumda bir güzel haber beklerken

annesinden, doktordan, saçlarında tanıdık, sıcak bir elin dolaştığını duyumsadı. Başını kaldırıncı annesinin gülümseyen gözleriyle karşılaştı.

"Babanın iyi." dedi Refika Hanım. "Kapı aralığında bakabilirsiniz."

Annesinin gözlerine baktı Duru sorar gibi. Annesi, "Serum hastalığıymış..." dedi. "Önceden kuduz iğnesi olmuştu ya baban, biz de olmuştuk hani? Bir de bugün hemşire tetanos iğnesi yapmış babana, elini taş kestiği için. Kuduz iğnesi ile tetanos iğnesi arasındaki müddet kısa olduğundan birbirine tesir etmiş iğneler. **Kırk yılda bir olurmuş böyle vakalar. Doktor söyledi.** Allah esirgesin, sonu da kötü olurmuş.

Bereket versin ki hemşire tetanos iğnesini azar azar yapmış da... Şükür, sonu iyi oldu."

Duru büyük bir iç ferahlığı içinde koştu babasının odasına. Orada, onu, rahat rahat uyur durumda görünce gözlerinden iki damla yaş süzülür yanağına. •

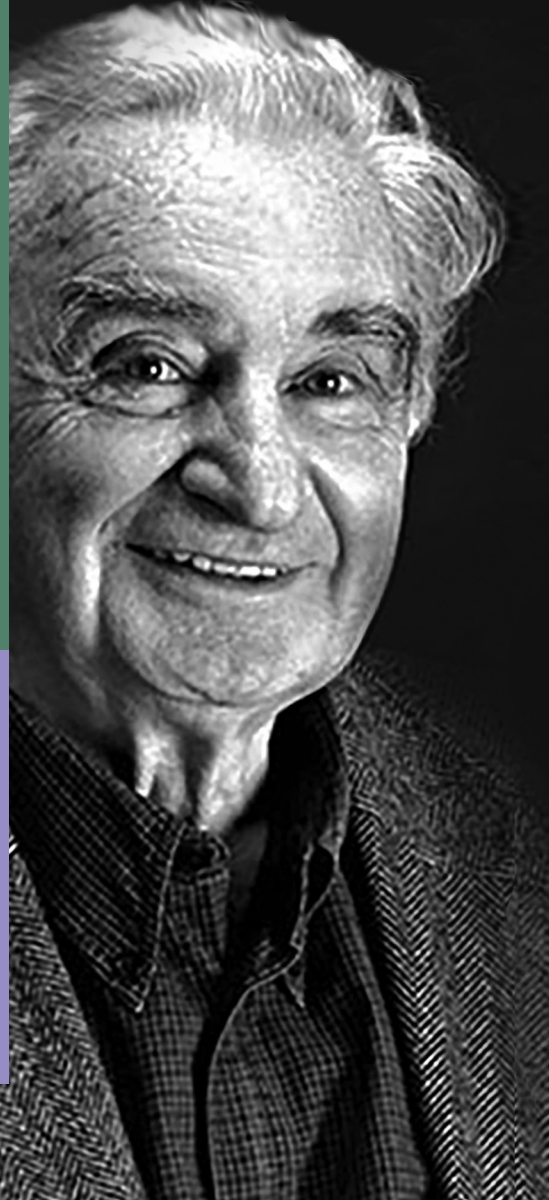
(Bahattin Fırtına, Bilge İnsan Sıtkı Akkay, s. 40, 41, 42, 43)

(*) Erdem Akkay, sözünü tutmuş, iki dalda ihtisas sahibi, profesör unvanlı bir tıp doktoru olmuştur.

Mimar Sinan'ın
meslektaşı, bilgin,
bilge, Cumhuriyet
aydını:

Prof. Dr. Doğan Kuban

Yaşamı boyunca
günden güne
zenginleşen meslek
birikimini bilimsel
yapıtlarıyla ortaya
serdi, öğrenci
yetiştirdi.

Büyük Yapıtlarımız

Konur Ertop

Kuban, çağından sorumlu, aydın kimliğiyle de Türkiye'nin uygar dünyadaki konumunu, kültür, sanat sorunlarını dert edindi, çözümler önerdi. Yaşamının son günlerine değin, ustalıklı birer deneme

tadındaki yazılarıyla, bu konularda görüşlerini kamuoyuna sunmayı sürdürdü.

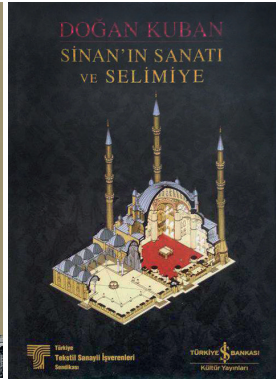
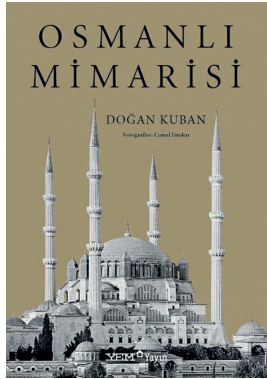
Mimar, restoratör, tarihçiydi. Türkiye top-
raklarında gelişmiş

mimarinin tarihini, geleceğini incelerken dünya sanatının geçmişinden, bugününden beslenen birleşimin yollarını gösteriyordu.

Yakın yıllarda önce "Cumhuriyet Bilim Teknoloji", ardından "Herkes Bilim Teknoloji" dergilerindeki haftalık yazıları mesleğinin zengin birikimi ışığında mimarlık, kentleşme, çevre sorunları gibi konuları ele

alıyordu. Bütün çalışmalarıyla örnek bir Cumhuriyet aydını olarak yaşamını noktaladı.

Kuban'ın "Osmanlı Mimarisi", "Sinan'ın Sanatı ve Selimiye", gibi yapıtları ülkemizde sanat tarihi çalışmalarının doru-

ğunda yer alır.

"Selçuklu Çağında Anadolu Sanatı", "Türk ve İslam Sanatı Üzerinde Dene-
meler" gibi yapıtların da sahibi olan Kuban'ın "İstanbul, Bir Kent Tarihi", "Türkiye'de Kentsel Koruma, Kent Tarihleri ve Koruma Yöntemleri" yapıtları kent dokusu, »

Doğan Kuban'ın Osmanlı Mimarisi ve Sinan'ın Sanatı ve Selimiye adlı kitapları

kentleşme gibi sorunların aydınlatılmasına ufuk açmıştır.

“100 Soruda Sanat Tarihimizin Sorunları” kitabı, zengin bilgi birikimini onun kendi mesleği dışındaki aydınlara da ulaştırdı.

1926 doğumlu Doğan Kuban, yaşamını yitirdiği 2021 Eylülünde 95 yaşındaydı. “Herkes Bilim, Teknoloji” dergisindeki haftalık yazılarını sürdürüyordu.

“Bugün İstanbul’un içinde yaşadığı karakersiz düşkünlük, dünyanın en güzel kentini, çağdaş megalopolislere, Afrika’nın, Asya’nın fakir ülkelerinin insan kaynayan çok milyonluk insan pazarı kentlerine benzetti.

Gerçek bir Cumhuriyet aydınının bilgi ve düşüncelerini yansıtan bu yazılardaki kimi görüşlerine gelince:

İstanbul’un tutkunu Prof. Kuban, bu kentte özellikle günümüzde “acıklı bir yapılaşma” uygulandığını

sık sık yinelemişti:

“Bugün İstanbul’un içinde yaşadığı karakersiz düşkünlük, dünyanın en güzel kentini, çağdaş megalopolislere, Afrika’nın, Asya’nın fakir ülkelerinin insan kaynayan çok milyonluk insan pazarı kentlerine benzetti.”

Gökdelenlerin “hiçbir planlama kuralına uymadığını” vurguluyordu:

“İstanbul’da gökdelen inşaatı dünya spekülâtif inşaat furyasının kanımca en önündedir. Hiçbir planlama kuralına uymaz.”

Kentin tarihsel kimliğini öne çıkaracak kendi yapılandırma tasarımını şuydu:

“Aşamalar Süleymaniye’den başlayabilir. Fakat merkez olarak Unkapanı’ndan Aksaray’a çıkan aks, Beyazıt’la Zeyrek sınırları arasında geliştirilmelidir. Burada eski Osmanlı mahallesinin moder-

nleşmiş versiyonu, önemli anıtlar çevresinde kompoze edilmelidir. Süleymaniye ve Zeyrek’ten başlayarak hazırlanacak bir siluet araştırması yapılmalıdır...”

Kentteki Bizans kökenli tarihsel bir yapı olan Kalenderhane

Camisi'yle çevresini on yıl süren inceleme, kazı, yenileme çalışmaları sonucunda günümüze kazandırmıştı. Emek vererek bilimin ışığında çağdaş görünümüne kavuşturduğu yapının sonradan düşürüldüğü yeni görünüme karşı eleştirisi haklı ve acımasız olmuştü:

“Türk toplumu hâlâ eski esere en bir ufak müdahalenin bile sadece uzmanlar tarafından yapılması gerektiğini öğrenemedi (...) bir Bizans kilisesinin ve bir Kalenderi dergâhının kaderi imamların bilimsel kontrolünde (...) Herhalde bir açığöz vatandaş çıkmış, kapılara aynı tip, lokanta kapısı gibi camlı kapıları yapıyor (...) eski eser kapısına bir çivi çakmak, eğer sorumlu uzman tarafından yapılmıyorsa, ya da toplum onu gereği gibi yapmak için örgütlenmemişse, o topluma uygar denmiyor.”

Aşırı kalabalık, büyütülmüş kent örneğini Kuban, “modası geçmiş, yaşaması zor ve gelişmiş hiç bir ülkenin, ne pratik ne de kuramsal nedenlerle uygun bulmadığı bir kent

“Tarihi İstanbul, sur içinde 500 bin kişinin yaşadığı bir anıt kentti. Şimdi zavallı Asya ve Afrika kentlerine benziyor...”

biçimi” diye eleştirmiştir:

“Tarihi İstanbul, sur içinde 500 bin kişinin yaşadığı bir anıt kentti. Şimdi zavallı Asya ve Afrika kentlerine benziyor. Suriçi her şeyi ile nadir bir tek taşlı mücevherdi, hâlâ bir ölçüde kurtulma şansı var. Bugün 15-20 milyon nüfus ve 600 bin hektarlık kentte, çöplüğe atılmış bir mücevherdir. Eski yüzyılların büyük kentleri, teknoloji çağının çöplükleridir.”

Büyük kentte biriken yığınlar ona göre yeniden Anadolu'ya dönmeliydi. Kırsal kesimin üretken insana, tarım ve sanayi işçisine gereksinimi vardı:

“Türk toplumu, yurdun her köşesini insan sayı, teknoloji ve

uygarlıkla eşit olarak doldurmak zorundadır. Yurt toprağının hiç bir köşesi büyük kentlerin sömürgesi değildir. Her il; öğretim, teknoloji, refah bakımından eşit olmalıdır. Çağdaş iletişim, dünyaya ulaşmak için kentte olduğu kadar köyde de aynı kapasitelere sahiptir. Türkiye bu yüzyılda ayakta kalmak için, kontrol edemediği megalapolisleri dağıtmak zorundadır. Türkiye'nin geleceği, bütün ülkenin homojen olması ve hakça bütün vatandaşlarını uygar dünyanın üyesi yapabilmesine bağlıdır.”

“Türkiye'nin geleceği, bütün ülkenin homojen olması ve hakça bütün vatandaşlarını uygar dünyanın üyesi yapabilmesine bağlıdır.”

Ülkenin sorunları, bu Cumhuriyet aydınının gündeminden hiç düşmemiştir. Bunları göz önüne sermiş, gerçekleştirmeye yolunda öneriler geliştirmiştir, yeri gelince özeleştiriden de kaçınmamıştır. Sıraladığı temel sorunlar şöyledir:

“Sanayileşmeyi bütün teknoloji alanlarında tamamlamak; Yüksek Teknik öğretimi, öğretim sisteminin öncelikli konusu olarak örgütleme; Dış borçları azaltmayı, devlet politikasının en öncelikli sorunu yapmak;

İstanbul nüfusunu düşürecek tarımsal örgütlenmeyi sağlamak...”

Çıkış yollarını tıkayan engellere eleştirileri vardır:

“Türkiye, Cumhuriyet kurumlarının adları dışında hiç bir program uygulamıyor. Bu politika bizi Avrupa'nın parçası olmaktan ayırmak üzere. İstanbul'un uygarlık düzeyi Şam, Bağdat, Kahire, Riyad düzeyinde. Saçını ve kolunu göstermeyen okumuş kadınlarımız, Türkiye'nin çağdaş “Araplaşmasını” temsil ediyorlar. Milyonlarca kadın imam hatip okulundan mezun olacak. Bu insanların çağdaş bilime katkısı ne olacak!”

Bilim ve kültür ana sorunudur. Çağdaşlaşma yolunda nasıl geri bırakıldığımızı uzun uzun açıklar. “Türk halkının sorunu kültürel birikimin yetersizliğidir,” diyerek ekler:

“Amerika, Rusya ve Çin'in uzaya insan gönderebilme olanağı ve birikimi bizde yok. Dünyaca ünlü bilim, düşünce veya sanat insanını yüzyıllardır yetiştirmemiştir. Dünyanın tanıdığı sanatçımız, kompozitörümüz eksik. Avrupa'ya ve Amerika'ya giden birkaç insan Türkler'in de yetenekli olduğunu gösterse de, ülke olarak hâlâ eksikiz.”

“Geleceğin dünyasında bir yerimiz olması, kültürel birikim konusunda Türk toplumunun aydınlanmasına bağlı. Osmanlı kültürü bağlamında bugün piyasada olan bilgi, üniversite öğretim üyeleri düzeyinde bile, klişelere oturuyor. Bu

önyarguların gelişmiş Batı kültürü ile hiçbir ilgisi yoktur. İlk Cumhuriyet'in 1950'den sonra tökezlemesi, önce bir yadsınmaya, sonra bir yarılmalara ve en sonunda yermeye dönüşmüştür."

Türkiye'nin sağlıklı gelişmesinde "kaya sınıfı" diye adlandırdığı toplum kesimine bel bağlamıştır:

"Sayıları milyonları bulan, yaşamları çağdaş olmaya yönelik, yaşamak için politik doktrin izlemeye ihtiyacı olmayan, gazete ve haberleri sabahtan akşama dolduran ideolojik eğilimlerle ilgileri çok olmayan, tek evrimsel görevleri hayata sarılmak...

Herhangi bir ideolojik temele dayanmadığı ölçüde dünya toplumunun genel yaşam çizgilerini izlemeye ve o yoldan gitmeye çalışıyorlar. (...) Türkiye'yi kurtaracak olan bu sınıftır.

(...) Toplumun en geniş sınıfı, benim bir şelalenin arkasındaki kayaya benzettiğim için "kaya sınıfı" dediğim, insanın bilemediği bir evrim mekanizması içinde gelişmesini yaratan sürecin sonucu olan toplum kesimidir.

Bu sınıf, toplumun çağdaş topluma katılmasına en yakın sınıftır. Çünkü özlediği modern yaşamdır.

Dinsel veya eskiye dönük istekleri yoktur. Köylü kalmamıştır, Osmanlı veya din gibi tutkuları yoktur. Olanakları el verdiği zaman çağdaş yaşama öncül olacaktır."

“Geleceğin dünyasında bir yerimiz olması, kültürel birikim konusunda Türk toplumunun aydınlanmasına bağlı.

İTÜ Mimarlık Fakültesi'nde dekanlık görevinde de bulunmuş bilim adamı eğitim sorunuyla yakından ilgilidir. Türkiye'deki eğitimin düzeyini sorgular:

"Bunca üniversite kurduktan sonra, Türkiye bilim ve teknolojiye gelişmiş ülkeler düzeyine neden gelememi? 80 milyon nüfusu olan ülke, çağdaşlığın yolunu bulmakta neden zorluk çekiyor? Neden nüfusu bizim yarımız olan Güney Kore bazı yabancı kaynaklara göre, bizden yüz kat fazla patent alıyor.

Müşteri toplumu olmaktan

çıkmalıyız”

Yazılarında Doğu-Batı sorunu, Osmanlı döneminin aksayan yanları, bilime-felsefeye yan çizen medresenin yetersizliği, düşünce özgürlüğü, çağdaş dünyada dinin konumu, insanlığın geleceği gibi konular üzerine durmuştur.

Mimar Sinan'ın meslektaşı, bilgin, bilge, Cumhuriyet aydını Prof. Dr. Doğan Kuban'ın dergilerdeki yazılarını izleyen okurları, kendilerine on kitap öğütlemesini istemişler.

Kitapları, “*Sadece bir araç değildir. Kitap binlerce, yüzlerce yıl önce yaşamış bir zekâ ile birlikte yaşamaktır,*” diye değerlendirerek kitaplığında 10-15 bin yapıt yer aldığını bildiren yazar, kitap adı önermeyi olanaksız görüyor. Öğüt

vermek yerine kendisinin neler okuduğunu açıklıyor:

“Önce Filozoflar: Bunlar çok eski tarihlere uzanmamalı; Arthur Schopenhauer, Ludwig Wittgenstein, Hanna Arendt, Montaigne... Yazarlar: Yaşar Kemal, Tolstoy, Stefan Zweig, Arthur Koestler, Camus, James Joyce, André Gide, Robert Musil... Türkiye'nin yakın geçmişi için: Ahmet Hamdi Tanpınar. Osmanlı düşünsel geçmişi için: Adnan Adıvar. Cumhuriyet dönemi çağdaşlaşması için: Niyazi Berkes.

(...) Genç yaşımdan bu yana Michel de Montaigne'nin 'Denemeleri' başucu kitabımdır.”

Bu örnek aydının söz konusu dergi yazılarının kitaplaşması da Cumhuriyet kuşaklarına önemli bir başucu yapıtı kazandıracaktır. •

konurertopbd@gmail.com

Tavan Arasında Bulunan Tunç Çağına Ait Kılıç

Bonn şehrinde ikamet eden 32 yaşındaki Christian Biesemann, bir yıl önce karantina döneminde evinin çatı katını temizlemeye başladı. Dedesi Albert Biesemann'ın 65 yıl önce bulduğu kılıcı fark eden Christian Biesemann, geçmişini öğrenmek için Rheinland Belediyesi'nin arkeoloji bölümüne götürdü.

Yapılan testlerde kılıcın Geç

Tunç Çağı'na ait olduğu ve yaklaşık 3.000 yıllık bir geçmişi olduğu tespit edildi. Kılıcın, yaklaşık 3.000 yıl önce dökülen ve antik Almanya'da yüzlerce kilometre taşınan, ancak daha sonra bükülerek tanrılara adak olarak suya bırakılan “şaşırtıcı” bir Geç Tunç Çağı eseri olduğu ortaya çıktı. Kılıç muhtemelen Urnfield kültürünün son on yıllarında üretilmişti. Biesemann ailesi, kılıcı sergilemek üzere Bonn Eyalet Müzesi'ne teslim etti.

Dünya Enerji Görünümü 2021 Raporu: Bazı Notlar

GİRİŞ

Uluslararası Enerji Ajansı (UEA), her yıl “Dünya Enerji Görünümü” (World Energy Outlook)¹ başlığıyla Kasım ayında çıkardığı ve dünyada enerjinin mevcut durumunun yanı sıra, geleceğe yönelik farklı senaryoların yer aldığı

tahminleri içeren kapsamlı raporunu, geçen yıl olduğu gibi bu yıl da bir ay erken yayımladı. Bunun gerekçesini de raporun önsözünde, şöyle açıkladı:

“2020’de, Covid19 krizinin yarattığı olağandışı koşullar nedeniyle, raporumuzu erken yayımlamıştık.

Bu yıl ise Glasgow'da (31 Ekim -12 Kasım 2021) yapılacak olan COP26 İklim Değişikliği Konferansı nedeniyle erken yayımlama kararı aldık." UEA bu konferansı; devletlerin, iklim değişikliğinin etkilerinin sınırlandırılması için 2015 Paris Konferansı çerçevesinde yaptıkları taahhütlerden daha iddialı yeni hedefler koymaya ne denli hazırlıklı olacaklarının sınanacağı çok önemli bir olanak olarak görüyor. Bu raporun, yeni kararların alınmasına katkı koyacağı düşüncesiyle, konferans öncesinde yayımlanmasının uygun görüldüğü anlaşılıyor.

Bu yıl yayımlanan raporun bir diğer önemli farkı da bedelsiz olarak herkesin erişimine (elektronik ortamda) açık olarak yayımlanmış olmasıdır.² Raporun basına tanıtımında paylaşılan sunumdan ve 'Yönetici Özeti'nden yararlanarak, raporun bazı çıkarsamalarını sizlerle paylaşmaya çalışacağız.

RAPORUN İÇERİĞİ

• Glasgow'daki can alıcı COP26 toplantısına hızla yaklaşırken:

- Ekonomik toparlanma; doğal gaz, kömür ve elektrik piyasalarında fiyatların keskin biçimde yükselmesine ve gerilime neden oluyor

- Hava koşullarıyla bağlantılı etkenlerin, enerji sektörü için ciddi yansımaları oluyor

- Rüzgâr, güneş ve elektrikli araçların yeni rekorlar kırdığı yeni bir küresel ekonomi geliyor

- Salgının gölgesi hâlâ etkisini sürdürüyor ve enerjiye erişimde

gelişmeyi gerilettiler

• İklim değişikliğini önlemeye yönelik arzular en yüksek seviyesinde görünse de salımlara ilişkin veriler, bu söylemle uyumlu değil

• Dünya Enerji Görünümü raporlarının bu 'özel' yayını, enerji sektörünün dönüşümünü ayrıntılı biçimde araştırırken, şu hususları dikkatle gözden geçiriyor:

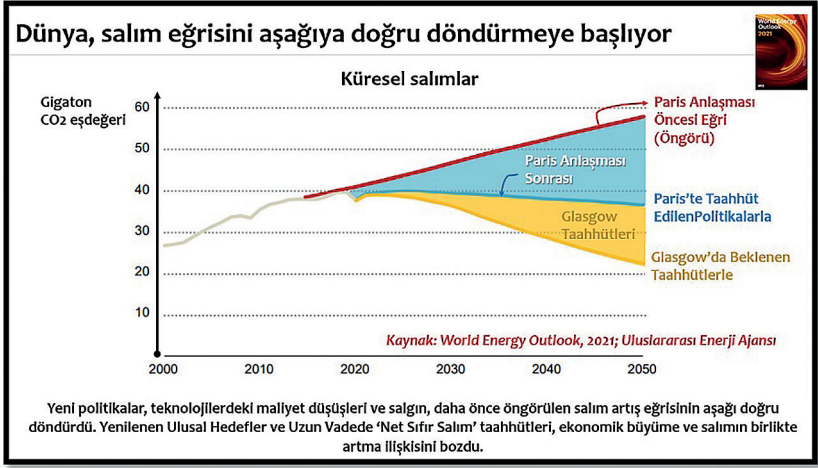
- Dünya hangi yönde yol alıyor ve gerçekleşen değişim, devletlerin taahhüt ettikleri hedeflerle uyumlu mu?

- Dünya, küresel ısınmanın 1,5 °C ile sınırlandırılması olanağını, UEA'nın "2050'de Net Sıfır Salım Yol Haritası" hedefini izleyerek nasıl gerçekleştirebilir?

- Bu yoldaki fırsat ve dönüm noktaları ve enerji güvenliğine yansımaları neler?

RAPORUN ÇIKARSAMALARI

Yeni politikalar, teknolojilerdeki maliyet düşüşleri ve salgın, daha önce öngörülen salım artış eğrisinin (olumlu anlamda) aşağı doğru dönmesine neden oldu. Glasgow'da, Ulusal Hedeflerin³ daha iddialı biçimde yenilenmesi ve uzun vadede 'Net Sıfır Salım' taahhütlerinin gerçekleştirilmesinin sağlanabildiği senaryo gerçekleşebilirse, ekonomik büyüme ve salımın birlikte artma ilişkisinin bozulması bekleniyor. Bu hedefler gerçekleştirilebilirse, ekonomik büyüme devam ederken, salım artışının giderek azalması mümkün olabilecek.

YENİ BİR KÜRESEL EKONOMİ GELİŞİYOR

2020'de Covid19'un yarattığı kısıtlamaların etkisi sürerken bile, rüzgâr ve güneş Fotovoltaik (FV) gibi yenilenebilir enerji kaynakları büyüme oranlarını hızla artırırken, elektrikli araçlar, yeni satış rekorları kırdılar. Yeni enerji ekonomisi daha fazla elektrığe dayalı, verimli, enterekte ve temiz olacak. Bu yeni ekonominin gelişimi, yeni politikaların ve teknolojik yeniliklerin başarı getiren birlikteliğinin üzerinde gelişecek; devinimi ise hızla düşen maliyetlerle desteklenecek.

Günümüzde, birçok ülke piyasasında, güneş FV ya da (karasal) rüzgâr, elektrik üretiminde en ucuz kaynaklar olarak öne çıkıyorlar. Temiz enerji teknolojileri, bir yandan yeni yatırım ve istihdam alanları, diğer yandan da uluslararası iş birliği ve rekabet için dinamik bir arena sunuyorlar.

...ANCAK GENE DE DÖNÜŞÜMÜN ÖNÜNDE UZUN BİR YOL VAR

Yenilenebilirler ve elektrikli araçlar lehindeki bu olumlu gelişmelerin hızı, Covid19'un etkisiyle, statükoyu koruma dürtüsü dahil çeşitli engellerle kesiliyor. Geçen yıl salgının neden olduğu ekonomik durgunluktan, hızlı fakat düzensiz çıkış, bugünün enerji sisteminde ciddi gerilimlere neden oluyor. Bu hızlı çıkışın beklenmeyen etkileriyle, özellikle doğal gaz ve kömür talebi hızla artıyor. Bu talep artışına hazırlıklı olmayan piyasalarda, önceki yılların tam tersine, bu kez arz talebi karşılayamayınca, gaz ve kömür fiyatları birkaç kat arttı. Küresel ölçekte bir önceki yıla göre kurak geçen yaz mevsimi (hidroelektriğin katkısı azaldı), Avrupa'da rüzgârın elektrik üretimine katkısının düşük olması, enerji karışımında payı azalan kömüre talebi, beklenmedik

oranda arttırıyor. Bu nedenle de 2021 yılında karbon salımları, tarihteki en yüksek ikinci seviyesine yükseliyor. Sürdürülebilir enerji için ayrılması beklenen kamu harcamaları, öngörülen miktarın üçte biri oranında kalırken, özellikle Sahra-altı Afrika ülkelerinde enerjiye erişimdeki ivme yavaşlamış durumda... 2021’de gözlemlenen tüm bu etkenler, UEA’nın “2050’de Net Sıfır” hedefinden uzaklaşılmasına neden olmuş durumda.

DÜNYA ENERJİ GÖRÜNÜMÜ 2021 RAPORU, COP26 VE SONRASI İÇİN TAM ZAMANINDA YAYINLANMIŞ TEMEL BİR REHBER KİTAP NİTELİĞİNDE

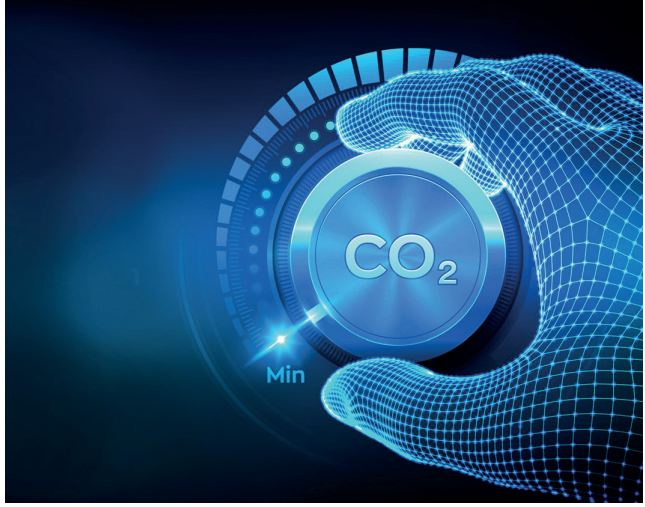
Enerji sektörü üzerindeki çok yönlü baskılar, kuşkusuz, önümüzdeki on yıllarda da etkisini sürdürecektir. Enerji faaliyetlerinden kaynaklanan salımlar, Sanayi Devrimi öncesindeki salım seviyelerine göre 1,1 °C artışına neden olan toplam salımların %75’inden sorumlu. Bu nedenle de küresel ısınma ve iklim değişikliğine karşı mücadelenin merkezinde, enerji faaliyetlerinden kaynaklanan salımların azaltılması hususu yer almalı. 2050 yılına kadar dünya nüfusuna eklenmesi beklenen 2 milyar insanın da enerji hizmetlerinden yararlanma, gelişmekte olan ülkelerin kalkınma sürecinde daha çok enerji tüketme gibi doğal ve kaçınılmaz talepleri de doğru politikalarla yönetilmesi ve optimize edilmesi gereken salım artışlarına

neden olacaktır. Mevcut enerji karışımı ve politikalar, bu sorunların üstesinden gelebilme potansiyeli taşımadığı için, UEA raporunda, “düşük salım devrimi”nin zamanının çoktan gelmiş ve geçmekte olduğu dile getiriliyor. WEO2021 raporu, bu nedenlerle, COP26 ve ötesinde, karar vericilere, karar verme süreçlerinde yardımcı olabilmek amacıyla hazırlanmış bir rapor.

İLAN EDİLEN (YENİ) İKLİM HEDEFLERİ, KAYDA DEĞER BİR DÜZELME SAĞLAYABİLİR ANCAK YETERLİ DEĞİL

COP26 öncesinde birçok ülke ve AB, yeni (Paris Anlaşması’nda)kinden daha yüksek) iklim hedeflerini duyururken, AB ve 50 ülke, 2050 “Sıfır Net Salım” hedeflerine uyacaklarını taahhüt ettiler. Bu taahhütler, WEO2021 raporunda yeni bir senaryo olarak ele alındı (Duyurulan Taahhütler Senaryosu: Announced Pledges Scenario). Bu senaryoda, 2030 yılına kadar yeni kurulması planlanan santrallerin büyük bölümünün düşük salımlı olacağı ve yeni olarak eklenecek FV ve rüzgâr santralleri toplam kapasitesinin yıllık ortalama 500 GW’erişeceği öngörüldü. Böylece elektrik sektörü kömür tüketiminin, günümüz yüksek seviyesine göre %20 azalacağı hesaplanıyor. Elektrikli araç satışlarındaki hızlı artış ve yakıt verimliliğindeki gelişmelerle, petrol talebinin 2025’te tepe noktaya (pik) erişip, düşüşe geçmesi bekleniyor.

Verimlilik artışı ile küresel enerji talebinin 2030 öncesinde plato seviyesine erişmesi de öngörüler arasında. Duyurulan tüm taahhütlerin gerçekleşmesi halinde, 2050 yılındaki küresel CO₂ salımları, %40

azalıyor. Bu senaryoda, 2100 yılına kadar, küresel ısınmanın, Sanayi Devrimi öncesine göre 2,1 °C artış göstereceği hesaplanıyor.

Duyurulan Taahhütler Senaryosu (DTS), her ne kadar temiz enerji yatırımlarının (mevcut ve Paris Anlaşması ile Açıklanan Politikalar Senaryosu'na göre) ve finansmanın iki kat artacağını öngörüyor ise de mevcut enerji sisteminin ataletini aşmak için yeterli görünmüyor. Bunun nedenleri arasında, bazı ülkelerin yeni bir taahhütte bulunmamasının ötesinde, taahhütlere uymada ve uyum hızında da ülkeler arasında büyük farklılıkların yaşanıyor olması yatıyor. Bu durum da gene ülkeler ve sektörler arasında, yeni gerilimlere zemin oluşturuyor. Yüksek enerji yoğunluğu gerektiren üretim sektörleri ya da mevcut enerji karışımındaki payları azalacak olan sektörler bu örnekler arasında.

Duyurulan tüm taahhütlerin gerçekleşmesi halinde, 2050 yılındaki küresel CO₂ salımları, %40 azalıyor.

KÜRESEL ISINMAYI 1,5°C'İN ALTINDA TUTABİLMEK İÇİN YAPILABİLECEKLER VAR VE BUNLAR 'MALİYET ETKİN' ÇÖZÜMLER

WEO-2021, günümüz (yetersiz kalacak olan) taahhütleri ile “1,5 °C altı hedef” arasındaki açığı kapatabilecek ve önümüzdeki 10 yılda uygulanması gereken 4 temel çözümün (eylemin) altını çiziyor. Bu eylemlerin %40'ı, tüketicilere sağlayacakları avantajlar değerlendirildiğinde,

‘maliyet etkin’ çözümler olarak tanımlanıyor. Bu 4 eylem şöyle özetlenebilir:

- Duyurulan Taahhütler Senaryosu (DTS)’ndaki taahhütlerin 2 katı rüzgâr ve güneş FV yatırımı ile elektrifikasyonu büyük oranda yaygınlaştırmak; diğer düşük salımlı elektrik üretimini daha fazla arttırmak (kabul edilebilir olan yerlerde nükleer dahil); elektrik altyapısına ve her tür sistem esnekliğine yatırımları arttırmak (hidroelektrik dahil); kömürü hızla devre dışı bırakmak; ulaştırma ve ısıtmada elektrik kullanımını yaygınlaştırmak.

- Enerji verimliliğine ödünsüz biçimde odaklanmak. “Net Sıfır Salım” Senaryosu’nda, 2020 ile 2030 arasında, küresel ekonominin enerji yoğunluğunda, yıllık %4’ten daha fazla azaltma sağlanıyor. Bu oran, önceki on yılın 2 katı. Enerji yoğunluğunda sağlanan bu düşüş sayesinde, 2030 yılı enerji tüketiminde üçte birlik bir azaltma sağlanması bekleniyor. Bu da karbon salımlarında azalmaya ve karbonsuzlaştırma maliyetlerini düşürmeye neden oluyor.

- Fosil yakıtların neden olduğu metan salımlarının önlenmesi. Özellikle petrol ve doğal gaz faaliyetlerinde oluşan salımların önlenmesi, küresel ısınmanın önlenmesindeki kilit ve maliyet etkin yöntemler arasında yer alıyor.

- Temiz enerji teknolojilerinde yeni buluşları desteklemek ve canlandırmak. Her ne kadar 2030’a kadar beklenen salım azaltımları, mevcut teknolojilerle

sağlanabileceksede “2050’de Net Sıfır Salım” Senaryosu’ndaki hedeflere erişilmesini sağlayacağı varsayılan teknolojiler, bugün için henüz prototip ya da görsel örnekleme (demonstrasyon) aşamasında. Bunlar, özellikle demir-çelik çimento, diğer enerji yoğun sanayi ve uzun mesafeli ulaştırma sektörlerinin salımlarını azaltmada kritik öneme sahip teknolojiler. Bunların geliştirilmeleri kritik önemde. Ayrıca DTS taahhütleri, hidrojen temelli ya da diğer düşük karbon salımlı yakıtların yaygınlaşması ve karbon tutma, kullanma ve depolama (KTKD) teknolojileri konularında yetersiz kalıyor.

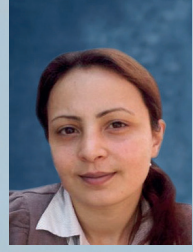
Sonuç olarak; küresel ısınmanın 1,5 °C altında tutulabilmesi için, devletler ve bireyler olarak yapmamız gereken çok fazla ev ödevimiz var. Devletin, üniversitelerin, meslek odalarının, ilgili sendika ve derneklerin tam bir koordinasyonu, ortak akıllı ve birlikte karar alma alışkanlıkları sağlanmadan, bu kısır döngüden çıkamayız. WEO2021, bize önemli ip uçları sağlıyor. Ancak bizler, ülkemizin özgün koşulları, çıkarları ve kamu yararı temelinde, özgün politikamızı belirlemeli ve uluslararası iş birliğine tek vücut olarak hazırlıklı olmalıyız. Küresel ısınma, şakaya alınacak bir konu değil...•

necdetpamirbd@gmail.com

1- “Outlook” sözcüğü, “Geleceğe Bakış” olarak da çevrilebilirdi. Ancak bugüne kadar, bu rapor için yaygın olarak, “Görünüm” sözcüğü kullanıldığı için, biz de bu tanımlı kullandık. 2- <https://iea.blob.core.windows.net/assets/ed3b983c-e2c9-401c-8633-749c3feb375/WorldEnergyOutlook2021.pdf> 3- Paris Anlaşması’nda devletlerin taahhüt ettikleri ulusal hedefler

Dünya Döndükçe

Sabriye Aşır

Korsanlardan fidye yazılımlarına: Şantajın gizli ekonomisi

MÖ 74 yılında bir grup korsan, bugün Türkiye toprakları olan Anadolu'nun kıyılarında bir gemiyi kaçırdıkları sırada korkunç bir hata yaptılar. Jül Sezar adlı genç bir Roma vatandaşı ve beraberindekileri alıkoydular ve fidye olarak da 680 kilogram gümüş istediler. 20'li yaşlarının ortasındaki Sezar, hitabet eğitimi için Rodos'a gidiyordu.

Kendisi için istenen fidyeyi duyan Sezar, kahkahayı bastı! Kim olduğunu bilmiyorlar mıydı? Onun için en az 1700 kilogram istenmeliydi; 680 kilogram da neyin nesiydi! Beklendiği üzere, korsanlar elbette bu daha yüksek miktardaki fidyeyi hemen kabul ettiler ve fidyenin getirilmesi için Sezar'ın beraberindekilerden bazılarını serbest bıraktılar.

Korsanlar Akdeniz'in belasıydı. Fakat bu korku verici ünlerine rağmen Sezar'ın gözü korkmadı. Uyuyacağı zaman korsanlara sessiz olmalarını söyleyen Sezar için Plutarch, "...korsanlar sanki onu alıkoyanlar değil de onun korumalarınıymış gibi davranıyordu." diye yazıyor. Sezar, korsanların oynadığı oyuna dahil oldu ve "cahil barbarlar" diye alay ettiği korsanları, attığı nutuklar ve okuduğu şiirlerle eğlendirdi. Serbest kalır kalmaz hepsini öldüreceği tehditlerini savuruyordu. Plutarch'a göre, korsanlar durumdan rahatsız değillerdi; Sezar'ın bu cüretini çocukça bir budalalık olarak görüyorlardı.

Fidye korsanlara teslim edildikten sonra Sezar ve diğer alıkoyanlar serbest bırakıldılar. Sezar doğrudan Ege Denizi kıyısındaki Anadolu kenti Milet'e gitti, bir filo kurdu ve rotasını korsanların bulunduğu noktaya çevirdi. Korsanların

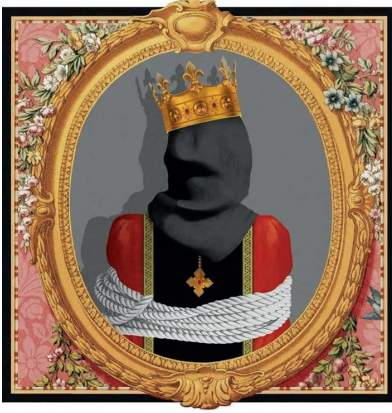
çoğunu yakalayıp tüm hazinelerini el koyduktan sonra, onları Bergama kentine götürdü. Sezar kent yöneticisinden korsanları idam etmelerini istedi. Yönetici bu konuda tereddütte kalınca Sezar, bunun için izni olmamasına rağmen korsanları çarpmışa gerdirdi.

Yaşamının ilerleyen yıllarında Sezar bu hikayeyi, korsanlara göz yummak ya da karlarından pay talep etmek yerine onlara karşı sert olmak gerektiğini anlatmak için kullandı. Fakat bu anekdotun 21 yüzyıl sonra hâlâ geçerli olan ve bize işaret ettiği başka bir şey daha var: Tüm girişimciler gibi, iş bilir suçlular da risk ve ödül arasındaki ilişkiyi sürekli olarak yeniden değerlendirmek durumundadırlar.

Sezar'ı alıkoyan korsanlar, şantaj ekonomisi konusunda zayıf bir kavrayışa sahiptiler. Rehineleri, sandıklarından çok daha değerliydi. Çünkü Sezar, genç olmasına karşın seçkin bir asker, avukat ve hatipti.

Sezar'ı alıkoyan korsanlar, şantaj ekonomisi konusunda zayıf bir kavrayışa sahiptiler. Rehineleri, sandıklarından çok daha değerliydi. Çünkü Sezar, genç olmasına karşın

seçkin bir asker, avukat ve hatipti. Halası ünlü bir general olan ve yedi kez Roma konsolosluğu görevi yapan Gaius Marius'la evliydi. Babası ise Asya valisiydi. Korsanlar Sezar'ı kaçırmak aldıkları riskin büyüklüğünü doğru hesaplayamadılar ve bunun sonucu ölüm oldu.

Orta çağ şövalyelerinin kalkanlarının ve zırhlarının üzerinde hangi soylu aileden geldiklerini gösteren armalar yer alıyordu. Bu durum, bir rehine olarak ne denli değerli olduklarını ifade ediyordu. Ayrıca savaşta öldürülme olasılıklarını da azaltıyordu. Çünkü canlı olarak ele geçirilmeleri daha kârlı idi.

İngiltere Kralı I. Richard, 1192 yılında Haçlı seferinden dönerken kaçırdı. Kutsal Roma İmparatoru VI. Henry,

fidyeye olarak 45 ton gümüş istedi. Henry oyunu kuralına göre oynadı: Richard'a kendisine bağlılık yemini ettirdi ve papanın bir Haçlıyı hapsediğine dair itirazlarını görmezden geldi, sonra da fidyeyi Sicilya'nın işgalini finanse etmek için kullandı. Hem riski hem de ödülü doğru bir biçimde değerlendirdi.

20. yüzyılda kaçırma olayları akıl almaz boyutlardaki bir suç girişimine dönüştü. 1932'de havacı Charles Lindbergh'in 1,5 yaşındaki oğlunun kaçırılması ve Patty Hearst'in 1974'teki rehini alınması günlerce gazete manşetlerinde yer aldı. Daha sonra suçlular daha fazla sayıda düşük profilli hedefi kaçırmanın daha mantıklı olduğunu düşündüler. 1970'lerde Arjantin'de gerillalar büyük şirketlerin yöneticilerini kaçırmağa başladı. İşverenler pazarlık yapmadılar ve kendilerinden istenen fidyeleri ödediler. Bu durum, kaçırma olaylarının daha da artmasına ve istenen fidye rakamlarının da yukarıya doğru

tırmanmasına yol açtı. Olayların birinde, 60 milyon dolarlık bir fidye ödendi. Bu rakam, modern zamanların ödendiği bilinen en yüksek fidyesi.

Suçluların bu parlak dönemi çok sürmedi. Şirketler kaçırma olayları ve fidye şantajlarına karşı sigorta yaptırmaya başladılar. Bu, eğer şirket fidyeyi öderse sigorta şirketinden bu tutarı alacağı anlamına geliyordu. Fakat sigorta şirketleri fidye müzakereleri konusunda tam bir kontrol talep ettiler ve suçlular-

eğitilmişlerdir ve fidye konusunda yüzde 90'a varan ölçüde pazarlık yapabilirler. Şirketlerin de hemen ödeme yapmaktan geri adım atmasıyla birlikte kaçırma olaylarının sayısında önemli bir azalma yaşandı. Rehineleri daha uzun süre tutmak zorunda kalmak, kaçırılanlar için hem maliyeti hem de yakalanma olasılığını artırdı. Dolayısıyla adam kaçırmanın ödülü azalırken ve riskler arttı.

Yine de bazıları devam ettiler. 2000'li yıllarda Somali'deki iç savaş sırasında hükümetin çökmesi, deniz-

lerin denetimsiz kalmasını beraberinde getirdi. Bunu fırsat bilen korsanlar, ele geçirdikleri gemilerdeki personeli alıkoydular ve şirketlerden fidye talep ettiler. Ödenen ortalama fidye miktarı, 2009 ile 2011 yılları arasında ikiye katlandı. Bir kez daha sigortacılar devreye girdi ve daha küçük fidyeler için pazarlık yaptılar. Ödemelerin tutarlılığını sağlamak için bilgi

la pazarlık için kendi uzmanlarını görevlendirdiler. İşlerinde usta olan arabulucular, suçluları sakinleştirmek ve rehinelere zarar verilmesi riskini azaltmak için özel olarak

paylaştılar ve şirketlerin gemilerinde güvenlik görevlisi çalıştırmasını istediler. Uluslararası bir koalisyon da Somali kıyılarında deniz devriyeleri başlattı. Korsanlık artık ekonomik

bir anlam ifade etmiyordu.

Günümüzün “korsanları” ise veriyeye yöneltiler. “Fidye yazılımı” saldırılarıyla ağlara giren siber suçlular, verileri şifreler ve bunu düzeltmek için de para talep ederler. Et paketleme şirketlerini, hastaneleri ve hatta petrol boru hatlarını bu yolla sekteye uğrattılar. 2021 yılı Mayıs ayında bir fidye yazılımı saldırısı Amerika’nın doğu kıyısına yakıt tedarikini kesintiye uğrattı. Boru hattı şirketi verilerini kurtarabilmek için 75 Bitcoin (4.4 milyon dolar) ödedi. Daha bilmediğimiz birçok saldırı var.

Verileri kaçırmak, insanları kaçırmaktan daha az risklidir ve ödülleri büyük olabilir. Suçluların çok az teknik uzmanlığa ihtiyacı olduğu için giriş engelleri düşüktür. İlk Erişim Aracıları (Initial Access Brokers-IAB) ağlara sızar ve bu ağların “Arka Kapı (Backdoor Pass)” adı verilen açıklarını Dark Web’de satışı çıkarırlar. Şirketlerin ağlarını güvenlik açıkları için araştırmak hızlı ve kolaydır. Ayrıca milyonlarca potansiyel kurban vardır. Diğer yandan siber suçlular evden çalışmanın öncüleriydiler ve dünyanın her yerinden çalışabilirler. Salgın süreci sırasında fidye yazılımı saldırılarında büyük bir artış yaşanmasına bu nedenle şaşırılmamalıdır. Bir siber güvenlik şirketi olan Chainalysis’e göre, Bitcoin yoluyla ödenen fidye miktarı 2019 ile 2020 arasında dört katına çıkarak yaklaşık 350 milyon dolara ulaştı.

Peki yetkililerin ne yapması gerekiyor? Her zaman olduğu gibi,

riskleri artırıp ödülleri azaltarak suçluların ekonomik teşvik edicilerini değiştirmeleri gerekiyor. Kuruluşların siber saldırıları ifşa etmelerini sağlayarak, onları güvenliği artırmaya zorlayabilirler. Sigortacıların yapılan fidye ödemelerini geri ödemesini yasaklayabilirler. Rusya, İran ve Çin gibi siber suçluları barındıran ülkelere yaptırım uygulayabilirler.

Ayırca suçlulara “siber misilleme” yapmayı da deneyebilirler. Temmuz ayında Rusya merkezli olduğu tahmin edilen bir fidye yazılımı çetesi olan REvil bir anda ortadan kayboldu. Uzmanlar bu durumun Batılı güçlerin yaptığı bir karşı operasyonun sonucu olabileceğinden şüpheleniyor. Kimileri ise çetenin çok ileri gittiğinden endişe duyan Rus hükümetinin söz konusu grubu dağıttığından ya da grubu başka bir ad altında yeniden başlatmadan önce yalan söylüyor olabileceğinden kuşku duyuyor.

Veri hırsızları gümüş yerine kripto para birimi üzerinden fidye talep etse de, şantaj ekonomisi eski zamanlardakine benzerdir. Sezar’ı kaçıranlar risk ve ödül arasındaki ilişkiyi iyi değerlendirememiş olsalar da, günümüzdeki suçlular bunu daha iyi anlıyor. Elbette suçluları durdurmaya çalışanlar da... Üstünlüğü ele geçirmek için siber suçluları canlarının yandığı yerden yakalamak gerekir:

Kâr marjları!•

sabriyeasirbd@gmail.com

Çeviri kaynağı yazı: “From pirates to ransomware: the secret economics of extortion”, Tom Standage, 24 Ağustos 2021, economist.com

Pearl Harbor baskınını
gösteren temsili resim

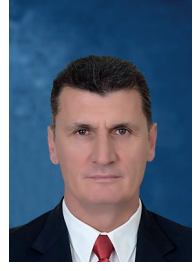
Pearl Harbor Baskını

Tarihten Sayfalar

Erhan Kanyılmaz

Amerika Birleşik Devletleri'nin (ABD) Hawaii-Honolulu'daki deniz üssü Pearl Harbor, 7 Aralık 1941 tarihinde Japonlar tarafından gerçekleştirilen çok büyük bir baskına sahne oldu. Pazar gününe denk gelen o tarihte sabah sekizden kısa süre önce Pearl Harbor semalarına gelen yüzlerce Japon uçağı, üste bulunan ve içinde sekiz tane savaş gemisi de olan 20 ABD gemisi ile 300'den fazla ABD uçağını kullanılmaz hale getirdi. Baskın sırasında içlerinde sivillerin de bulunduğu 2.400'den fazla ABD vatandaşı ölürlen, 1.000 kişi de yaralandı. Baskından bir gün sonra ABD Başkanı Franklin D. Roosevelt, Amerikan Kongresi'nden Japonya'ya savaş açmak için yetki istedi.

Japonya ile Savaşa Giden Yol

Pearl Harbor'a yapılan baskın, doğası itibariyle sürpriz niteliği taşısa da Japonya ve ABD arasında uzunca bir dönemdir devam eden kötü ilişkiler adeta savaşa davetiye çıkarıyordu. Bu çerçevede ABD, Japonya'nın Çin'e karşı giderek artan saldırgan tutumundan özellikle

Pearl Harbor baskını esnasında çekilen bir fotoğraf

rahatsız oluyordu. Diğer yandan Japonya, ekonomik ve demografik sorunlarını çözenin tek yolunun

Nanking Katliamı esnasında sivil ve askerlerden oluşan yaklaşık 300.000 kadar Çin vatandaşı öldürüldü.

Ayrıca 20.000-80.000 kadar kadın da tecavüze uğradı. ABD yetkilileri, Japonya'nın bu saldırıya bir dizi ekonomik yaptırım ve ticari ambargoyla karşılık verdi. Çünkü ABD'liler, paraya ve özellikle de petrol gibi temel mallara erişememesi halinde Japonya'nın yayılcılık faaliyetlerinin dizginleneceğine inanıyordu. Ancak beklenenin tersine, söz konusu yaptırımlar Japonları kendi ayakları üzerinde durmaya daha kararlı bir hale getirdi. Tokyo ve Washington arasında aylarca süren müzakereler sırasında iki taraf da taviz vermedi. Artık ufukta kaçınılmaz bir savaş görünüyordu.

Pearl Harbor, Pasifik Okyanusu'nun ortasına yakın bir bölgede bulunan Hawaii'de yer almaktadır.

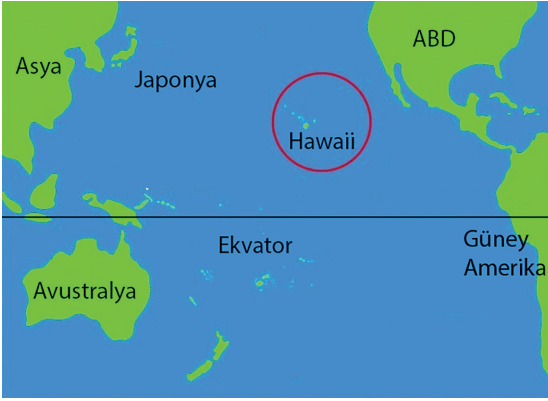
ABD Başkanı Franklin D. Roosevelt Japonya'ya savaş ilan ederken

komşusu Çin'in topraklarına yayılmak ve onun ithalat pazarını ele geçirmek olduğuna inanıyordu. Bu maksatla, Japonya 1937 yılında Çin'e savaş ilan etti. Bunun sonucunda Nanking Katliamı ve buna benzer diğer vahşetler yaşandı.

ABD anakarasına olan mesafesi yaklaşık 2.000 mil, Japonya'ya olan mesafesi ise yaklaşık 4.000 mildir.

Pearl Harbor'un Dünya Üzerindeki Yeri

Esasen hiç kimse Japonların bu kadar uzakta bulunan bir yere saldırılarını beklemiyordu. Hatta, ABD istihbarat yetkilileri, Japon-

Pearl Harbor'un coğrafi konumu

ya'nın Güney Pasifik'de yer alan ve kendisine nispeten daha yakın mesafede bulunan Avrupalı devletlere ait sömürgelerden birine taarruz edeceğinden emindi. Bu kapsamda, Hollanda'ya ait Doğu Hint Adaları, Singapur veya Hindičini gibi bölgeler öne çıkıyordu. ABD askeri yetkilileri, Pearl Harbor'a bir taarruz beklemedikleri için burada ciddi savunma tedbirleri almamışlardı. Özetle, Pearl Harbor'da savunma

tedbirleri göreceli olarak zayıftı. Neredeyse tüm Pasifik Filosu Ford Adası çevresinde demirlemişti. Ayrıca yüzlerce uçak birbirine çok yakın hava alanlarında bulunuyordu. Bu haliyle Pearl Harbor Japonlar için çok cazip ve kolay bir hedefti.

USS Arizona Gemisi

Japonlar ABD'nin Pasifik Filosu'nu yok etmeyi amaçlayan basit bir plan yapmıştı. Japonlara göre bu amacın gerçekleşmesi halinde Japonya silahlı kuvvetleri Güney Pasifik'e yayılırken Amerikalıların buna karşılık vermesi mümkün olmayacaktı. Japonya, aylarca süren planlamaların ardından 7 Aralık günü Pearl Harbor'a taarruz

başladı. Japon uçakları sabah saat 8 civarında, Pearl Harbor semalarını adeta bir arı sürüsü gibi doldurdu.

Pearl Harbor'dan bir görünüm

USS Arizona adlı gemi batarken

Uçaklardan atılan bombalar limanda demirli olan gemilere isabet etti. Saat 8:10'da 1.800 pound ağırlığındaki bir bomba ABD'nin USS Arizona adlı zırhlısının güvertesini parçaladı ve ardından geminin ön tarafında bulunan mühimmat deposuna isabet etti.

Bunun üzerine gemide büyük bir patlama oldu ve geminin içinde bulunan 1000'den fazla personel hayatını kaybetti.

Ardından, torpidoların isabet ettiği USS Oklahoma adlı savaş gemisi 400 personeli ile suya gömüldü. İki saatten daha kısa süren baskın sonrasında üste bulunan USS Arizona, USS Oklahoma, USS California, USS West Virginia, USS Utah, USS Maryland, USS Pennsylvania, USS Tennessee ve USS Nevada adlı gemiler büyük hasar

gördü. USS Arizona ve USS Utah haricindeki gemiler daha sonra onarıldı.

Pearl Harbor Baskını'nın Etkileri

Japonlar Pearl Harbor Baskını sırasında yaklaşık 20 Amerikan gemisini ve 300'den fazla uçağı kullanamaz hale getirdi. Gemi havuzları ve uçak pistleri tahrip

edildi, siviller dahil 2.403 ABD vatandaşı hayatını kaybetti, yaklaşık 1.000 insan yaralandı.

Ancak bütün bunlara rağmen Japonlar, ABD'nin Pasifik Filosunu durdurmayı başaramadı. Çünkü 1940'lara gelindiğinde, zırhlılar artık donanmadaki en önemli gemi konumunda değildi. Onların yerini uçak gemileri almıştı ve Pearl Harbor Baskını sırasında ABD Pasifik Filosunun tüm uçak gemileri başka yerlerdeydi. Bazıları ABD'ye dönmüştü bazıları da Midway ve Wake Adaları'ndaki birliklere uçak götürüyordu. Üstelik baskın sırasında üssün karada bulunan petrol depolama tesisleri, tamir atölyeleri, muhtelif depoları, tersane ve denizaltı rıhtımları gibi en hayati bölümleri isabet almamıştı. Sonuç olarak, ABD Donanması saldırıdan sonra nispeten kısa bir süre içinde toparlandı.

Rezil Bir Saldırı Olarak Kalacak

Pearl Harbor Baskını'nın ertesi günü, ABD Kongresi'nin ortak oturumunda bir konuşma yapan Başkan Franklin D. Roosevelt "*Dün rezil bir gündü. 7 Aralık 1941 tarihi hep böyle hatırlanacak. Çünkü Japon İmparatorluğu ülkemizin deniz üssüne kallesçe bir saldırı düzenledi. Önceden planlanmış olan bu saldırının üstesinden gelmemiz ne kadar uzun sürerse sürsün, Amerikan halkı meşru güçleriyle mutlaka zafere ulaşacaktır. Kongrenin ve halkın iradesiyle yalnızca kendimizi sonuna kadar savunmayacağımızdan ve aynı zamanda bize yapılan bu ihaneti karşılıksız bırakmayacağımızdan emin olun. Benzer tehlikeleri bir daha asla yaşamayacağımıza inanıyorum.*" şeklinde cümleler kurdu.

ABD II. Dünya Savaşı'na Girdi

Bir süredir ABD kamuoyunda

devam eden savaşa girip girmeme tartışmaları, Pearl Harbor Baskını'nın ardından sona erdi ve Amerikan halkı savaşa girme konusunda hemfikir oldu.

Aslında Japonya, Pearl Harbor Baskını ile ABD'nin kendine uyguladığı ekonomik yaptırımları kaldırmaya zorlamak niyetindeydi. Fakat evdeki hesap çarşıya uymadı çünkü ekonomik yaptırımları kaldırmak yerine ABD, ilerde Japonya'ya da işgal edecek şekilde II. Dünya Savaşı'na girdi. Kongre, 8 Aralık 1941 tarihinde Roosevelt'in Japonya'ya savaş ilanını onayladı.

Üç gün sonra, Japonya'nın müttefikleri olan Almanya ve İtalya, ABD'ye savaş ilan etti. Kongre bunun üzerine Avrupa'daki Miğfer Devletleri'ne de savaş ilan etti.

Özetle, II. Dünya Savaşı'nın başlamasından iki yıldan fazla bir süre geçtikten sonra ABD savaşa girmiş oldu.

erhankanyilmazbd@gmail.com

Pearl Harbor saldırısının sonrası

Pearl Harbor saldırısı, 12 adet Amerikan savaş gemisine ciddi hasar vermiş veya batırmış, 188 savaş uçağını imha etmiş, 1.178 kişinin yaralanmasına, 2,403 Amerikan askeri ile 68 sivilin ölümüne neden olmuştur. Bu saldırı Amerika'yı donanma açısından bir yıl geriye götürmüştür. Bu olayın sonucunda ABD, Japonya'ya savaş ilan etmiş ve II. Dünya Savaşı'na resmen dahil olmuştur. ABD, bu olayın intikamını ise insanlık dışı bir şekilde almış, 6 Ağustos 1945'te Hiroşima'ya 3 gün sonra ise Nagazaki'ye attığı atom bombalarıyla yüz binlerce kişinin hayatını yitirmesine sebebiyet vermiş ve izlerini günümüze kadar taşıyan radyoaktif etkiler bırakmıştır.

Bir ressamın paletinde çeşitli renkleri karıştırarak farklı renkler oluşturması gibi mevsimler, güneş, ay ve bulutlar da sürekli gittiğimiz yerlere yeni renkler katıyor. Aslında aynı yere gitsek de ona yeni pencerelerden, yeni tüllerin ardından bakıyor; sanki her gidişimizde onun yeni yüzlerini tanıyoruz. Tegernsee Gölü kıyısındaki Gmund kasabasının da en çok bu yönünü seviyorum çünkü göl kıyısı ve manzaraları her mevsim, her gün değişik renk ve biçimlere bürünüyor.

Gmund, Almanya'nın Baviera bölgesindeki en turistik göllerden biri olan Tegernsee Gölü kıyısında yer alan dört kasabadan en küçük ve en sakin olanı. Bu nedenle Münih'ten gelen Bayerische Oberlandbahn ve Tegernsee kasabasından gelen

Gezdikçe Gördükçe
İzlen Şen Toker

Tegernsee Gölü kıyısındaki

Gmund

Mangfall
Nehri'nin kaynağında
olduğu için Gmund'a
"Tegernsee'ye
açılan kapı"
deniyor.

Tegernseebahn trenlerinin Gmund istasyonuna yanaşan vagonlarından genellikle göl kenarında yürüyüş ya da piknik yapmak isteyenler iniyor. Yüzme, bisiklet, yelken, sörf gibi sporları sevenlerin de tercih ettiği kasabanın sunduğu çiftlik tatili olanakları ise çoğunlukla çocuklu ailelerin ilgisini çekiyor. Bölgedeki geleneksel yaşamın deneyimlendiği bu tatillerde çocuklar inekleri sağıp, ekmek ve peynir yapımını izleyerek traktöre

binebiliyor. Tegernsee Gölü'nün suyunu 63 kilometre boyunca taşıyarak Rosenheim kentinde Inn Nehri ile birleşen Mangfall Nehri'nin kaynağında olduğu için Gmund'a 'Tegernsee'ye açılan kapı' deniyor. Suyu bazen mavi, bazen yeşil ama hep pırıl pırıl ve berak olan Mangfall Nehri'nin gölle buluştuğu noktadaki tahta köprü, kasabanın göl kıyısındaki parkı ile Gut Kaltenbrunn'a giden patikayı birleştiriyor. Tegernsee'ye tepeden bakan ve doğal bir anıt olarak korunan Ebertshausen Kalesi'nin yanında

bulunan Gut Kaltenbrunn adlı yapı bir zamanlar Tegernsee Manastırına aitmiş. Orta Çağ'da çiftlik olarak kullanılan bu büyük binanın içindeki restorana ve önündeki bira bahçesine gelenler buradan gölün ve onu çevreleyen Alp Dağları'nın eşsiz manzarasını izleyebiliyor. Ayrıca eski binicilik ahırlarının olduğu geniş alanlarda, düğün, toplantı, sergi ve kültürel etkinlikler düzenleniyor. Kasabanın merkezinden Gut Kaltenbrunn'a giden göl kıyısındaki

patikada yürümek güzel manzarlara görmenizi sağlıyor. Mevsimler değiştiğinde görüp duyduklarınız da değişiyor. Ağaçlardaki yaprakların renkleri, kuşların ötüşleri, nehrin rengi, göldeki suyun yüksekliği, açan çiçekler...

Kış aylarında kar yağdığında gölün bazı yerleri buz tutuyor, tekneler ahşap tekne evlerinin içine alınıyor. Şubat ayının sonunda yerdeki karın ya da kuru yaprakların arasından kardelenler çıkıyor. Kısa bir süre

sonra çıkan ren-
garenk çiğdemler
baharın gelişini
müjdeliyor. Ağaçlar
yeterince korun-
mazsa kunduzlar
onları kemirip duru-
yor. Bahar aylarında
sis çöktüğünde
kasaba bir rüyaya
dönüşüyor. Yaz ay-
larında güneş ışıkla-
rı göldeki sazlıkları
altına dönüştürüyor.
Patikadaki bisiklet
sayısı artıyor, kıyı-
daki ağaçların al-

tında piknik yapıyor. Kaltenbrunn
Plajı'ndaki tahta iskelenin üzeri,
Seeglas Plajı'ndaki restoranın terası
kalabalıklaşıyor. İnsanlar şişme
sörf tahtalarının üzerinde ayakta
durup, kürek çekerek gölde dola-
şıyor. Havalarda ısındıkça ördek ve
mekeler de hareketleniyor, inek ve
keçiler çayırlarda otluyor. Kıyıdaki

Thomas Mann
heykeli

park alanında bulu-
nan Thomas Mann
heykeli ile fotoğraf
çektirenlerin sayısı
artıyor. Elinde basto-
nu ve başında şapkası
olan yazar köpeği
ile oyun oynar gibi
ona bir tahta parçası
uzatıyor. Gmund'da
yaşayıp öldüğünde
kasabanın dağ me-
zarlığına gömülen
eski Federal Şansölye
Ludwig Erhard'ın
büstünün yer aldığı
küçük meydana
dondurma dükkanı açıldığında ne-
redeyse bütün çocukların ellerinde
dondurma oluyor.

Doğaya ek olarak tarih ve kül-
türle ilgileniyorsanız Gmund'daki
kiliseleri, Yerel Tarih Müzesi'ni ve
Gmund Kağıt Fabrikası'nı da geze-
bilirsiniz. Tegernsee bölgesindeki
en eski kilise olan, 17. yüzyılda

inşa edilen Barok tarzındaki
Aziz Agidius Kilisesi'nin
üzerinde saat bulunan soğan
kubbeli kulesi kasabanın
pek çok yerinden görülüyor.
Tegernsee kasabasına giden
ana caddenin üzerindeki
Maria-Hilf adlı küçük şa-
pel 1634 yılında bir veba
şapeli olarak inşa edilmiş.
1918'den beri bir savaş anıtı
şapeli olarak kullanılan,
kulesi ve çatısı minik ahşap
kiremitlerle kaplı şapelin
içinde savaşlarda ölen ve

Aziz Agidius Kilisesi

kaybolanların isimlerinin yazılı olduğu taş tabletler var. 1793 yılında inşa edilen ve Avcı Evi anlamına gelen Jagerhaus ise, “Wilder Jager von Gmund” yani “Gmund’un Vahşi Avcısı” olarak bilinen kraliyet avcısı Johann Baptist Mayer tarafından

Avcı Evi / Jagerhäus

ev ve işyeri olarak kullanılmış. Günümüzde Yerel Tarih Müzesi olan evde kasabanın tarihi, endüstrisi, el sanatları, Tegernsee vadisinde uzun süre belirleyici bir rol oynayan avcılık kültürü ve Mayer’in yaşamı anlatılıyor. Mangfall Nehri kıyısındaki bu otantik evde geleneksel Tegernsee kostümleri ve dağ tüfekleri de sergileniyor. Ayrıca Gmundart çağdaş sanat sergisi gibi çeşitli sergiler düzenleniyor.

Gmund Tren İstasyonu’nun içindeki Turizm Danışma Ofisi’nden alacağınız biletle her ayın ikinci ve dördüncü Cuma günü saat 13.00’te düzenlenen Gmund Kağıt Fabrikası turuna katılabiliyorsunuz. Mangfall Nehri’nin kıyısındaki bir binada bulunan bu aile şirketi, 1829 yılından beri geleneği teknoloji ve yaratıcı tasarımlarla birleştirerek yüksek kaliteli kağıtlar üretiyor. Tura katıldığınızda bira kağıdı, tiftik kağıdı, kadifemsi gibi farklı kağıt türlerinin ve Oscar törenlerinde kullanılan

Avcı Evi’nden bir köşe

altın renkli zarfların yapımında kullanılan Gmund Hazinesi adlı kağıdın nasıl üretildiği hakkında bilgi edinebiliyorsunuz.

O zarflar içinden ne çıkacağına merakla beklendiği, neredeyse dünyanın her ülkesinde izlenebilen görkemli ve büyük bir törende bu küçük kasabada üretilen kağıtların kullanılması ilginç değil mi? Sanki Gmund, ekranlardan dünyaya sessizce gülümser gibi...•

izlensentokerbd@gmail.com

İnsanlar Yaşadıkça

Mehmet Ünver

Gençler İçin İstanbul

Gençlik, insanoğlunun enerjisinin ve yaratıcılığının zirvede olduğu bir dönemdir, bu dönemi olumlu bir şekilde değerlendirdikleri takdirde geleceklerinin evrileceği yönü belirleyebilirler. Ekonomik gidişatın geleceğimizi de etkilediği günümüzde bunu başarmanın söylenildiği kadar kolay olmadığını biliyorum.

Buna karşın yaratıcılıklarına her zaman güvendiğim gençlerin geleceklelerini kurmak için en doğru olanı yapacaklarına inanıyorum. Bu yazımda genç insanların yaşadıkları çevreyi kendileri için güzelleştirmek ve yaşam amaçlarına göre sosyalleştirmek konusundaki gelişmiş yeteneklerine değinmek istiyorum.

Özellikle üniversite öğrencileri yaşadıkları kentlerde ve okullarının yakın çevresinde ders saatleri dışında bir araya gelip özgürce hareket edebilecekleri mekânlar keşfet-

mekte büyük bir ustalığa erişmişlerdir. **Kafe, pastane, lokal ve hatta kahvehane şeklinde olan bu mekânlara bir süre devam eden gençlik grupları kısa bir zaman sonra oraya kendi damgalarını vururlar.**

Örneğin çay, kahve, sandviç, tost, atıştırmalık gibi tüm ürünlerin fiyatları onların kısıtlı bütçelerine göre ayarlanır, neleri sevip nelere uzak durdukları, hangi tür gazete ve dergilere daha

yakın oldukları o işletmelerin sahipleri tarafından öğrenilir ve ona göre davranırlar. İşletmeciler bunu yapmak zorundadırlar, aksi takdirde velinimet olarak kabullendikleri çok sayıda genci bir anda rakip bir mekâna kaptırmaları işten bile değildir.

Istanbul Üniversitesi'nde okuyanlar çok iyi bilir. Beyazıt'ta bulunan bu tarihi okulun civarı

gençler tarafından keşfedildikten sonra kısa sürede kendilerini orada çok rahat hissedebilecekleri şekilde damgalarını vurdukları şirin kafelerle doludur. Bunların en bilineni,

Çınar Altı olmakla birlikte, Laleli, Aksaray, Çemberlitaş, Sultanahmet, Gedikpaşa, Vezneciler ve Aksaray muhitlerinde de çok sayıda öğrenci mekânı vardır. Bahsettiğim yerler okul saatleri dışında öğrencilerin kafa dengi arkadaşlarıyla bir araya gelip uygun fiyatlarda yiyip içerek uzun süre vakit geçirebilecekleri hatta ders bile çalışabilecekleri yerlerdir. Orada kendilerini evlerindeymiş gibi rahat hissederler. Bu mekânlardan bazıları edebiyat, felsefe ve sanat dünyamızın pek çok ünlüsü tarafından zamanında yazılarını yazmak ve sevenleriyle bir araya gelmek için kullanılmıştır.

Bugünkü yazıma özellikle “Gençler İçin İstanbul” başlığı attım. Onlara bildikleri çevreden daha farklı ve ilginç yerleri tanıtmak istiyorum. Bunu yaparken kendilerini mutlu hissedebilecekleri ve elbette keselerine uygun olanları ön plana çıkartacağım.

Diyelim ki, bir öğle sonrası üniversiteden çıktınız ve Beyazıt Meydanı'na doğru ilerliyorsunuz. Kaldırımındaki çınar ağaçlarından birinin altında birkaç dakika durup meydanın hiç dinmeyen cıvıltısını ve kalabalıkların bir kovan etrafında uçuşan arılar gibi hareket edişini izlemek bile başlı başına bir etkinliktir aslında. Her yaştan ve her milliyetten oluşmuş o renkli insan kalabalığını izlemek sizi bir süreliğine okul gündeminden uzaklaştırır. Gezimizin bağlantı noktası olarak düşündüğüm Eminönü İskele Meydanı'na inmek için Kapalıçarşı'nın

içinden geçip o büyüklü dünyada biraz vakit harcamaya ne dersiniz? Eminim ki bu çarşmayı ilk ziyaretiniz değildir, yine de ışıl ışıl kuyumcu vitrinlerinin olduğu ana

Cevahir Bedesteni

galeriden ilerleyip Cevahir Bedesteni'ne ulaşmanızı öneriyorum. Burası çarşıdaki gerçek antikaların bulunduğu birkaç galeriden oluşmuş masalsi bir yerdir. Geçmişte güzel İstanbul'un evlerinde, dedelerimizin ve ninelerimizin günlük yaşamlarında kullandıkları o nostaljik eşyalar görülmeye değer mi?

O eski günlerde kalabalık bir ailenin cümbür cemaat yaşadığı ahşap, cumbalı evlerde kullandıkları pirinç mangallar, tunç şamdanlar, seramik mumluklar, yemeklerini pişirdikleri bakır kaplar, ince işlemeli ibrikler, sefer tasları, porselen çaydanlıklar ve zarif kahve fincanları bu nadide bölümde yer alır.

Deneyimlerimden biliyorum; Cevahir Bedesteni'nin esnafı, genç insanların antika eşyalara ilgi göstermesini takdirle karşılıyor. Hepimizin geçmişinin bir parçası olan o zevkli eşyaları dikkatle inceleyerek

Yokuştaki mağazaların tezgâhtarları ve kapılarda müşteri çekmek için bekleyen çığırkanların çoğu sizin yaşınızdaki gençlerdir.

farklı bir dünyaya doğru uzanmanızı istediğim için bu önerimi değerlendiriniz. Çarşıdan çıkıp Mahmut Paşa Yokuşu'ndan aşağı Eminönü'ne doğru yürürken kendinizi inanılmaz canlı ve hareketli bir kalabalığın içinde bulursunuz. Yokuştaki mağazaların tezgâhtarları ve kapılarda müşteri çekmek için bekleyen çığırkanların çoğu sizin yaşınızdaki gençlerdir. Aradaki fark; sizin yüksek öğrenime devam etme şansı bulmanızdır. Keşke onlar da bu şansa sahip olabilsediler.

Eminönü Meydanı'ndan bineceğiniz bir tramvay sizi yalnızca iki

İstanbul Modern Müzesi

Salacak Sahili

durak uzakta olan İstanbul Modern Müzesi'ne götürür. Öğrenci indirimiyle gireceğiniz bu müzede Türk resim ve heykel sanatının en seçkin eserleri sergilenmektedir. Bu güzel fırsatı kaçırmamalısınız. Hazır gitmişken hemen yanında bulunan ve yakın zamanda hizmete açılmış olan Galata Port'u ziyaret etmenizi de öneririm. İstanbul Boğazı'na paralel uzanan geniş bir rıhtımı olan

bu alanda arkadaşlarınızla birlikte Marmara ve Boğaz manzarasının keyfini çıkarabilir, demli çaylar içebilirsiniz. Kabataş ya da Beşiktaş iskelelerinden

bineceğiniz bir deniz motoruyla Anadolu Yakası'nın en güzel gezinti yerlerinden biri olan Salacak Sahili'ne ulaşabilirsiniz. Dünyanın en işlek deniz yollarından biri olan İstanbul Boğazı'na Marmara Denizi'nin tam birleştiği yerin eşsiz manzarasına hâkim olan bu güzel kordon boyu zamanında Türk sinemasının en romantik filmlerine fon oluşturmuştur. Aynı zamanda Tarihi Yarımada, Topkapı Sarayı, Galata Rıhtımı ve Kızkulesi manzarasına sahip olan bu havadar rıhtım bana göre dünyanın en güzel sahillerinden biridir. Biraz rahatlamak ve kafamı boşaltmak istediğim zaman ayaklarımı beni oraya götürür. Güzel bir havada dostlarınızla keyifli bir gün geçirmek isterseniz Salacak Rıhtımı gezintisini hafta sonu planlarınızın içine almalısınız.

Bu geziyi kesenize uygun hale getirmek için pek çok gencin yaptığı gibi sırt çantanızda birkaç sandviç hatta evde ya da yurt binasında demlediğiniz bir termos çay götürebilirsiniz. Bu sayede yol parası

dışında pek bir masrafınız olmayacaktır. Oraya kadar gitmişken asırlık ağaçlarla süslü muhteşem Fethi Paşa Korusu'na gitmemek olmaz. Doğal güzelliğiyle tablolara, filmlere konu olmuş bu tarihi korudan baktığınızda Boğaziçi koyları bir yağlıboya tablo güzelliğinde görünür, elinizi uzatmanız her iki yönde süzülerek geçen gemileri tutacakmışınız gibi bir hisse kapılırsınız. Burası dostlarınızla birlikte tüm gününüzü cennet gibi bir ortamda asırlık ağaçların gölgesinde ve püfür püfür Boğaz havasında geçirebileceğiniz bir yerdir. Gelirken yanınıza sandviçlerinizi ve termosta çayınızı almayı unutmayın.

Içinde bulunduğumuz sonbahar mevsiminde yalnızca bir vapur biletiyle gidip unutulmaz bir gün yaşayabileceğiniz yerler arasında İstanbul adalarını da saymalıyız. Eminönü, Kadıköy ya da Kabataş iskelelerinden bineceğiniz bir vapur sizi kısa sürede o adalardan birine götürür. Arkadaşlarınızla vapurun son iskelesi olan Büyükkada'ya gittiğinizi varsayalım. Vapurunuz önce Kınalıta ardından, Heybeli ve Burgaz'a uğrar ve bu sayede kentimizin incisi olan bu olağanüstü güzellikteki adaların hepsini görme şansınız olur. İsterseniz Büyükkada'nın çam koruları arasında yürüyerek ada turu yapabilir, isterseniz belediye tarifesiyle bisiklet

kiralayabilir hatta yeni hizmete giren elektrikli araçlarla büyük tura katılabilirsiniz. Bu romantik tur sayesinde çamlık tepelerdeki zarif konakları ve birer bülbülyuvası şirinliğindeki tarihi yapıları görebilirsiniz. Sabah erken bir saatte gidip akşama kadar kalacağınız adalarda son derece keyifli bir gün geçireceğinize inanıyorum.

Güzel İstanbul'da sevebileceğiniz ve görmenizi önerebileceğim sayısız yer var. Sayfam kısıtlı olduğu için burada bırakmak zorundayım. Başta da söylediğim gibi siz, gençlerin yaratıcılığına her zaman güvendim. Bu yeteneğiniz sayesinde sosyal yaşamınızı ve çevrenizi her geçen gün geliştirebilirsiniz. Yalnızca deneyin ve keşfedin. Kendi damganızı vurduğunuz bir mekânı ya da dostlarınızla çok severek vakit geçireceğiniz bir yeri kısa bir süre içinde kendi yaşam alanınız kadar sevip benimseyeceğinize tüm kalbimle inanıyorum. •

mehmetunverbd@gmail.com

Anka
Berk Yüksel

Fark etmez!

Oğuzhan Akay bir yazısında şöyle diyor: *“Boyunlarını kısıp sanki çok derin düşünceler içerisindedymişçesine bir bakışları var, boşlar. Soru sorduğunuzda duymuyor gibiler. Konuşurken ağırlar, kendilerine güvenmiyorlar.*

Dinliyor anlamıyorlar, anlattıklarını zannediyorsunuz saçma sapan konuşuyorlar. Sanki çok şey anlatacaklar da değmezmiş ve hayatın sırrını çözmüşler... »

Donuklar... Çevrelerinde, ülkede, dünyada neler olup bittiği umurlarında değil. Niye yaşadıklarını bilmiyorlar. Bir hayat felsefeleri, sistemleri yok. Her şey gereksiz. Okumak da, çalışmak da... Kitaplar da öğütler de... Her şeyin basitini seviyorlar. Fark etmiyor, fark etmeyecek, "niye etsin ki" insanları onlar. Hedefsizliğin kuyusundalar. Onlar umursamayışın dünyasındalar yaşıyorlar."

"Fark etmez"ci kişinin mottosudur bu söylem. Uyumlu gözükmek, seçim yapmama kaygısı ve sonuç olarak cevap, düşünmeden hep aynıdır: "Fark etmez!"

bilinçli hareket etmek, farkında yaşamak gibi kavramlarla henüz tanışılmamıştır...

Fark etmezcinin en temel özelliği hayata dair bir tavırlarının olmamasıdır. Neyin yanında, neyin karşısında, nasıl bir fikre sahip oldukları bilinemez. İçindeki derin boşluğu yiyip içerek, sürekli bir şeyler satın alarak dolduracağına inanır. Örnek olarak "Ne tür müzik dinlersin?" sorusunun cevabıdır:

"Fark etmez, her tür dinlerim." Burada altyazı ile söylenmek istenenin altında "Ben müzikten pek anlamam ne çalsa dinlerim" ana

Fark etmezcinin en temel özelliği hayata dair bir tavırlarının olmamasıdır. Neyin yanında, neyin karşısında, nasıl bir fikre sahip oldukları bilinemez.

"Ne çeşit dondurma istersin?; Sinemaya mı gidelim, tiyatroya mı yoksa sergiye mi? İlerisi için hangi mesleği düşünüyorsun? Ne yemek istersin? Çay mı kahve mi?" gibi sorulara da verilen cevap aynıdır. Düşünme fakiri bezgin insanlar en basit bir seçimi dahi yapamazlar, ikileme de düşmezler. Düşünmenin bu insanları yoracağı ve yıpratacağı kesindir. Düşünmek, sorgulamak,

fikri yatmaktadır.

"Boş zamanlarımda kitap okurum, spor yaparım." genel kalıplaşmış söylemi seçmeyen "fark etmezci" kitlenin baş tacıdır. Bu cümle de şöyle tercüme edilir:

"Okursam ezkaza senede 1 tane kitabı yarım bırakırım (ama az sayfalı bol resimli ve ufacık tefecik olması tercihimdir) evde kitabım varsa duvara dayalı modeldir. Spor

olarak da ayda bir gittiğim halı sahada futbol oynamak yeterlidir. Futbol spor demektir, gerisi boştur.”

Konfüçyüs şöyle der:

“İyi insan, niteliklerinin başkaları tarafından fark edilmeyeşine değil, başkalarının niteliklerini fark edemeyeşine üzülür.”

Uzlaşmacı görünömlü bu insanlar için adeta bir hayat düsturudur “fark etmez!”

Karar verme yetisine haiz olmayan, tercih yapamayan insan evlatları için bir geçiştirme ve kaçış yoludur. Günü kurtardığı serabını görür ancak veremediğı kararlar, kaçtığı sorunlar peşini bırakmaz; döner döşer kişinin elinde büyüyerek patlar.

Fikrini belirtmek istemeyen kararsızların da kurtarıcısıdır bu söz. İletişimin eksikliği, beğeni belirtmemenin özrü, yaşamı ile ilgili bir tercih yapıp arkasında duramamanın aczi bir noktada birleşir. Bu şahsiyetler zamanla etkisiz eleman olduklarından onlara fikirleri de seçimleri de sorulmaz olur. Herkesin peşinde sürüklenir giderler. Akılı başında olan insanın asla kullanmayacağı, duyunca cinleri tepelere çıkararak bir sözcüktür:

“Fark etmez!”

Boynu bükük “fark etmez...” söylemi duygusal istismar için de kullanılabilir. Bazıları, bu kalıbı

farklı tonlamalarla kendi isteğine yakın bir karar aldırabilmek için de kullanır. Burada sözde ezilerek, ezme mantığı işletiliyor demektir. Alttan alıyor gibi görünerek hedefe varmanın söylemi olarak da rahatlıkla kullanılabilir.

İzan sahibi, akılı başında, azbuçuk düşünme yetisine sahip bir birey farklı iki tercih nasıl fark etmez algılayamaz. Umursamaz, isteksiz, tercih yapmaktaki kararsız, bıkkın fikirsizi anlamak zordur. Bu söz dibe vurmanın da son noktasıdır. “Sevgi pıtırıcığı insan” görünömlü, alttan iş çeviriciler için de uygun bir mottodur.

Fark eder; hem de çok şey fark eder. Bizi biz yapan aldığımız kararlar, yaptığımız tercihlerdir. Düşünme yetisini derin dondurucuya koymak yerine, her günü tüm eylemlerimizin sorumluluklarını da üstlenerek bilinçli şekilde yaşamak gereklidir. Birey kendini gerçekleştirememişse boş yere yaşamış demektir. Yaşam, onun hakkını vererek tekâmül merdivenlerinde gücü yettiğince ilerleyenin, kendi gibi olanın içindeki ışığını dört bir yana parlatacaktır.

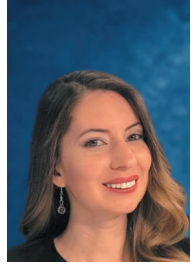
Sophokles: “Yaşama sevincini yitirmiş insan, canlı değil ölü sayılmalıdır.” •

berkyukselbd@gmail.com

*Hayatı iyi kullanmadan uzun süre yaşamış insan
az yaşamış demektir -Montesquieu*

Neler Olmuyor ki Dünyada

Sezin San Sungunay

Merkür'ün İlk Fotoğrafı Paylaşıldı

Avrupa Uzay Ajansı (ESA) ile Japonya Uzay Araştırma Ajansı'nın (JAXA) geliştirdiği BepiColombo, Merkür'ü araştırmak

üzere yaklaşık 3 yıl önce fırlatılmıştı. BepiColombo, Merkür'ün ilk fotoğrafını dünya ile paylaştı. ESA'dan yapılan açıklamada, uzay aracının siyah-beyaz fotoğrafı 2418 kilometre uzaklıktan, gezegenin karanlık kısmına denk geldiğinden 'çok ideal olmayan' koşullarda çektiği aktarıldı. Görselde, Merkür'ün kuzey yarımküresindeki kraterler ve milyarlarca yıl önce lavla kaplı olan Sihtu Planitia bölgesi görülüyor. BepiColombo, Merkür'ün çekirdeğinden yüzeyine kadar veriler toplayarak, Güneş'e en yakın gezegenin nasıl oluştuğu ve evrildiği sorusuna yanıt arayacak. 'Uçların gezegeni' olarak da bilinen Merkür, her ne kadar Güneş'e en yakın konumda olsa

da karanlıkta kalan kısımlarında ısı eksi 180 santigrat dereceye kadar inebiliyor. Sıcaklık, gezegenin diğer tarafında ise 430 dereceye kadar çıkıyor.

2 Dünya Meteoroloji Örgütü'nden Uyarı

Dünya Meteoroloji Örgütü, Afrika'da nadir bulunan buzulların, iklim değişikliği nedeniyle eriyebileceği uyarısı yaptı.

Açıklamada, Tanzanya'daki Kilimanjaro Dağı, Kenya'daki Kenya Dağı ve Uganda'daki Rwenzori Dağları'ndaki buzulların da tehdit altında olduğu belirtildi. Örgüt, "Mevcut çekilmeler küresel ortalamadan daha yüksek. Bu şekilde devam ederse 2040'a kadar buzulların tamamen çözülmesi söz konusu olabilir. 3 tropik buz sahası

yok olacak" dedi.

İklim değişikliğinin göç, kıtlık, kuraklık ve doğal afetlere yol açtığı, bu yüzden milyonlarca insanın tehdit altında olduğuna da dikkat çekildi. 2030'a kadar gerekli tedbirler alınmazsa kıtada 118 milyon kişinin kuraklık ve sele maruz kalacağı öngörülmüyor.

3 Facebook'tan Önemli karar

Sosyal medya platformu Facebook, kullanıcıların şikayetlerini dikkate alarak, yüz tanıma sistemini kaldıracağını duyurdu. Kullanıcılar artık fotoğraflarda otomatik olarak

tanınmayacak. Kayıtlı olan 1 milyardan fazla yüz tanıma şablonu da tüm sistemlerden silinecek.

Facebook, 2020 yılında açılan 650 milyon dolarlık yüz tanımayla ilgili davaların benzerlerinden kaçınmak için bu adımı attı Ancak şirket; kilitli bir hesaba erişim sağlama gibi durumlarda, yüz tanıma sisteminin faydalı olabileceğini savunuyor.

4 Çin'de Sel Felaketlerinin Bilançosu

Çin'de bu yıl içinde meydana gelen sellerle ilgili vahim tabloyu Afet Yönetim Bakanlığı açıkladı. Ülkede, Ocak ve Ekim ayları arasında yaşanan sel felaketlerinden 58,9 milyon insan etkilen-di. 560 kişi hayatını kaybetti, 203 bin ev kullanılamaz hale geldi. 3 milyon 510 bin kişi yer değiştirmek zorunda kaldı. Maddi hasar da 27,6 milyar dolar tutarında oldu. Çin'de, Temmuz ayından itibaren Şansi, Inan ve Hubey eyaletlerinde şiddetli yağışların yol açtığı sel felaketleri yaşanmıştı. Seller; nehirlerin taşmasına, bentlerin yıkılmasına ve barajların hasar görmesine neden olmuştu.

5 BM'den "Yok Oluşu Seçme" Kampanyası

Birleşmiş Milletler Kalkınma Ajansı, iklim krizine dikkat

çekmek için "Yok Oluşu Seçme" adıyla kampanya başlattı. Kampanya çerçevesinde; fosil yakıtların, insanların ve çevreye yönelik zararlarına

değinen bir video yayımlandı. Video sosyal medyada büyük beğeni topladı.

Birleşmiş Milletler Kalkınma Ajansı tarafından yapılan bir araştırmaya göre, yoksul ülkelere iklim kriziyle mücadele için gereken her 1 dolara karşılık, fosil yakıtların finansmanına 4 dolar harcıyor. Bu durum, iklim kriziyle mücadeleyi engellemekle kalmıyor aynı zamanda sosyal eşitsizliği de derinleştiriyor. Birleşmiş Milletler, gelişmekte olan ülkelere iklim kriziyle mücadele için her yıl 100 milyar dolar finansman sağlanması çağrısında bulunuyor.

6 Güney Koreli İşçilerden İlginç Eylem

"Squid Game" isimli dizi, çekildiği ülkedeki işçileri sokağa döktü. Güney Kore'de binlerce sendika işçisi, haklarının iyileştirilmesi talebi ile protesto düzenledi. Ülkelerindeki gelir eşitsizliğine dikkati çeken göstericiler, "Squid Game"

karakterleri gibi mücadele ettiklerini söyleyerek dizideki karakterler gibi giyindi. 13 farklı şehirde yapılan eylemlerde 12 bin polis görevlendirildi.

7 Jeff Bezos Uzay İstasyonu Kuruyor

Sanal alışveriş sitesi

Amazon'un kurucusu Jeff Bezos'un şirketi Blue Origin, 2030 yılına kadar bir ticari uzay istasyonu inşa edeceğini duyurdu. Açıklamada, uzay istasyonunun 5 şirketin katkıları ile inşa edileceği belirtildi.

Ticari uzay istasyonunun kurulmasında ve işletilmesinde havacılık ve uzay sanayinde faaliyet gösteren Sierra Space ve Boeing ile ortaklık yapılacak. Yörünge Resifi adı verilecek olan uzay istasyonunun 2025'ten sonra faaliyete geçmesi ve 10 kişiyi ağırlayabilecek kapasitede olması hedefleniyor. Jeff Bezos, ABD'nin en zenginleri listesinde 179 milyar dolarlık kişisel serveti ile ilk sırada yer alıyor.

8 Çin'den Uzay Yürüyüşü

Çin'in Dünya yörüngesinde kurmakta olduğu uzay istasyonuna gönderdiği taykonot ekibi uzay yürüyüşü yaptı. Yürüyüş, ekibin uzayda ilk araç dışı etkinliği oldu. Ekip bu yürüyüşte uzay tulumlarını da test etti. İstasyonun 2022'de tamamlanabilmesi için 4 insanlı sefer ve 4 kargo seferi yapılması planlanıyor. •

sezinsansungunay@gmail.com

ARALIK AYI ÇÖZÜMLER SAYFASI

1-(c) Sınırlama	6-(a) Tutulma	11-(d) Çıkış
2-(a) İlişim	7-(d) Yenileme	12-(d) Kesik
3-(d) Satış merkezi	8-(b) Züppe	13-(c) Yapboz
4-(d) Geçerli durum	9-(d) Durgunluk	14-(a) Tutmalık
5-(b) Hücum, atak	10-(a) Başarım	15-(b) Gerçeklik

“Bilginizi Denetleyin”

- 1-(b) Dinlemek
- 2-(c) Soyağacı
- 3-(a) Mızız
- 4-(b) Tornistan
- 5-(a) İfraz
- 6-(b) Kadim
- 7-(a) Viskozite
- 8-(b) Akustik
- 9-(c) Tiroid
- 10-(c) Amerikan
- 11-(d) Dejavu
- 12-(d) Çeltik

Kare Bulmaca

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1	E	Z	E	L	A	K	A	Y		K	A	R	A	S	U
2	D	A	R	A		A	L	A	B	A	L	I	K		R
3	İ	M	A		A	R		L	İ	S	E		A	Z	A
4	P	İ	N	O	K	Y	O		Z	A	M	A	N	E	
5	C	R		B	O	A		K	E	P		S	A	K	A
6	A		S	U	R		K	A	T		D	A	K	A	R
7	N	U	A	R		B	A	T		K	U	L		T	A
8	S	K	İ		S	U	R	A	T		R	E	N		B
9	E		R	N	A		A	R	A	R	A	T		F	A
10	V	E		E	L	İ	M		R	İ	K		Ç	A	N
11	E	B	E	R	S		M	A	T	İ	Z		T	E	N
12	R	A	S	İ	M		N	E	K	E	S		L	A	Z
13		B	İ	M	E	N		K	A		A	N	İ	T	A
14	M	İ	N	A		E	D	İ	T	Ö	R		K	İ	R
15	A	L		N	A		İ	L		R	A	S		K	A
16	R		A		A	N		A	K	S					
17	G	A	G	A	R	İ	N		A						
18	A	R	O	L		F	O	R	S	A					
19	Y	A	R	A	S	A		U	L						
20		Ç	A	N	A	K	K	A	L	E					

YARININ BÜYÜKLERİ

Gönderi adresi:

Sedef Cad. 2446 Ada, 1. Parsel, A Blok, Kat: 3,

Da: 16, Ataşehir, 34750 İstanbul

e-posta: butundunya@butundunya.com.tr

(e-posta ile göndereceğiniz fotoğrafların 150 KB' den fazla olmamasına lütfen özen gösteriniz.)

Zübeyde Nil ve
Melis Ece Kalay, *Antalya*

Selim Alp Kücet, *Ankara*

Ali Batu Aymayan, *Ankara*

Duru Zinciroğlu, *Ankara*

Ekin Yılmaz,
Antalya

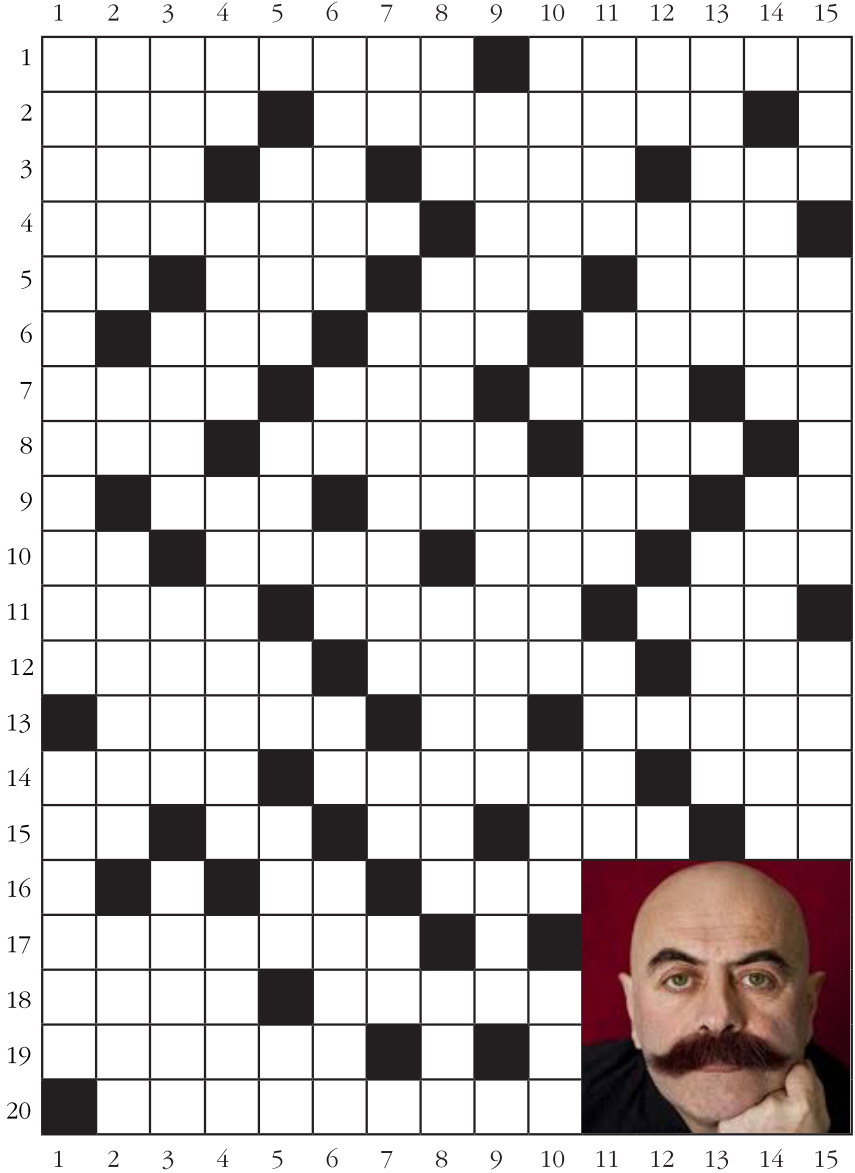
Arda Tunç Karakoyun,
Balıkesir

Yiğit Efe ve Zeynep Defne Akdur, *Ankara*

İpek ve Arhan Bultan, *Ankara*

Bulmacanın çözümü 151. sayfadadır.

Bulmaca

Filiz Leloğlu Oskay

SOLDAN SAĞA: 1-'Adem'in Trenleri', 'Şellale' adlı filmlerinden de tanıdığımız fotoğrafta görülen sinema yönetmenimiz.-Sakarya'nın bir ilçesi. 2-Başı siyah, gövdesi beyaz olan davar.-Eti lezzetli bir tatlı su balığı. 3-Dolayısı ile anlatma.-Güzel sanat.-Öğrencileri yüksek öğretime hazırlayan orta öğretim kurumu.-Üye. 4-İtalyan yazar Carlo Collodi'nin 1881 yılında yazdığı çocuk kitabı.- İçinde bulunan zaman, dönem. 5-Kromun simgesi.-Zehirsiz, iri bir yılan türü.- Hemşirelerin giydiği başlık.-Serçe-gillerden güzel ötüşlü bir kuş cinsi. 6-Diyarbakır'ın bir ilçesi.- Üst üste konulmuş şeylerden her biri.-Afrika'da bir başkent. 7-Dana budundaki kemiksiz ve sinirsiz olan en büyük kaba et.- Kurşun boruların ağzını açmakta kullanılan, ucu sivri bir çeşit takoz.-Tanrıya göre insan.-Uzaklık işareti. 8-Kayak.-Yüz, çehre.-Bir geyik türü. 9-Ribo Nükleik asidin kısa yazılışı.-Ağrı dağının eski adı.-Bir nota. 10-Bir bağlaç.- Acınacak, acıklı.-Salya.-Çanakka- le'nin bir ilçesi. 11-Afyonkarahisar'da bir göl.- Orta oyununda ve Karagöz'de sarhoş tiplemesi.-Vücutun çevresini saran doku. 12-Resim yapan kişi.-Cimri.-Doğu Karadeniz halkından olan. 13-'.... Şen' (1873-1943 yılları arasında yaşamış olan bestekarımız).-Kiloamperin kısa yazılışı.-'..... Ekberg' (İsveç'li ünlü sinema sanatçısı). 14-Camin ana maddesi.- Yazıları yeniden düzenleyerek yayıma hazırlayan kimse.- Herhangi bir şeyin üzerinde oluşan, biriken pislik. 15-Bir renk.-Sodyumun simgesi.-Vilayet.-Habeş soylusu.-Hinduizmde Brahma unvanı. 16-Tarla sınırı.-Dingil. 17-'Yuri' (Uzaya ilk giden Sovyet kozmonot). 18-Çalışkan ve saf olan.-Ömer Seyfettin'in bir yapıtı. 19-Johann Strauss tarafından bestelenmiş bir opera yapıtı. 20-Ege bölgesinde bir ilimiz.

YUKARIDAN AŞAĞIYA: 1-Yerçekimli Karanfil', 'Ölü Bir Deniz Yıldızı' adlı şiirlerinden de tanıdığımız edebiyatçımız.-Kedigillerden, enine siyah çizgili, koyu sarı postu olan, Asya'da yaşayan çevik ve yırtıcı bir hayvan 2-Adılı.-Birleşik Krallığın yabancı dildeki kısa yazılışı.-Çoban Aldatan da denilen bir kuş türü.-Kastamonu'nun bir ilçesi 3-Ahmak, ebleh.-Başka.-Iham.-Eski Yunan'da pazar yeri, meclis. 4-Bir nota.- Gereğinden çok yemek yiyen.-Firdevsi'nin eseri Şehname'de adı geçen efsanevi kahraman.-Saha, meydan. 5-Üç veya daha çok sesin bir arada tınlaması.-Altı düz, küçük boyutlu bir deniz aracı.-Kuzu sesi.-İsviçre'de bir kanton.-Nazi hücum kıtası. 6-Eski çağlarda Bursa ve Balıkesir bölgesinin adı.-Bir gösterme sıfatı.-İşaret.-Neonun simgesi.- Geçimsizlik, anlaşmazlık, ara bozuculuk. 7-Hile.-Bir ilimiz.-Yapısını girdiği sözcüğe çift anlamı katan yabancı bir ek.-Numaranın kısa yazılışı. 8-Köpek ve ineklere yedirilmek için un ve kepeklerle hazırlanan yiyecek.- Müköz zarların akıntıyla birlikte olan iltihabı.-Meksika'ya özgü sert bir içki.-İskambilde bir kağıt. 9-'Georges'('Carmen' adlı operasından da tanıdığımız ünlü Fransız besteci).- Tasavvufta izlenen yol.-A-dale. 10-Eti yenecek hayvanları dükkânında perakende olarak satan kimse.-Bir ilimiz.-Kulakta bulunan bir kemik.-Bir tür İngiliz birası. 11-Yeryüzü ve gökyüzündeki nesnelere oluşturduğu bütün, evren.- Hece ölçüsüyle yazılmış şiirlerde ölçü kalıpları içindeki durma yerleri.-Bir tür sinir hastalığı. 12-Endonezya'nın plaka işareti.-Soyluluk. 13-Akarsuyun hızlı aktığı yer.- Kök salması için yere dikilen dal. 14-İslamiyetin şartlarından biri.- Bir dinin veya mezhebin çok aşırı taraftarı olan. 15-Sınır nişanı.-Türk musikisinde bir makam.-Tokatın bir ilçesi.

filizoskaybd@gmail.com

Satranç

Mustafa Yıldız

TÜRK GAMBİTİ

Kimi okuyucular bu ismi şaşkınlıkla karşılayacaklardır. “Türk Gambiti var-
dı da nasıl şu ana kadar haberimiz olmadı” diyebilirler. Genelde açılışlara
ismini verenler onları bulanlar değil de çeşitli satranç kitaplarında istedikleri
şekilde adlandıranlardır. Pek çok açılışın birkaç değişik ismi vardır ve hangi is-
min baskın olacağı da kaynaklarda kullanılma sıklığıyla ilgilidir. Örneğin 1.b4
açılışı, Sokolsky, Orangutan ve aynı zamanda Polonya Açılışı olarak bilinir. Son
yıllarda bu açılış hakkında bir kitap yazan Sokolsky’nin adıyla anılmaktadır. So-
nuçta bu açılışı bulan ve başarıyla uygulayan Sokolsky değildir. Dahası neden
Polonya Açılışı olarak adlandırıldığına dair bir bilgi de yoktur.

Bu konum Fil Gambiti, Vezir Piyonu Karşı Gambiti ve Englund Karşı Saldırısı olarak da bilinir. Satranç Okulu olarak bu açılışı incelediğimizde Türk satrançseverler büyük bir ilgi gösterdi ve çeşitli platformda büyük bir coşku ve başarıyla oynamaya başladılar. Pek çok açılışın ismi zaman içerisinde değişmiş ve onu sıklıkla ve başarıyla oynayan ülke, millet ve hatta bölgenin ismiyle yeniden adlandırılmıştır. FM Selim Gürcan alternatif olarak “Türk Gambiti” ismini önerince genelin kabulünü gördü ve bunun üzerinde detaylı incelemeler yayımlandı. Takipçiler başarı elde ettikçe popüler canlı satranç oynama kanalı lichess’te başarı istatistikleri bu gambitin lehine gelişti. Böylece Türk Gambiti adı giderek daha fazla taraftar bulmaya başladı.

1.e4 e5 2.Af3 d5 (D)

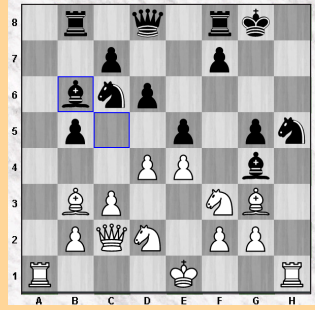
(Gönderi: Selim Gürcan – Satranç Okulu)

AVRUPA TAKIMLAR ŞAMPİYONASI

Vahap Şanal (Türkiye) - Stimalis Kourkoulous-Arditis (Yunanistan), 3.Tur

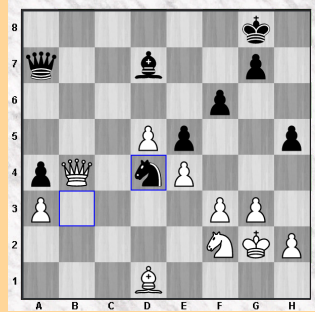
19.Fh4!! Akıllara durgunluk veren bir hamle! Atın saldırdığı filin sığınacağı h2 karesi varken onu tutup piyonun önüne atmak çok ilginç bir feda düşüncesi. Beyaz isterse 19.Af1 ile piyon düzenini koruyan bir değişime de razı olabilirdi. Şimdi bu saldırgan bir fil oldu, g5 piyonu korunamadığı için feda

kabul edilmek zorunda. **19...gxh4 20.Kxh4 Af6 21.Vc1!** Fil fedasının arındaki niyet ortaya çıkıyor. Beyaz vezir g veya h dikeyinden saldırıya katılırsa Siyah'ın materyal üstünlüğünün önemi kalmaz, oyun aniden Beyaz'ın lehine biter. **21...Ke8 Şahına kaçacak delik arıyor ama bulacak mı dersiniz? 22.Af1 Şf8 23.Vh6+ Şe7 24.Vg7 Fe6 25.Fxe6 Şxe6 26.d5+ Şd7** Piyon çatalı ile Beyaz, aleti geri alabilir fakat acele etmiyor, başka zayıf kareleri yokluyor; o, nasılsa elinde. **27.Kh6! Ae7 28.Kxf6 Şc8 29.Kxf7 Şb7** Siyah şah gerçekten kaçtı ama ordusu çok kayıp verdi. Beyaz, kayıp aletini geri aldığı gibi şimdi iki piyon öne geçti. **30.Vg5 b4 31.A1d2 Ka8 32.Kxa8 Vxa8 33. Kxe7 Kh8** Beyaz'ın üstünlüğü daha da arttı ve kesinleşti. **34.Ah4 Va6 35. Kf7 Vd3 36.Kf3 Vc2 37. cxb4 Vxb2 38.Şe2 Vc1 39.Kb3 Fxf2 40.Şxf2 Kxh4 41.Kb1** Siyah terk etti. **1-0** Uzun yıllar unutulmayacak ve ders kitaplarına girecek bir oyun.

Ekaterina Atalık (Türkiye) - Lenka Ptacnikova (izlanda), 4. Tur

Avrupa Kadın Takımlar Şampiyonası 4.Tur 1. Masa oyununda oluşan yandaki konumda Beyaz'ın üstünlüğü apaçık ortada. Konumun üstünlüğünü sürdürecektir 39.h3, 39. h4, 39.Ad3 gibi hamleler varken Türkiye ve Avrupa Şampiyonu oyuncumuz Ekaterina Atalık, kendisinden hiç beklenmeyen bir hatalı hamle ile rakibine açarak atak fırsatı veriyor ve vezirini kaybediyor. **39.Ve7?? Fh3+** ve Beyaz terk etti. **0-1**

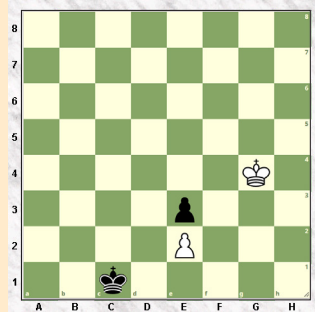
ÖĞRETİCİ BİR KONUM

Hamlede olan kazanır.

1.Şf4, Şd2 2.Şf3 1-0

1...Şd1 2.Şf3 Şd2 0-1

Peyço Peev / Başarıya Giden Yol

mustafayildizbd@gmail.com

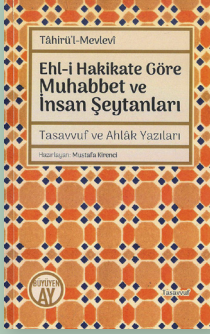
Bize Gönderilen Kitaplardan

Ehl-i Hakikate Göre Muhabbet ve İnsan Şeytanları Tasavvuf ve Ahlak Yazıları

Tahirü'l-Mevlevî
Büyüyen Ay Yayınları

Yitip giden, “ahlak, namus, dürüstlük, vicdan...” gibi hayatımızda eksikliğini duyduğumuz ancak farkında olmadığımız adlarımız bile sildiğimiz

değerlerimizi anımsatıyor, yapıt. Üstadı Sezai Karakoç ile aynı gün anesini de yitiren Mustafa Kirenci'nin dergilerde unutulup giden yazılardan hazırladığı kitabın ilk bölümündeki “İnsan Şeytanlar” pirince giderken evdeki bulgurdan olan insanlığı anlatıyor. Karabekir'in uyarısı da var: “Münevverlerimiz Avrupa'da tahsil ederek Anadolu'nun muhtelif mevkilerine geliyorlar ve tabii bir hiçlik görüyorlar. Memleketimizin terakisi için halkımızın mutlaka Garplılaşmasını tavsiye ediyorlar. Halkımız

zaten aç, iş ve servetten mahrum, halka bunları temin etmek için parasını harice çıkarmamaya çalışacağımız yerde onu büsbütün uçuruma sürükleyecek telkinlerde bulunuyorlar. Birkaç münevverin menfi istikamete gitmeleri diğer gençlerimizin mesaisini akamete uğratacak sebepleri hazırlıyor(...) milletimiz 'garplılaşmak' için evvelemerde bir Garplı gibi sarfiyat yapmak, Garb'ın lüksünü aynen almak, Türklük ve İslamiyet'in bazı hakim seciyelerinden ve esaslarından feragat etmesi lazımdır! Halbuki bana göre Garplı olmak için ileri sürülen bu fikirler, bizi insanlıktan bile çıkaracaktır. Garplı olmak, bir Garplı gibi istihlakatta bulunmak, dini ve milli anelerimizden uzak kalmak değil bir Garplı gibi çalışmak ve kazanmak demektir.” “Büyüklerin Sözleri” bölümünde Doğu'nun bilgeliği okuru sarıp sarmalıyor.

Evvel Zaman İçinde İstanbul

Ahmet
Bozkurt
Kültür A.Ş.

Kitap İstanbul, dünya sahnesinin en önemli kültür kavşağında

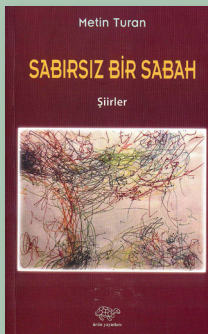

yer alan bir şehrin, İstanbul'un yazınsal ve görsel bellek kaydının küçük bir resmini sunuyor. Edebiyatın, tarihin ve sanatın aynı potada bulunduğu bir renk ve masal cümbüşü içerisinde İstanbul'un sokaklarında adım adım turlamayı vadediyor. İstanbul, bu şehre gönül vermiş, yolu ve kalbi hep İstanbul'da olan yazarların kaleminden şehrin tarihine, kültürüne, insan ilişkilerine, edebiyatına, eğlence hayatına, mimarisine, sokaklarına, diline, müziğine, resmine açılmış bir pencere. Pencereden baktığınızda Evliya Çelebi'nin bol kesesinden saçtığı her hikâyeyi; Ruşen Eşref'in, Yahya Kemal'in, Ahmet Haşim'in, Abdülhak Şinasi'nin, Osman Cemal'in, Mahmut Yesari'nin edebiyatla yoğrulmuş insan ve uygarlık ilişkilerini; Ahmet Rasim'in, Musahipzade Celâl'in, Sermet Muhtar Alus'un ve daha nice kalem erbabının inceliklerle bezenmiş İstanbul panoramasına tanıklık edeceksiniz.

Sabırsız Bir Sabah

Metin Turan
Ürün Yayınları

Kıbrıs, Bal-
kanlar,
Avrasya Türk
Edebiyatları

Kurumunun ve Folklor Araştırmacıları Vakfı'nın başkanlığını yürüten Turan kültürümüzün Ahi'sidir. Bu uğurda insanüstü çaba harcayan Turan'ı Kore Cumhuriyeti Dongduk Kadınlar Üniversitesi Türkoloji Bölümü'nden Prof. Eunkyung Oh, övgüyle anlatıyor. Kore'ye gününde ulaşmayan yayınları "Evet ulaştırabilirim, gerekirse yarın uçağa atlar dergileri getiririm. Çünkü siz sadece kendiniz için uğraşmıyorsunuz, bizim yani Türkler için ve Türk edebiyatı için de uğraş veriyorsunuz" diyerek 24 saate teslim edilmesini sağlayacak kadar bilime, sanata, kültüre sevdalı. "Ben" değil "biz" diyen sayılı insanlarımızdan. "Kore Cumhuriyeti'nde yayımlanan dergiler benden Türk edebiyatçılarından ürünler istedikçe ben de Turan'dan katkı istemeye başladım. Hiç bir zaman kendisinden ürünler göndermedi. Hep başka Türk edebiyatçıların ürünlerini gönderdi, onları tanıtmayı tercih etti. Ben "Siz de şairsiniz, sizin de şiirlerinizden yayımlayalım" diye ısrar ettikçe, o, "Türk edebiyatı çok zengin ve büyük yetenekler taşıyor. Bana sıra gelene kadar o büyük ustaları tanıtmak gerek" diyerek kendisini ikinci plana itmeye çalıştı. Turan'ın ebedi ve sonsuz güzellik arayışı ve yaratıcılığı bu dünyadaki hepimiz için sevinç, hediye ve ruhsal tedavi olacaktır."

Bir Fotograf Bin Sözcüğe Bedeldir

Gönderi: AYŞEGÜL VELİAĞA, İSTANBUL

Abone Olun Bütün Dünya Kapınıza Gelsin

Bütün Dünya tüm okurlarına kaçırılmayacak bir fırsat sunuyor. Dergisine düzenli olarak ulaşmak isteyen okurlarımız yenilenen abonelik sistemimizle dergilerine daha kolay ulaşacak. Bir telefonunuz veya e-posta mesajınızla aboneliğinizi başlatın, bir yıl boyunca Bütün Dünya'nız her ay kapınıza gelsin.

Öğrencilere
%50
İndirim

Öğrencilerimize yönelik %50 indirimli avantaj kampanyası yeni yılda da devam ediyor. Öğrencilerimiz öğrenci belgelerinin fotoğrafını ileterek bireysel aboneliklerini başlatabilir, %50 indirimli dergilerini bir yıl boyunca her ay düzenli olarak alabilirler.

Bütün Dünya Abone Servisi
Tel-WhatsApp: 0541 725 74 11
E-posta: abonebd@gmail.com

Bütün Dünya

EMİNE FUAT TUGAY

Doğu ve Batı kültürünün perçinlenen hazinesinde yetişti. Sanatı yaşayan ve yayan öncü Türk kadın ressamlarımızdandı. Dedesi Osmanlı-Rus savaşı kahramanı Sadrazam Gazi Ahmet Muhtar Paşa; Annesi, Mısır Hıdivi İsmail Paşa'nın kızı, prenses Nimetullah'dı. Üç kardeşini de kanserden yitirdi. Zürih Güzel Sanatlar'da okudu. II. Abdülhamid'in yüzüne karşı korkusuzca konuşan, sert tutumu ve keskin zekâsı yüzünden adı deliye çıkan Fuat Paşa'nın oğlu, ünlü Prof. Dr. Âkil Muhtar'ın asistanı, büyükelçi Dr. Hulusi Fuat ile evlendi. Kültür, sanat sefiresiydi. Büyük saygınlık uyandırdığı, gittiği yerlerde resim yapmakla yetinmedi, ünlü ressamların eserlerini de topladı. 14 yaşında "K.D" takma adıyla yazdığı "Türk Masalları" kitabının ona ait olduğu 110 yıl sonra ortaya çıktı. Oxford üniversitesinin yayımladığı, elli yıl sonra Türkçeye çevrilen "Bir Aile, Üç Asır" anı kitabı yakın tarihe ışık oldu. Portre, otoporte ve gravür çalışmalarını, devamlılık hissi veren mekan olgusu, aidiyet ve varoluş duygusu uyandıracak şekilde işledi.